

ΕΚ ΤΩΝ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΗΘΙΚΩΝ

ἩΘΙΚΑ παραγγέλματα τοῦ Πλουτάρχου εἶναι πλοῦτος ἀνεκτίμητος μὴ τὸν ὁποῖον ἐκλε-
ροθέτησεν ἢ καλὴ ἀργαλίτης τοῖς ἐπερχομένοις αἰῶνας· πᾶν ὅτι καλὸν περιείχεν ἢ
πᾶν Πλάτωνος καὶ Στωϊκῶν φιλοσοφία, κληθεὶς ἀνεκδότων ἱστορικῶν, παραγγέλματα
συνάγοντα πρὸς βίβησιν τοῦ βίου, ὀνόματα καὶ ἀποκρίματα εὐλαβίαν μὴ σωφ-
μένων κλέον, ὅλα ταῦτα ἀπεθησάρισεν εἰς τὸ Ἠθικόν του ὁ τῶν ἐπι ἐνάμετος τῆς Λα-
ρωναίας φιλοσοφίας εὐχῆς δι' ἄλλοις ἀπολείπεται ἔργον τὸ νὰ εὐρεθῆ τις ἐκ τῶν τῆς
νεωτέρης Ἑλλάδος λογίων ὅστις ἀναπληρῶν τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον ἐπιχειρεῖ μὴν, καθὼς
λέγουσιν, ἀν' ἐπρόθεσιν δι' νὰ εἴρῃ εἰς κέραις ὁ αἰὸς Κοραῖς, νὰ ἐκδώσῃ διορθωμένον
μὴ φιλολογικὴν κρίσιν τὰ πολὺτιμα ταῦτα κειμήλια.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΑΝ ΤΙΣ

ΥΠ' ΕΧΘΡΩΝ ΩΦΕΛΟΙΤΟ

ἘΡΩ μὲν, ὅτι τὸν πρότερον, ὁ Κορηῖος Πούλχερος, (ἄτερ) πολιτείας
ἔργου τρόπον¹⁾, ἐν ᾧ, μάλιστα τοῖς κοινοῖς ὠφελίμος ὢν, ἀλυπότατον ἴδεν
τοῖς ἐντυγχάνουσι παρτίγαις σπαιτόν²⁾. Ἐπεὶ δὲ χώραν μὲν ἔθραον³⁾ (ὅσπερ
ἱστοροῦσι τὴν Κρήτην) εὐρεῖν ἔστι, πολιτεία δὲ⁴⁾ μήτε φθόνον ἐνηνοχούει⁵⁾,
μήτε ζήλον ἢ φιλονεικίαν, ἔθραος γονιμώτατα πάθη⁶⁾, μέγχοι νῦν οὐ γέγο-
νεν ἀλλ' εἰ μὴδὲν ἄλλο⁷⁾, ταῖς ἔθραος αἰ φιλίαι συμπλέκουσιν ἡμᾶς⁸⁾, (ὁ
καὶ Χρῶν ὁ σοφός⁹⁾ νοήσας, τὸν εἰπόντα, μηδένα ἔχειν ἔθραον, ἤρωτη-
σεν, εἰ μὴδὲ φίλον ἔχει) δοκεῖ μοι¹⁰⁾ τὰ τ' ἄλλα περὶ ἔθραων τῶ πολιτικῶ
ἔπισκέψαι προσήκειν, καὶ τοῦ ἔνορον¹¹⁾ ἀκηκοῖναι¹²⁾ μὴ παρτίγαις, εἰ-
πόντος, ὅτι τοῦ νῦν ἔχοντός ἐστι καὶ ἀπὸ τῶν ἔθραων ὠφελῆσθαι. Ἄτερ
εἶν εἰς τοῦτο πρόωγν εἰπεῖν μοι παρίστη¹³⁾, συναγαγὼν ὁμοῦ τοῖς αὐτοῖς
ὀνόμασιν¹⁴⁾ ἀπίσταλά σοι, φειτάμενος¹⁵⁾, ὡς ἐγγὺς μάλιστα, τῶν ἐν τοῖς
πολιτικῶ παραγγέλμασι¹⁶⁾ γεγραμμένων, ἐπεὶ κἀκεῖνο τὸ βιβλίον ὁρῶ σε
πρόωγρον ἔχοντα πολλάκις.

Ἐξέρκει τοῖς παλαιοῖς ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων καὶ ἀλλοτρίων ζῶων μὴ
ἀδικεῖσθαι, καὶ τοῦτο τῶν πρὸς τὰ θηρία τέλος τῆν ἀγῶνων ἐκείνοισ¹⁷⁾. οἱ δὲ
ἕτερον, ἤδη γρησθαι μαθόντες αὐτοῖς, καὶ ὠφελούνται σαρξὶ τρεφόμενοι,

1) Ὄνομα Ῥωμαϊκόν. 2) Τρόπον βίου μακρὸν τῶν πολιτικῶν πραγμάτων. Ἀλλὰ κατὰ
πινος ἀρκετεῖον τὸ ἄτερ ὡς ποιητικόν, καὶ διὸ ἐκ τῶν ἐπομένων φαίνεται ὅτι ὁ Πούλ-
χερος ἦν ὠφελίμος τοῖς κοινοῖς. 3) Φέρουσι πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας μὴ τρόπον ὅσπερ νὰ
μὴ λυτῆς αἰτούς. 4) Μὴ ἔχουσαν θηρία. 5) Πολιτικὸν στάθμον. 6) Φέρω. 7) Τὸ ὁποῖον
ὅλα ταῦτα εἶναι πάθη, κτλ. 8) Συμπλέκει. 9) Ἐξ αἰτίας τῶν φίλων μας ἀκούομεν ἐν
θηρῶ, δηλ. τοῖς ἔθραος ἐκείνων. 10) Εἰς τῶν ἐπιτῶ σοφῶν. 11) Ἐκὼ ἀποδίδεται τὸ ἔθ
καὶ. 12) Σεν. Οἶκον. Δ'. 13. 13) Δοκεῖ μοι προσήκειν ἀκηκοῖναι. 14) Περὶ τοῦ ἀδικεῖν
μῖνον τοῦτου εἶχαν ὁμιλήσει πρὶν ἢ γράψῃ. 15) Ἀυτολεξία. 16) Διοφύλων νὰ ἀπανα-
λάσω. 17) Ἀλλ' ὅσον πάντως αὐτοῦ τοῦ Πλουτάρχου. 18) Οὗτος ἔχον ὁ μῖνος φασκίς τῶν
ἐπὶν κατέστησεν τὰ θηρία.

καὶ θριβὴν ἀμφιενόμενοι, καὶ γολαῖς καὶ ποτίαις λατρευόμενοι, καὶ δειματινὴν ἐπιβλίζοντες αὐτούς. "Ὅστι' ἄξιον εἶναι δεδιέναι", μὴ, τῶν θηρίων ἐπιβιπόντων τῷ ἀνθρώπῳ, θηριώδης ὁ βίος αὐτοῦ γένηται, καὶ ἄπορος καὶ ἐνημέρος. Ἐπεὶ τοίχον τοῖς μὲν ἄλλοις ἰκανόν ἐστι τὸ μὴ πάσχειν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν κακῶς, τοῖς δὲ νοῦν ἔχοντας ὁ Ξενοφῶν καὶ ἀπὸ τῶν διαφερομένων²⁰ ὠφελεισθαι φησιν, ἀπιστεῖν²¹ μὲν οὐ γρή, ζητεῖν δὲ μέθοδον καὶ τέχνην, δὲ ἢ τοῦτο περιεῖσται²² τὸ καλόν, οἷς²³ χωρὶς ἐχθροῦ ζῆν ἀδύνατόν ἐστιν. Οὐ δύναται πᾶν ἐξημερῶσαι δένδρον ὁ γεωργός, οὐδὲ πᾶν τιθασεῖσθαι θηρίον ὁ κυνηγός· ἐζήτησαν οὖν καὶ καθ' ἑτέρας χρείας, ὁ μὲν ἐκ τῶν ἀκλήρων, ὁ δ' ἀπὸ τῶν ἀγρίων ὠφελεισθαι. Τῆς θαλάττης τὸ ὕδωρ ἀποτόν ἐστι καὶ ποικρόν, ἀλλ' ἰσθῶς τρέφει, καὶ πύμπυμόν ἐστι πάντῃ καὶ παρευστοιόθημα τοῖς κομιζομένοις²⁴. Τοῦ δὲ Σατύρου τὸ πῦρ, ὡς πρῶτον θύει, βουλομένου φιληθαι καὶ περιβαλεῖν, ὁ Προμηθεύς²⁵.

Τράγος²⁶, γίνετον ἄρα πειθήσεις σὺ γε²⁷.

Καὶ τὸν ἀθάμενον—

ἀλλὰ εἰς παρέχει καὶ θερμότητα, καὶ τέχνης ἀπάσης ὄργανόν ἐστι τοῖς χρῆσθαι μαθούσι. Σκόπει δὴ καὶ τὸν ἐχθρόν, εἰ βλαθερός ὢν τᾶλλα καὶ δουτυμεταγείριστος, ἀμωτγέπως²⁸ ἀφῆν ἐνδίδωσιν αὐτοῦ καὶ χρῆσιν οἰκείαν²⁹, καὶ ὠφελιμὸς ἐστι. Καὶ τῶν πραγμάτων³¹ ἄριστα πολλὰ καὶ ἀπειρήθῃ καὶ ἀντίπαλα τοῖς ἐντυγχάνουσιν· ἀλλ' ὄρα, ἐπὶ καὶ νόσεις ἐννοῦ σώματος εἰς ἀπραγμοσύνην³² ἐγρήταντο, καὶ πόνοι πολλοὶς προσπεσόντες ἔβρωσαν καὶ ἤσκησαν· ἐννοῦ δὲ καὶ πατρίδος στέρησιν, καὶ χρημάτων ἀποβολήν, ἐρῶδιον σχολῆς³³ ἐποίησαντο καὶ φιλοσοφίας, ὡς Διογένης καὶ Κράτης. Ζήνων δὲ, τῆς ναυκληρίας³⁴ αὐτῷ συντριβείτης, πυθόμενος εἶπεν, Εὐ γε, ὦ τύχῃ, ποιεῖς, εἰς τὸν τρίθωνα³⁵ συναλαύουσα ἡμᾶς. "Ὅσπερ γὰρ τὰ βρωμακία τοῖς στομάχοις³⁶ καὶ ὑγμεινότατα τῶν ζώων ἔσθιοντα καταπέττει καὶ σκοροῖουσ, ἐστὶ δ' ἂ καὶ λίθους καὶ ὀστράκοις τρέφεται³⁷, μεταβάλλουσι δὲ³⁸ δι' εὐτολίαν καὶ θερμότητα πνεύματος· οἱ δὲ σιγχοί³⁹ καὶ νοσώδεις ἄρτον καὶ οἶνον προσηρομένοι ναυτιῶτιν· οὕτως οἱ μὲν ἀνόητοι καὶ τὰς φίλιας διαφθείρουσιν, οἱ δὲ φρόνημοι καὶ ταῖς ἐχθραῖς ἐμμελῶς⁴⁰ χρῆσθαι δύνανται.

Πρῶτον μὲν οὖν δοκαῖ μοι τῆς ἐχθρας τὸ βλαθερώτατον ὠφελιμώτατον ἂν γενέσθαι τοῖς προσέγουσι· τί δὲ τοῦτό ἐστιν; Ἐφεδρεύει σου τοῖς πράγμασιν ἐγγρηγορῶς ὁ ἐχθρός· αἶ, καὶ λαβὴν ζητῶν πανταχόθεν περιόδευει τὸν βίον, οὐ διὰ ἄρουρ· μόνον ὄρων, ὡς ὁ Λυγκεύς, οὐδὲ διὰ λίθων καὶ ὀστράκων⁴¹, ἀλλὰ καὶ διὰ εἰλου καὶ οὐκίτου, καὶ διὰ συνήθους παντός⁴², ὡς ἀνυ-

²⁰) Ὅστι' ἐπίχρως εἶναι. ²¹) Τῶν ἐχθρῶν. ²²) Τῷ παρ' αὐτοῦ λεγομένῳ. ²³) Θίλει προσγίνεσθαι. ²⁴) Τοῖς ἀνθρώποις ἢ ἡμῖν εἰς. ²⁵) Εἰς τοὺς ἐδοιπεροῦντας. ²⁶) Ὑπὸν, ἔρη. Φαίνεται ἐπὶ ἐκέρθη ὁ εἶχος ἀπὸ σατυρῶν ἐρῶμα. ²⁷) Ἀντὶ κλητ. ²⁸) Θίλεις κτεθήσει, χάσει τὸ γέντιόν σου. ²⁹) Τὸ πῦρ. ³⁰) Κατὰ τινὰ τρόπον. ³¹) Ἰδίαν τιμὴν ἐβλεπῶν. ³²) Τῶν περιπτώσεων τῆς ζωῆς. ³³) Εἰς ἀνάπαυσιν. Ἡ νόσος τοῖς ἔθνεσι ἀπρημὴν ἀναπαύσεως. ³⁴) Ἐπαφροῦς ἀσυχολίας. ³⁵) Τοῦ πλοῖου τὸ ἔσπερον ἰνοκίλιζα. ³⁶) Εἰς τὴν φιλοσοφίαν, διότι τρίθων ἦν τὸ εἶρημα τῶν φιλοσόφων. ³⁷) Κατὰ τοὺς κομιζομένους. ³⁸) π. γ. Αἱ βροδοκίμηλοι. ³⁹) Τὰς ὕλας ταύτας εἰς τροφήν. ⁴⁰) Ἀδύναται ἀπετορρεῖς. ⁴¹) Ὁφελιμῶς, ἐπιτηδείως. ⁴²) Ὁ ἐξυθερῆς Λυγκεύς μυθολογεῖται ἕκαστος εἰς ἕνα τῶν στεκεῶν σωμάτων. ⁴³) Ἀπλ. ἐπιτάσσοντες τὸν τρόπον τοῦ φ. τοῦ ο. κ. κ.

στόν⁴³ ἔστι. φαρῶν τὰ πραττόμενα, καὶ τὰ δουλεύμενα διορθῶν καὶ διο-
σεικόμενος. Οἱ μὲν γὰρ φίλοι καὶ νοσοῦντες ἡμᾶς πολλάκις καὶ ἀποθνή-
σκοντες λανθάνουσι⁴⁴, μέλλοντας καὶ ὀλιγορῶντας τῶν δ' ἐχθρῶν μονο-
λογεῖ καὶ τοὺς ὀνειρούς πολυπραγματοῦμεν. Νόσοι δὲ καὶ δανεισμοὶ καὶ
διαφοραὶ πρὸς γυναῖκας αὐτοὺς ἐκείνους μᾶλλον, ἢ τὸν ἐχθρὸν, λανθάνουσι.
Θύματα δὲ τῶν ἀμαρτιῶν ἔχεται⁴⁵, καὶ ταῦτας ἐξηγνεῖ καὶ καθάπερ οἰ-
γύπες ἐπὶ τὰς ὀσμάς τῶν διεσθροτότων σωμάτων φέρονται, τῶν δὲ καθαρῶν
καὶ υγιαίνοντων αἰσθησὶν οὐκ ἔχουσιν, οὕτω τὰ νοσοῦντα τοῦ βίου κα-
ραῦλα καὶ πεπονθότα⁴⁶ κινεῖ τὸν ἐχθρὸν, καὶ πρὸς ταῦτα οἱ μισοῦντες ἄ-
τουσι⁴⁷, καὶ τούτων ἄπτονται καὶ σπαράττουσι. Τοῦτο οὖν ὠφέλιμὸν ἔστι,
κάνει μὲν οὖν εὐλαβούμενον ζῆν καὶ προσέχειν ἑαυτῷ, καὶ μήτε πράττειν
μᾶλλον ὀλιγώρως καὶ ἀπερισκέπτως, μήτε λέγειν, ἀλλ' αἶε διαφυλάττειν,
ὡσπερ ἐν ἀκριθεὶ διαίτη, τὸν βίον ἀνεπίληπτον. Ἡ γὰρ οὕτω συστέλλουσα
τὰ πάθη καὶ συνέχουσα τὸν λογισμὸν εὐλάθεια, μελέτην ἐμποιεῖ καὶ προαί-
ρεσιν τοῦ ζῆν ἐπιεικῶς καὶ ἀνεγκλήτως. Καθάπερ γὰρ αἱ πολέμοις ἀτυ-
χετονικοῖς καὶ στρατείαις ἐνδελεγεῖσι σωφρονιζόμεναι πόλεις ἐπιουσίαν καὶ
πολιτείαν υγιαίνουσιν ἡγάπησαν, οὕτως οἱ δὲ ἐχθρῶς τινὰς ἀναγκασθέντες
ἡπινύρουν⁴⁸ τῷ βίῳ, καὶ φυλάττεσθαι τὸ βῆθμεῖν καὶ καταφρονεῖν⁴⁹, καὶ
μετ' εὐχρηστίας⁵⁰ ἕκαστα πράττειν, λανθάνουσιν εἰς τὸ ἀναμάρτητον ὑπὲρ
τῆς συνθείας ἀγόμενοι⁵¹ καὶ κατακοσμοῦμενοι τὸν τρόπον, ἂν καὶ μικρὸν
ἔ λόγος⁵² συνεπιλαμβάνηται. Τὸ γὰρ

Ἡ κεν⁵³ γηθήσεται⁵⁴ Πρίαμος Πριάμοιό⁵⁵ τε παῖδες⁵⁶,

οἷς ἔστιν αἶε πρόχειρον, ἐπιστρέφει καὶ διατρέπει⁵⁷ καὶ ἀρίστησι τῶν τοιοῦ-
των, ἐφ' οἷς οἱ ἐχθροὶ χαίρουσι καὶ καταγελῶσι. Καὶ μὲν τοὺς περὶ τὸν
Διόνυσον τεχνίτας⁵⁸ ὀρώμεν ἐκλελυμένους⁵⁹ καὶ ἀποθνήσκους⁶⁰ καὶ οὐκ ἀκρι-
θεῖς πολλάκις ἀγωνιζομένους ἐν τοῖς θεάτροις ἐφ' ἑαυτῶν⁶¹. ὅταν δὲ ἀμιγῆ
καὶ ἀγὼν γένηται πρὸς ἑτέροις, οὐ μόνον αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ τὰ ὄργανα⁶²
μᾶλλον συνεπιστρέφουσι⁶³, χορολογοῦντες⁶⁴ καὶ ἀκριθέστερον ἀρμολογούμενοι
καὶ καταυλοῦντες⁶⁵. Ὅστις οὖν εἶδεν ἀνταγωνιστὴν βίου καὶ δόξης τὸν ἐχ-
θρὸν ὄντα, προσέχει μᾶλλον αὐτῷ, καὶ τὰ πράγματα περισκοπεῖ, καὶ διαρ-
μύεται τὸν βίον ἐπεὶ καὶ τοῦτο τῆς κακίας ἰσὺν ἔστι, τὸ τοὺς ἐχθροὺς

ἐνοεῖται τὴ κατὰ εἶ. ⁴³) Καταρθετόν. ⁴⁴) Καὶ ὅταν ἀποθνήσκωσι δὲν τὸ ἤξεύρομεν.

⁴⁵) Ἀπὸ τὰ λάθη τοῦ ἐχθροῦ τοῦ κινεῖται, εἰς αὐτὴ ἐνδιατρίβει πλείοτερον.

⁴⁶) Πάγοντα. ⁴⁷) Ἀντὶ ἀίσουσι, κινεῖονται, φέρονται. ⁴⁸) Ἐπαγρυπνεῖν.

⁴⁹) Νῆ ἀπερῶσθαι τὴν βῆθμεῖν κατ. ⁵⁰) Μὴ τρόπον ὠφέλειαν φέροντα. ⁵¹) Ἀνεκαι-
εθήτως κατανεῦσι νῆ μὴ σπῆλλωσι πλέον. ⁵²) Τὸ λογικόν. Ἐν βοηθῶνται ὀλίγον καὶ
ἐπὶ τὸ λογικόν. ⁵³) Βεβαίως. ⁵⁴) Ἦρελε χαρῆ. ⁵⁵) Γενικὴ Ἰωνικὴ, εὐχρηστος εἰς τὴν
κοινήν γλῶσσαν. ⁵⁶) Ἰλ. Α'. 255. Ὁ Νίστωρ λέγει εἰς τὸν ἄγαμέμνονα καὶ τὸν
Ἀχιλλεῖα ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Τρωάδος Πρίαμος καὶ οἱ παῖδες τοῦ ἤθελον χαρῆ ἂν ἐμῶν
ταυνοῦ τῆς διαρέσει τῶν. ⁵⁷) Ἀποτρέπει καὶ μακρόναι. ⁵⁸) Τοὺς ὑπεκρίτες ἢ ἡθοποιούς
τοῦ θεάτρον ὠνομάζοντο δὲ οὕτω, διότι αἱ θεατρικαὶ παραστάσεις ἐγένοντο εἰς κτῆν τοῦ
Διονύσου. ⁵⁹) Παραμελοῦντας ἑαυτούς. ⁶⁰) Ῥηθῶρους, εἰς ἄλλας ἐκδ. ἀπερῶσθαι.

⁶¹) Ὅταν ἔναι μόνου τῶν. ⁶²) Τὸ μουσικὰ, διότι τὰ ἄργατα ὄργανα κατὰ τὸ μέγιστον
αἶρος ἐτραγουδοῦντο μὴ μουσικῆν. ⁶³) Συναρμολογοῦσαι. ⁶⁴) Ἐντείνοντες τῆς χαρῆς.

⁶⁵) Ἀύλοντας.

ΙΩΑΝΝΑ 2006

αισχυέσθαι μᾶλλον, ἢ τοὺς φίλους, ἐφ' οἷς ἕξαμαρτάνομεν. "Ὅθεν ὁ Νασικᾶς⁶⁶, οἰομένων τινῶν καὶ λεγόντων, ἐν ἀσφαλεῖ γεγονέναι τὰ Ῥωμαίων πράγματα, Καρχηδονίων μὲν ἀηχημένων, Ἀγχιῶν⁶⁷ δὲ δεδουλωμένων. Νῦν μὲν οὖν (εἶπεν) ἐπιπαλῶς ἔχομεν, μήτε οὐς φοβηθῶμεν, μήτε οὐς αἰσχυθῶμεν, ἑαυτοῖς ἀπολελοιπότες. "Ἐτι τοίνυν πρόσλαβι⁶⁸ τὴν Διογένηος ἀπόφασιν⁶⁹, φιλόσοφον σφόδρα καὶ πολιτικὴν οὖσαν. Πῶς ἀμυνοῦμαι τὸν ἐχθρὸν; αὐτὸς καλὸς καὶ γαθὸς γενόμενος⁷⁰. "Ἰππους ἐχθρῶν ὀρῶντες⁷¹ εὐδοκμοῦντας, ἀνιώνται, κῆρας ἐπαινουμένους, ἂν χωρῶν ἐκπεπονημένον⁷² ἴδωσιν, ἂν εὐθαλοῦντα κῆρον, ἐπιστένουσι· τί οὖν εἰεῖ⁷³, σεαυτὸν ἐπίδεικνον ἀνδρα δίκαιον, ἀρτίφρονα, χρηστόν, ἐν λόγοις εὐδόκιμον, ἐν πράξεσι καθαρὸν, ἐν διαίτη κόσμιον,

καθεῖαν αὐλακα διὰ φρονέας καρπούμενος,

Ἐξ ἧς τὰ κενὰ βλαστάνει βουλευήματα⁷⁴;

Νικώμενοι (οἷσι Πίνδαρος) ἄνδρες ἀγρυψία⁷⁵ δίδονται, οὐχ ἀπλῶς, οὐδὲ πάντες⁷⁶, ἀλλ' ὅσοι νικωμένους αὐτοὺς ὀρῶσιν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ἐπιμελεία, χρηστότητι, μεγαλοφροσύνη, φιλάνθρωπία, εὐεργεσίαι· ταῦτα ἀποστρέφει τὴν γλῶσσαν, ὡς ὁ Δημοσθένης φησὶν, ἐμψράττει τὸ στόμα, ἄγχει, σιωπῆν ποιεῖ.

Σὺ τοι⁷⁷ διάφερε τῶν κακῶν⁷⁸· εἴστι γάρ⁷⁹.

Εἰ θέλεις ἀνιῆν τὸν μισοῦντα, μὴ λοιδορεῖς κίναidon⁸⁰, μηδὲ μαλακόν, μηδ' ἀκόλαστον, μηδὲ βωμολόχον, μηδ' ἀνελεύθερον· ἀλλ' αὐτὸς ἀνὴρ ἰσθῆ, καὶ σωφρόνεις καὶ ἀλήθεις, καὶ χρῶ φιλάνθρωπος καὶ δικαίως ταῖς ἐντυγχάνουσιν. "Ἄν δὲ λοιδορῆσαι προαχθῆς, ἀπαγε πορρωτάτω σεαυτὸν ὢν λοιδορεῖς ἐκείνον⁸¹ ἐνδύου τῇ ψυχῇ⁸², περισκόπει τὰ σαθρά⁸³, μή τις καὶ σοὶ ποθεν ὑποφλέγηται κακία τὸ τοῦ τραγῳδοῦ

"Ἄλλων ἰατρὲς, αὐτὸς ἔλκει βρόχον.

"Ἄν ἀπαίδευτον εἶπῃ σε, ἐπίτεινε τὸ φιλομαθῆς⁸⁴ ἐν σεαυτῷ καὶ φιλόπονον ἂν δεῖλόν, ἔγειρε μᾶλλον τὸ θαρσαλίον καὶ ἀνδρώδες κἂν ἀσελγῆ τε καὶ ἀκόλαστον, ἐξάλειψε τῆς ψυχῆς, εἴ τι λανθάνον ἐστὶ φιληδοσίας ἔχου. Οὐδὲν γὰρ αἰσχρὸν ἐστὶ βλασφημίας παλιανδρομοσύνης⁸⁵, οὐδὲ λυπηρότερον ἀλλ' εἶσι καὶ τὸ τοῦ φωτὸς ἀνακλόμενον⁸⁶ μᾶλλον ἐνοχλεῖν⁸⁷ τὰς ἀσθενεῖς ὀράσεις, καὶ τῶν λόγων οἱ πρὸς αὐτοὺς ἀναφερόμενοι τοὺς ψέγοντας ἀπὸ τῆς ἀληθείας. "Ὡς γὰρ ὁ κραιχίας⁸⁸ τὰ νέφη, καὶ ὁ φαῦλος βίος ἐφ' ἑ-

⁶⁶) Σικιῶν Νασικᾶς, ὁπατος Ῥώμης, ἀνὴρ ἐνέρτος, ἀκρόσας κατὰ τοῦ ε'. πύθια, κ. κ. ⁶⁷) Τοῦ θεσμοῦ τῶν Ἀγχιῶν πόλεων, οἱ ὅποιοι ἐβουλόθησαν τελευταῖαι ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων. ⁶⁸) Πρόθεσις εἰς ταῦτα. ⁶⁹) Τὸ φητόν. ⁷⁰) Τοῦτο εἶναι τοῦ Δ. τὸ φητόν.

⁷¹) Οἱ ἐχθροὶ ἢ οἱ ἀνθρώποι. ⁷²) Καλλιστηγμένον. ⁷³) Τί νομίζεις εἰ θέλεις εἶσθαι; ⁷⁴) Ἴδε Ἀριστ. σιλ. 30. ⁷⁵) Ἀγωνία, σιωπή. ⁷⁶) Ταῦτα ἐπιφέρει ὁ Πλούταρχος, κολάζων τὸν Πίνδαρον τὴν παρατήρησιν. ⁷⁷) Ἐλαττωτικός ἢ βεβρωτός. εἴ οὐδὲν εἶναι δυνατόν νὰ κέρηται τοὺς ἄλλους καλοῦς, κἂν (ἢ λοιπὸν) τοιοῦτος σὺ, τὸ ὅπριον εἶνε εἰς τὴν ἕξουσίαν σου. ⁷⁸) Ἀνθρώπων. ⁷⁹) Σίγῃσι Ἰερμδικῶς ἀγνώστου πύθια τοῦ. ⁸⁰) Μὴ τὸν ἐβρίχης λόγων αὐτῶν κίναidon. ⁸¹) Ἀπαγε τῶν ἐλαττωτικῶν ἢ τὸν προσάπτεις. ⁸²) Ἐμβάθουσε εἰς τὴν ψυχὴν σου. ⁸³) Μέρη αὐτῆς. ⁸⁴) Τὴν φιλομαθῆσαν. ⁸⁵) Ἐπιστεροσύνης κατ' αὐτοῦ τοῦ βλασφημοῦντος, εἰ αὐτὸν ἐπηρεάζουσί γε.

⁸⁶) Τὸ μέρος τοῦ φωτὸς τὸ ὁκοῖον ἀντανακλῆται. ⁸⁷) Σημειωτέον τὸ Ἐνοχλεῖν τὰς ἀσθενεῖς αἰσθητικῶν, ὡς καὶ παρ' ἡμῶν ἐν χρήσει. ⁸⁸) Ἄνεμος βορρακοανατολικῶς.

αὐτὸν εἶκει τὰς λοιδορίας. Ὁ μὲν οὖν Πλάτων, ἐσάκις ἀσχημονοῦσιν ἀνθρώποις παραγέναιτο πρὸς αὐτὸν ἀπίων⁸⁵ εἰώθει λέγειν. Μή ποί ἄρ' ἐγὼ τοιοῦτος; ὁ δὲ λοιδορήσας τὸν ἑτέρου βίον, ἂν εὐθὺς ἐπισκοπῇ τὸν ἑαυτοῦ καὶ μεταρμόσῃ, πρὸς τὸναντίον ἀπευθύνων καὶ ἀποστρέφων, εἴη τι γρήσιμον ἐκ τοῦ λοιδορεῖν, ἄλλως ἀχρήστου καὶ κενοῦ δοκοῦντος εἶναι καὶ ὄντος. Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ γελῶσιν, ἂν τις ὦν φαλακρὸς ἢ κυρτός, ἑτέρου; εἰς ταῦτα λοιδορῇ καὶ σκώπτῃ. Γελῶν δὲ ὄλως ἐστὶ τὸ λοιδορεῖν καὶ σκώπτειν ὅτι οὐκ ἀντιλοιδορηθῆναι δυναμένον⁸⁶, ὡς Λέων ὁ Βυζάντιος ὑπὸ κυρτοῦ λοιδορηθεὶς εἰς τὴν τῶν ὀμμάτων ἀσθένειαν, Ἀνθρώπων, ἔφη, πάθος ὄνειδίζεις, ἐπὶ τοῦ νότου φέρων τὴν νέμεσιν⁸⁷.

Ἄνδρα κένου γυναικὸς ὁμογενὴς ἔστι.

Πρὸς τὸν Ἀδραστὸν ὁ Ἀλκμαίων⁸⁸ τί οὖν ἐκεῖνος⁸⁹, οὐκ ἀλλότριον, ἀλλὰ ἴσον ἑαυτῷ⁹⁰ προστρέφων ὄνειδος

Σὺ δ' αὐτόχειρ γε μητρὸς, ἢ ε' ἰγαίνατο⁹¹.

Πρὸς τὸν Κράσσον⁹² ὁ Δομίτιος⁹³. Οὐ σὺ, μυραίνης⁹⁴ ἐν ζωγρείῳ⁹⁵ σοι πρεφομένης, εἶτα ἀποθανούσης, ἐκλαυσας; καὶ ὁ ἕτερος. Οὐ σὺ τρεῖς γυναικας ἐκκομίσας⁹⁶ ἐδάκρυσας⁹⁷; Οὐκ εὐφυῶ δει τὸν λοιδορησόμενον⁹⁸ εἶναι καὶ μεγαλόφρωνον καὶ ἱταμόν, ἀλλ' ἀλοιδορητὸν καὶ ἀνέγκλητον. Οὐδενὶ γὰρ οὕτως εἰσικε προστάττειν ὁ θεός⁹⁹, ὡς τῷ μέλλοντι ψέγειν ἕτερον τὸ Γνωθὶ σαυτὸν ἵνα μὴ λέγοντες ἀ θέλουσιν, ἀκούωσιν ἀ μὴ θέλουσι. Φιλεῖ γὰρ ὁ τοιοῦτος (κατὰ τὸν Σοφοκλέα)

— γλώτταν ἐκχθίας μάτην,

Ἄκων ἀκούειν οὐκ ἐκὼν εἶπη λόγου¹⁰⁰.

Τοῦτ' ἂν οὖν ἕνεστι τῷ λοιδορεῖν τὸν ἐχθρὸν ὠφέλιμον καὶ γρήσιμον· οὐκ ἔλαττον δὲ ἑτέρου¹⁰¹ τὸ λοιδορεῖσθαι καὶ κακῶς ἀκούειν αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν· ὅθεν ὀρθῶς ὁ Ἀντισθένης¹⁰² εἶπεν, ὅτι τοῖς μέλλουσι σώζεσθαι ἢ φίλων δεῖ γνησίων, ἢ διαπύρων ἐχθρῶν· εἰ μὲν γὰρ νομιστοῦντες τοὺς ἀμαρτάνοντας, εἰ δὲ, λοιδοροῦντες ἀποτρέπουσιν. Ἐπεὶ δὲ ἡ φιλία τανῶν ἰσχυρότερος γέγονεν ἐν τῷ παρρησιαζέσθαι¹⁰³, καὶ τὸ κολακεῖον αὐτῆς ἄλλον ἐστὶ¹⁰⁴, τὸ δὲ νομιστοῦν ἀναυδόν, ἀκουστίον ἐστὶ πρὸς τῶν

⁸⁵ Πρωτότερον ἀπίων εἰώθει λέγειν πρὸς αὐτὸν. ⁸⁶ ἢ ἴσως ἀκιδῶν. ⁸⁷ Τὸν δυναμένον ἀντιλοιδορηθῆναι ὅτι οὐκ. ⁸⁸ Τὴν θείαν ἐκδίκησιν. ⁸⁹ Ὁ Ἀλκμαίων εἶπε πρὸς τὸν Ἀδραστὸν βασιλέα τοῦ Ἀργου, ὅτε Ἐπιφίλη ἢ ἀδελφὴ τοῦ Ἀδραστοῦ ἐρόνευσε τὸν ἄνδρα τῆς Ἀμφιπόλεως. ⁹⁰ Ἀπεκρίθη. ⁹¹ Μέλλον; αὐτῷ τῷ Ἀλκμαίῳ. ⁹² Ἀμφότερα χωρὶς τοῦ Κόρνηίου. Ὁ Ἀλκμαίων, υἱὸς τοῦ Ἀμφιαρέου, ἐρόνευσε τὴν μητέρα του, εἰς τὴν ἐκδίκησιν τοῦ πατέρα. ⁹³ Θίβιον τοῦ μεγάλου Κράσσου, συνάρχοντος τοῦ Περικλείου. ⁹⁴ Γν. Δομίτιος Λινόβαρδος, ὑπάτος τὸ 96 Π. Χ. ⁹⁵ Σμάρνα, εἶδος ἰχθύος. ⁹⁶ Ἰχθυοτροφίον. ⁹⁷ Ἐνταφίσις. ⁹⁸ Ἰσως; οὐκ ἐδάκρυσε; ἢ ἴσως ἢ φρίξις ἐστὶ ἐρασιματικὴ, οὕτως ἐπὶ ἐκκομίσεως οὐκ ἐδάκρυσε. ⁹⁹ Ὁ θεὸς ἢ λοιδορῆσα.

¹⁰⁰ Ὁ γρηγοροῦς Ἀπόλλων. ¹⁰¹ Στίχοι ἀπελοθέντες ἔρμματος τοῦ Σοφοκλέους. ¹⁰² Ἄν εἶναι τοῦ ἄλλου, τοῦ λοιδορεῖν, μικρότερον κατὰ τὴν ὠφέλειαν. Ἀλλ' ἴσως ἐσθιωτέον τὸ χωρίον οὕτω πως: Οὐκ ἔλαττον δὲ ἕτερον, τῷ λοιδορεῖσθαι κατὰ τὴν εὐνοίαν ἕτερον δὲ οὐκ ἔλαττον ὠφέλιμον ἕνεστι τῷ λοιδορεῖσθαι κατὰ τὴν ἐκδίκησιν.

¹⁰³ Κοινὰς εἶδος φιλίας μαθητῆς τοῦ Σωκράτους. ¹⁰⁴ Ἄγαν τὴν ἀλήθειαν μετὰ κολακείας. ¹⁰⁵ Ἄλλ. ὅταν κολακεία ἢ φιλία εἶναι ἄλλες.

Ε. Α. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ἐχθρῶν τὴν ἀλήθειαν. Ὡς γὰρ ὁ Τήλεφος¹¹⁸, οὐκ εἶπεν μὴ τυγχάνων ἰατροῦ, τῷ πολεμικῷ ὄρατι τὸ ἔλαος ὑπέβηκεν, οὕτως τοὺς ἀπορούοντας εὐνοίας νοθεύουσας¹¹⁹, ὑπομένειν ἀνάγκη μισοῦστος ἐχθροῦ λόγον, ἂν ἐλέγχῃ καὶ κολάζῃ τὴν κακίαν, σκοποῦντας τὸ ἔργον¹²⁰, ἀλλὰ μὴ τὴν γνώμην, τοῦ κακῶς λέγοντος. Ὡσπερ γὰρ ὁ τῶν Θεσσαλῶν Προμηθεύς¹²¹ κτείνει δικαιοφείας, ἐπαίσει τῷ εἶπει τὸ φόμα¹²², καὶ διεΐλεν οὕτως, ὥστε σωθῆναι τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀπαλλαγῆναι τοῦ φόματος βραχύντος, οὕτως πολλὰκις ὑπὸ ὀργῆς ἢ ἐχθρας, προσπεσοῦσα λοιδορία, κακὸν ἐν γῆς, ἢ ἀγνωστὸν, ἢ ἀμελόμενον, ἐθεράπευσεν. Ἄλλ' οἱ πολλοί, λοιδοροφύοντες, οὐ σκοποῦσιν, εἰ πρόστιον αὐτοῖς τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ τί πρόστιον ἔταρον¹²³ τῷ λοιδοροῦντι, καὶ καθάπερ οἱ παλαιότεροι τὴν κόνην, οὐχ ἑαυτῶν ἀποφῶσι τῆς λοιδορίας, ἀλλὰ συμπάσσουσιν ἀλλήλους¹²⁴, εἴτα φέρονται καὶ ἀναχρώνονται¹²⁵ συμπεσόντες ὑπ' ἀλλήλων. Διὲ δ' ἀκούσαντα κακῶς ὑπ' ἐχθροῦ, τὸ μὲν προσὸν¹²⁶ ἀφαιρεῖν αὐτοῦ μάλλον, ἢ κηλίθα προσοῦσαν ἱματίῳ καὶ δειχθεῖσαν ἂν δὲ τις λέγῃ τὰ μὴ προσόντα, ὅμως ζητεῖν αἰτίαν, ἀφ' ἧς ἢ βλασφημία γέγονε, καὶ φυλάττεσθαι καὶ δεδιέναι, μὴ τι λαυθάνωμεν ἢ σύνεγγυς, ἢ ὅμοιον τῷ λεγομένῳ παραμαρτάνοντες¹²⁷ οἷον Λακκόδη, τὸν Ἀργείων βασιλέα¹²⁸, κόμης τινὸς διάθεσις καὶ βᾶδισμα τρυφερώτερον εἰς μαλακίαν διέβαλε¹²⁹ καὶ Πομπησίον¹³⁰, τὸ ἐνὶ κνήστῃ δακτύλῳ τὴν κεφαλὴν, πορρωτάτω θηλότητος καὶ ἀκολασίης ὄντα. Κράστος δὲ¹³¹ τῶν ἱερῶν μὲν παρθένων¹³² αἰτίαν ἔσχε πλησιάζειν¹³³, γωρίον τι καλὸν ὠνήσασθαι παρ' αὐτῆς βουλόμενος, καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις ἐντυγχάνων ἰδίᾳ καὶ θεραπέων¹³⁴. Ποστουμίαν¹³⁵ δὲ τὸ κηλῆν προχειρότερον, καὶ λαλιᾷ χρησθῆναι θραυστέρα πρὸς ἄνδρας, διέβαλεν¹³⁶, ὥστε κρηθῆναι φθορᾶς. Εὐρέθη μὲν οὖν καθαρά τῆς αἰτίας¹³⁷ ἀπολύσας δ' αὐτὴν ὁ ἀρχιερεὺς Σπόριος Μινούκιος ὑπέμνησε μὴ χρησθῆναι λόγοις ἀσεμνοτέροις τοῦ βίου. Θεμιστοκλεῖ δὲ Παντανίας μηδὲν ἀδικοῦντι προσετρίψατο τὴν ὑπόψιν τῆς προδοσίας¹³⁸, διὰ τὸ χρησθῆναι φθῶ καὶ γράψαι συνεχῶς καὶ πέμπειν πρὸς αὐτόν. Ὅταν οὖν λεχθῆ τι μὴ ἀληθές, οὐχ, ὅτι ψεῦδός ἐστι, δεῖ καταφρονεῖν καὶ ἀμελεῖν, ἀλλὰ σκοπεῖν τί τῶν ὑπὸ σοῦ λεγομένων, ἢ πραττομένων, ἢ σπουδαζομένων, ἢ συνόντων, ὁμοιότητα τῇ διαβολῇ παρέσχηκε, καὶ τοῦτο διευλαβεῖσθαι καὶ ψεύ-

(118) Τήλεφος, υἱὸς τοῦ Ἡρακλείου, ἐπληρώθη εἰς Μυσίαν ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλεύου, καὶ εἶδη δὲ ἐπιβίαιως σκωρίας τοῦ αὐτοῦ ὄρατος τὸ ὅποιον τὸν ἐπλήρωσεν.

(119) Φίλων νοθεύουστων. (120) Τὸ ἐλεγχόμενον ἔργον. (121) Κατ' ἄλλους τοῦτο ἀποδίδεται εἰς τὸν Θεσσαλὸν Ἰάσωνα. (122) Ἀπόστημα τὸ ὅποιον συνέκισε νὰ ἐγχε-

(123) Ἐλάττωμα. (124) Σκονίζονται ἀμοιβαίως. (125) Μολύνονται. (126) Ἐλάττωμα.

(127) Ἄλλως ἀγνωστον. (128) Ἔδωκεν ἀρομήν νὰ διαβάλληται ὡς τρυφήλος.

(129) Ἐνοεῖται ἀπὸ τοῦ κοινοῦ τὸ διέβαλεν εἰς μ. (130) Ὁ συνάρχων τοῦ Πομπηίου.

(131) Τῶν καθιερωμένων εἰς τὴν Ἑστίαν. (132) Κατηγορεῖτο ὅτι εἶχε σχέσεις ἱερο-

ακάς. (133) Περιποιηόμενος αὐτήν. (134) Ἄλλη ἱερὰ παρθένος.

(135) Τὸ γράψαι καὶ τὸ χρησθῆναι, διέβαλεν. (136) Τῆς κατηγορίας. (137) Ὁ Παντανίας

ἔγειναι αἰτίας νὰ προσετρίβῃ εἰς τὸν Θεμιστοκλεῆ ὑπόψιν προδοσίας, διότι ὁ Θεμιστοκλῆς εἶχε φίλον αὐτόν τὸν Παντανίαν.

γεν. Εἰ γὰρ ἕτεροι, πράγμασιν ἀδουλήτοι¹²¹ περιπεσόντες, διδάσκονται τὸ χρήσιμον, ὡς περ ἡ Μαρδὸκη φησὶν

— αἱ τύχαι εἰς με
Μισθὸν λαβούσαι τῶν ἐμῶν καὶ φίλων¹²²,
Σοφὴν εἴθχαν¹²³ —

τί κωλύει, διδάσκαλον αἰσθῆθαι λαβόντα τὸν ἐχθρὸν, ὠφελῆθῆναι καὶ μαθεῖν τι τῶν λαθάνοντων; Πολλὰ γὰρ ὁ ἐχθρὸς μᾶλλον αἰσθάνεται τοῦ φίλου. Τυφλοῦται γὰρ τὸ φίλον περὶ τὸ φιλούμενον¹²⁴, ὡς ὁ Πλάτων φησὶ τῷ δὲ μιστεῖν μετὰ τοῦ πολυπραγμονεῖν καὶ τὸ λαλεῖν ἐνέστιν¹²⁵. Ὁ Ἰάκων¹²⁶ ὑπὸ τιος τῶν ἐχθρῶν εἰς τῆς δουλείαν ἐλευδορήθη τοῦ στόματος¹²⁷ ἔλθων οὐν αἰκάθε πρὸς τὴν γυναῖκα¹²⁸ τί λέγεις; εἶπεν οὖσε σὺ μοι τοῦτο ἔρασας; Ἡ δὲ, οὔσα σώφρων καὶ ἀκκαε, Ὁραη, εἶπεν, ὅτι τοιοῦτο πάντες εἴχουσιν οἱ ἄνδρες. Οὕτω καὶ τὰ αἰσθητικὰ, καὶ τὰ σωματικὰ καὶ τὰ καταφανῆ πᾶσι, παρὰ τῶν ἐχθρῶν μαθεῖν πρότερόν ἐστιν, ἢ τῶν φίλων καὶ συνήθων. Ἄνευ δὲ τούτου, τὴν περὶ γλώτταν ἐγκράτειαν, ἢ μικρὸν ἀρετῆς μέρος οἶσαν ὑπέχουσιν αἰ τῷ λογισμῷ καὶ πειθήριον ἔχειν οὐκ ἔστιν, ἂν μὴ τις ἀσκήσει καὶ μελέτη καὶ φιλοπονήα τὰ κἀκίεστα τῶν παθῶν, οἷόν ἐστιν ἡ ὀργή, καταργάσεται¹²⁹ ἢ γὰρ ἀκουσίως ἐκπίπτουσα φωνή, καὶ τὸ,

— ἔπος φέγεν¹³⁰ ἔρκος ἐδόντων¹³¹,

καὶ τὸ ἔνα ἐξίπτασθαι τῶν ῥημάτων αὐτόματα, τοῖς ἀναγκήτοις μάλαστα θυμοῖς, οἷον ὀλισθαίνουσι καὶ διαδέρουσι ἐπιγίγνεται, εἰ ἀσθένειαι θυμοῦ, εἰ ἀκρατῆ γνώμη, διαίτη θρασύεια. Λόγου δὲ, κούφοτάτου πράγματος¹³², βαρυτάτη ζημία (κατὰ τὸν θεῖον Πλάτωνα) καὶ παρὰ θεῶν ἔπεται καὶ παρὰ ἀνθρώπων¹³³ ἡ δὲ σιγή πανταχοῦ μὲν ἀνυπεύθυνος¹³⁴, (ὁ μόνον ἀδύλον¹³⁵), ὡς φησιν Ἰπποκράτης) ἐν δὲ λοιδορίᾳ¹³⁶ σεμνὸν καὶ Σωκρατικόν¹³⁷, μᾶλλον δὲ Ἡράκλειον, εἰ γε κἀκεῖνος

οὐδ' ὅσσον μῖαι¹³⁸ στογερῶν ἐμπάζετο μύθων.

Οὔτε μὲν τούτου σεμνότερον καὶ κἀλλίον ἐστὶ τὸ λοιδοροῦντος¹³⁹ ἐχθροῦ τὴν ἔσυχίαν ἀγειν, λισσάδα πέτραν¹⁴⁰ φιλοκέρτομον¹⁴¹ ὡς παρανηχομένους¹⁴² ἀλλὰ μείζων ἡ ἀσκήσις¹⁴³. ἂν ἐχθρὸν ἐπισθῆς λοιδοροῦντα φέρειν σιωπῆ, πάντ' ἔαδίω; οἷσις γυναικὸς ὀργὴν κἀκὼς λεγοῦσας, καὶ φίλου φωνῆς καὶ ἀδελφοῦ πικροτέρας ἀκούων, ὑπομενεῖς ἀφορέθω; πατρί δὲ

121) Δεινοῖς, τὰ ὅποια δὲν θέλουσι. 122) Τὰ προσφιλέστατα τῶν κτηνίων μου.
123) Κατέστησαν, εἰς τοὺς ἑβραίων. 124) Ὁ ἀγαθὸν ὑπὲρ ἐκείνου δὲ ἀγαθῆ.
125) Δηλ. οἱ μισθόντες ἐρευνῶσι τῶν ἐχθρῶν τῶν καὶ ἐφ' ἑαυτὰ καὶ τὰ κτηνίοντα.
126) Τύραννος τῶν Συρακουσίων. 127) Ποιητ. ἀναπόνητον ἀπὸ ἐργου.
128) Ὁδ. Ξ. 64. 129) Ὅστις εἶναι πρῶτον κούφοτάτου. 130) Δὲν ἐπιφέρει εἰς μὴν, ποιητῆ. 131) Καθ' Ἰπποκράτην ἡ σιγή προφυλάττει τῆς διψῆς, δηλ. ὁ νοσῶν κούκει νὰ σιωπῆ, διὰ νὰ μὴ διψῆ. 132) Ἡ σιγή δὲν ἀνεκείνεται εἰς τὴν λοιδορίαν. 133) Εἶναι εἴδη τοῦ ἔθους τοῦ Σωκράτους. 134) Περιεργὸς τῆς ὕβρις ὡς μῖαιε. ἄγνωστον πῶθεν ἐλήφθη ὁ στίχος. 135) Ὁρθέτερον τοῦ λοιδορ. δηλ. τοῦ τοῦ ἀγειν ἔσυχίαν, ἐχθροῦ λοιδοροῦντος. 136) Ἀπότομον σκόπελον. 137) Μεσχιζόντα τὰ προσπαρεσάμενα ἀπὸ σώματα, τραχύν: Ἄλλ' ἐδῶ ἡ λέξις παρῆγει μεταρρηκώτερον εἰς τὴν κτηνίοντα, λοιδορίας. 138) Παραπλόντας. Ἀπόπασμα στίχου. 139) Ἐξωτός, ἀλλὰ μείζων ἀσκήσις. δηλ. τοῦτο εἰ γυναικὶ εἰς τὸ νὰ ὑπομένει καὶ μῖαιενα.

καὶ μητρὶ τυπτόμενος καὶ βαλλόμενος, παρέξει αἴθμον καὶ ἀμύνητον⁴¹⁶ σεαυτὸν. Ὁ μὲν γὰρ Σωκράτης ἔφερε τὴν Ξανθίππην⁴¹⁷, θυμοειδῆ οὖσα καὶ γαλεπὴν, ὡς ἂν εὐκλόως συνισόμενος ἑτέροις, ἂν ἐκαίην ὑπομένειν ἔθισθῃ· πλὴν δὲ βέλτερον ἔχθρων καὶ ἀλλοτρίων ἐγγυμνασάμενον σκώμασι καὶ λοιδοραῖς καὶ ὄργαις καὶ βδελυραῖς, ἐθισαὶ τὸν θυμὸν ἡσυχίαν ἀγειν, μὴδ' ἀσφάλλαιν ἐν τῷ λοιδορεῖσθαι.

Πραότατα μὲν οὖν καὶ ἀνεξικακίαν οὕτως ἐστὶν ἐνεπιδείξασθαι ταῖς ἔχθραις⁴¹⁸, ἀπλότητα δὲ καὶ μεγαλορροσύνην καὶ χρηστότητα μᾶλλον ἐν ταῖς φίλαις. Φίλον μὲν γὰρ οὐχ οὕτω τὸ εὖ ποιεῖν καλόν, ὡς αἰσχρὸν τὸ μὴ ποιεῖν⁴¹⁹ δεδιμένον. Ἐχθροῦ δὲ καὶ τὸ τιμωρίαν παραλιπεῖν ἐν καιρῷ παρασχόντος⁴²⁰ ἐπεικὴς ἐστὶ. Τὸν δὲ καὶ πταίσαντι συμπαθήσαντα, καὶ δεηθέντι συλλαβόμενον, καὶ παισὶν ἔχθροῦ καὶ οἰκείοις πράγμασιν⁴²¹ ἐν χρεῖα γενουμένοις σπουδὴν τινα καὶ προθυμίαν ἐνδειξάμενον, ὅστις οὐκ ἀγαπᾷ τῆς εὐμενεῖας⁴²², οὐδ' ἐπαινεῖ τὴν χρηστότητα,

Κεῖνος ἐξ ἀδάμαντος ἢ σιδήρου⁴²³ καχάλκευται μέλιαν καρδίαν⁴²⁴.

Τῷ Καίσαρι, καλεῦσαντι τὰς Πομπηίου τιμὰς ἀναστηθῆναι καταβεβλημένας, ὁ Κικέρων, τοῦ Πομπηίου (φησὶν) ἀνδριάντας⁴²⁵ ἔστησας, τοὺς δὲ σοὺς ἐπηξας⁴²⁶. Ὅθεν οὐδ' ἐπαίνου φαιστέον, οὐδὲ τιμῆς, περὶ ἀνδρὸς ἔχθροῦ, δικαίως εὐδοκιμήσαντος. Ἐπαινὸν τε γὰρ φέρει μείζονα τοῖς ἐπαινοῦσι, καὶ πίστιν ἔχει πάλιν ἐγκληῶν⁴²⁷, ὡς οὐ τὸν ἀνδρα μισῶν, ἀλλὰ τὴν πρᾶξιν ἀποδοκιμάζων. Τὸν δὲ κάλλιστον καὶ χρησιμώτατον⁴²⁸, ἀπωτάτω καθίσταται τοῦ φθονεῖν καὶ φίλοις εὐτυχοῦσι καὶ κατορθοῦσιν οἰκείοις, ὁ τοὺς ἔχθρους ἐθισθεὶς ἐπαινεῖν, καὶ μὴ δάκνεισθαι, μὴδὲ βασκαίνειν, εὖ πραττόντων. Καὶ τοὶ τίς ἀσκησις ἑτέρα μείζονα ὠφέλειαν ἐνεργάζεται ταῖς ψυχαῖς, ἢ διάθεσιν κρείττονα, τῆς ἀφαιρούτης τὸ δύσζηλον⁴²⁹ ἡμῶν καὶ φιλόφθονον; ὡσπερ γὰρ ἐν πολέμῳ⁴³⁰ πολλὰ τῶν ἀναγκαίων, ἄλλως δὲ φαύλων, ἔθος λαβόντα καὶ νόμου δύναμιν, οὐκ ἔστι ῥαδίως ἀπόσασθαι βλαπτομένους, οὕτως ἢ ἔχθρα συνεισάγουσα τῷ μίσει φθόνον, ζηλοτυπίαν, ἐπιχαιρεκακίαν, μνησικακίαν ἐναπολείπει. Πρὸς δὲ τούτοις, καὶ πανουργία, καὶ ἀπάτη, καὶ ἐπιβουλή, δοκοῦσα μὴ φαῦλον εἶναι, μὴδ' ἀδικον πρὸς ἔχθρον, ἂν ἐγγένηται⁴³¹, παρχμένει δυσκἀλλάκτος. Εἶτα χροῖνται⁴³² πρὸς τοὺς φίλους αὐτοὶ ὑπὸ συνθηθείας, ἂν μὴ φυλάζωνται πρὸς τοὺς ἔχθρους. Εἶπαρ οὖν ὀρθῶς ὁ Πυθαγόρας, ἐν ἀλόγοις ζώοις ἐθίζων ὠμότητος ἀπέχεσθαι καὶ πλεονεξίας, ὀργῶν τε θηρευτὰς παρρησεῖτο⁴³³ καὶ βόλου⁴³⁴ ὠνούμενος ἰχθύων, ἐκέλευεν ἀφιέναι, καὶ παρὸς τὸς ἡμέρου ζώου φόνον ἀπηγόρευε· πολὺ δὲ που σεμνότερόν ἐστιν, ἐν δια-

⁴¹⁶) Ἀόρητον. ⁴¹⁷) Τὴν γυναῖκά του. ⁴¹⁸) Ἐπιδείξασθαι ἐν ταῖς ἔχθραις. ⁴¹⁹) Τὸ μὴ εὖ ποιεῖν ὅταν δεῖται. ⁴²⁰) Τοῦ ἔχθροῦ παρασχόντος ἀφορμὴν τιμωρεῖν. ⁴²¹) Ἰσως καὶ πράγμασι. ⁴²²) Ὅστις οὐκ ἀγαπᾷ τὸν συμπαθήσαντα ἕνεκα τῆς εὐμενεῖας.

⁴²³) Διὰ κατὰ ἀντὶ σιδήρου. ⁴²⁴) Ἀπὸ τοῦ κατ' ἴσους περικαπῆ στίχου. ⁴²⁵) Σίτωι στήλας. ⁴²⁶) Ἐστερέωσας διὰ τῆς γεννητικῆς σου πράξεως. ⁴²⁷) Ὁ κατηγοροῦν πιστεύεται. ⁴²⁸) Ὁ δὲ κάλλ. καὶ χρ. ἐστὶ. ⁴²⁹) Ζηλοτυπία. ⁴³⁰) Ἰσως ἐν πύλοι. ⁴³¹) Δοκοῦσα μὴ εἶναι φαῦλον ἂν ἐγγένηται πρὸς ἔχθρον. ⁴³²) Τούτοις. ⁴³³) Παρρησεῖται, νὰ μὴ εὖ θηρεύωσι. ⁴³⁴) Ὅσα ὑψάρια πιανθῶν εἰς ἐκάστην βολὴν (μίσημον) τοῦ πλεγμασίου.

φοραῖς πρὸς ἀνθρώπους καὶ φιλονεικίαις γενεαίον ἐχθρὸν ὄντα καὶ δίκαιον καὶ ἀβουδῆ, τὰ μοχθηρὰ καὶ ἀγενῆ καὶ κακοῦργα πάθη κολάζειν καὶ ταπεινὰ ποιεῖν ὅπως ἐν τοῖς πρὸς τοὺς φίλους συμβολαίοις¹⁰³ παντάπασιν ἀπειμῆ, καὶ ἀπέχρηται τοῦ κακοῦργεῖν. Σκαῦρος¹⁰⁴ ἐχθρὸς ἦν Δουμτίου καὶ κατηγορὸς· οὐκίτης ὦν τοῦ Δουμτίου πρὸ τῆς δίκης ἦκε πρὸς αὐτόν, ὅς ἔχων τι μαχίσται τῶν λαθρανόντων ἐκείνῳ· ὁ δ' οὐκ εἶπεν εἰπεῖν, ἢ ἀλλὰ συλλαβῶν τὸν ἀνθρώπον ἀπέστειλε πρὸς τὸν δεσπότην. Κάτων¹⁰⁵ δὲ Μουρῆτιαν¹⁰⁶ διώκοντι δημοκρατίας¹⁰⁷, καὶ συνάγοντι τοὺς ἐλέγγους, εἰς ἔθους παρεκβολούσιον εἰ τὰ πραττόμενα παραφυλάττοντες¹⁰⁸. Πολλὰκις τὸν αὐτὸν ἠρώτων, εἰ τι μέλλει σήμερον συνάγειν, ἢ πραγματευέσθαι, πρὸς τὴν κατηγόριαν· εἰ δὲ μὴ φαίη, πιστεύοντες ἀπήσαν. Ταῦτα μὲν εἰς αὐτοῦ τῆς δόξης¹⁰⁹ ἔχει τεκμήριον μέγιστον, ἀλλὰ μείζον καὶ κάλλιστον¹¹⁰, ὅτι τῷ δίκαιῳ χρῆσθαι καὶ πρὸς ἐχθροὺς ἐπισθέντας, οὐδέποτε μὴ προσενεχθῶμεν ἀδίκως καὶ πανούργως τοῖς συνήθεσι καὶ φίλοις.

Ἐπεὶ δὲ πάσαισι κορυδαλλῆσι¹¹¹ γρη῏ λόσον¹¹² ἐγγενέσθαι, κατὰ τὸν Διωνυσίου¹¹³ καὶ πᾶσα φύσις ἀνθρώπου εἶρει φιλονεικίαν καὶ ζηλοτυπίαν καὶ φθόνον, κενεοφρόνων¹¹⁴ ἑταίρων¹¹⁵ ἀνδρῶν (ὡς ὧσι Πίνδαρος), οὐ μετρίως ἂν τις ὠφελοῖτο τῶν παθῶν τούτων ποιούμενος ἀποκαθάρσει· εἰς τοὺς ἐχθροὺς, καὶ ἀποστρέφων, ὥσπερ ὄχρητος, πρῶτωτάτω τῶν ἑταίρων καὶ οὐκείων. Καὶ τοῦτο, εἰ, εἶσαι, συνίδων πολιτικὸς ἀνὴρ, Ὀνομάδημος¹¹⁶, ἐν Χίῳ τῆς κρατοῦσης μερίδος ἐν στάσει γενόμενος, παρήγει τοῖς ἑταίροις μὴ πάντας ἐξελάσαι τοὺς ἀντιστασιασάσκοντας, ἀλλ' ὑπολείπεσθαι¹¹⁷ τινας. Ὅπως (ἔφη) μὴ πρὸς τοὺς φίλους ἀρξόμεθα διακρίεσθαι, τῶν ἐχθρῶν παντάπασιν ἀλλοτριέντας. Οὐκὼν καὶ ἡμῶν καταναλισκόμενα ταῦτα τὰ πάθη πρὸς τοὺς ἐχθροὺς, ἤττον ἐνοχλήσει τοῖς φίλοις. Οὐ γὰρ κεραμεῖ δεῖ κεραμεῖα φθονεῖν¹¹⁸, οὐδ' αἰοῖδον αἰοῖδῳ (καθ' Ἡσίοδον), οὐδὲ γείτονα ζηλοῦν, οὐδ' ἀνεφίλον, οὐδ' ἀδελφόν, εἰς ἄρειος¹¹⁹ σπεύδοντα, καὶ τυγχάνοντα χρηστῶν πραγμάτων· ἀλλ' εἰ μηδεὶς τρόπος ἔστιν ἄλλος ἀπαλλαγῆς εἰρίδων καὶ φθόνων καὶ φιλονεικιῶν, εἴηγε σκαυτὸν δάκνεισθαι μὴ τῶν ἐχθρῶν¹²⁰ εὐήμεροῦντων καὶ παρῶντων καὶ χράττε τὰ φιλονεικίον ἐν ἐκείνοις θηγόμενον¹²¹. Ὅσπερ γὰρ οἱ χαρίαντες γεωργοὶ τὰ ῥόδα καὶ τὰ ἐκ βελτίω ποιεῖν νομίζουσι, σκόροδα καὶ κρόμμυα παρα-

¹⁰³) Σχόλια. ¹⁰⁴) Μ. Αἰμίλιος Σκαῦρος, πρόεδρος τῆς βουλῆς καὶ ἐχθρὸς τοῦ Δουμτίου Αἰνοβάρου, περὶ οὗ βλ. σελ. 10. ¹⁰⁵) Κάτων ὁ Οὐδικὸς, φιλόσοφος καὶ πολιτικὸς Ἕλληνας, ὅστις ἰδὼν τὸν Καίσαρα ὑπεριούσαντα ἀπεσύρθη εἰς Ἰτακίην τῆς Ἀρκαδίας, καὶ ἀπέθανεν αὐτόχρη. ¹⁰⁶) Τὸν διαβεβῆντα τὸν Κικέρωνα εἰς τὴν ὑπερίαιον.

¹⁰⁷) Ὁ δημοκράτης, παραχρῆμα φιλοδότης. ¹⁰⁸) Δηλ. φίλοι τοῦ Μουρῆτιαν παρετηρήσαντες εἰ ἐπαρτεν ὁ Κάτων. ¹⁰⁹) Τῆς ἐπ' ἀρετῇ δόξης. ¹¹⁰) Ἄλλ' ὅπερ ἔστι μείζον· τὸ χωρίον ἰδὲ σκαυτὸν ἢ δεσφραμῶν. ¹¹¹) Ἰσως κορυδαλλίον, εἰς ἐνοχλητικὴν κορυδαλλίαν. ¹¹²) Τὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν πετησῶν προεχοντά πτερὰ. ¹¹³) Λυρικὸς ποιητὴς ἐκ τῆς Χίου κατ' Ὀλ. 53. ¹¹⁴) Κενεοφρόνων. ¹¹⁵) Ἰσως ἑταῖρον, τὸν φίλον.

¹¹⁶) Ἰσως Ὀνομα Δημιος. ¹¹⁷) Ἰσως ὑπολείπεσθαι. ¹¹⁸) Περιτομή ἐκ τῶν ἑταίρων καὶ ἑμερῶν Ἡσίοδου. ¹¹⁹) Πλούτων. ¹²⁰) Ἰσως μὴ τῶν φίλων ἀλλὰ τῶν ἐχθρῶν, ἢ τὸ μὴ τρεπτεῖν εἰς ἐπὶ, ἢ ὅπως ἐξοβελισσέον. ¹²¹) Ὁ Πλ. δὲν διδάσκει ὅτι πρὸς τοὺς φθονοῦμεν τοὺς ἐχθροὺς, διότι ἀνωτέρω εἶπεν ὅτι τὸ ἐναντίον. Ἄλλ' ἀποδείκνυται ἐν ταῦτα εἰς τοὺς κληροκροτήτας, οὗς δὲν θύναται ν' ἀποτρέψῃς ἐντελεῖς τοῦ φθόνου.

φυτεύοντες (ἀποκρίνεται¹⁸⁰ γὰρ εἰς ἐκείνα πᾶν ἔσσην ἐνεσσι τῇ τροφῇ¹⁸¹ ὄριμῶ καὶ εὐσώδες), οὕτω καὶ ὁ ἐχθρὸς ἀναλαμβάνων καὶ περιέπων τὸ βῆσκανον καὶ κακότητες¹⁸², εὐμενέστερον παρέξει τοῖς φίλοις εὐ, πρᾶττουσι καὶ ἀλυπότερον. Διὸ καὶ τὰς ἀμίλλας πρὸς ἐκείνους ἐστὶ ποιητέον ὑπὲρ ὁδῆς, ἢ ἀρχῆς, ἢ παρισμῶν δικαίων, μὴ δακνόμενους μόνου, ἂν τι πλεον ἡμῶν ἔχωσιν, ἀλλὰ καὶ πάντα παραφυλάττοντας¹⁸³, ἐξ ὧν πλεον ἔχουσι, καὶ πειρωμένους ὑπερβαλέσθαι ταῖς ἐπιμελείαις καὶ φιλοπονίαις καὶ τῶ τωρρονεῖν καὶ προσίχειν ἑαυτοῖς ὡς Θεμιστοκλῆς ἔλεγεν, οὐκ ἔαν αὐτὸν καθύλειν τὴν ἐν Μαραθῶνι τοῦ Μιλτιάδου νίκην. Ὁ μὲν γὰρ εὐτίμα γιὰ διαφέρειν αὐτὸν τὸν ἐχθρὸν ἡγούμενοι¹⁸⁴ ἐν ἀρχαῖς, ἢ συνηγορίας ἢ πολιτείαις, ἢ παρὰ φίλοις, καὶ ἡγεμόσιν, ἐκ τοῦ πρᾶττειν¹⁸⁵ τι καὶ ζηλοῦν εἰς τὸ βασκαίνειν παντάπασι καὶ ἀθυμεῖν καταδύμενος¹⁸⁶, ἀργῶ τῶ φίλῳ καὶ ἀπράκτῳ σύνοισιν ὁ δὲ μὴ τυφλούμενος περὶ τὸ μισοῦμενον, ἀλλὰ καὶ βίου καὶ ἡθους καὶ λόγων καὶ ἔργων γινόμενος θεατῆς δικαίως, τὰ πλείστα κητόφεται τῶν ζηλουμένων ἐξ ἐπιμελείας καὶ προνοίας καὶ πράξεων χρηστῶν περιγινόμενα τοῖς κηκτιμένοις, καὶ πρὸς ταῦτα συντείνων ἐπασκήσει τὸ φιλότιμον αὐτοῦ καὶ φιλόκαλον, τὸ ἐχασμῶδες ἐκκόψει καὶ ῥάθυμον. Εἰ δὲ τινες¹⁸⁷ οἱ ἐχθροὶ κολακεύοντες, ἢ πικνουργοῦντες, ἢ δεκάζοντες, ἢ μισοθρνούοντες, αἰσχρὰς καὶ ἀνελευθέρους δοκοῦσι καρποῦσθαι δυνάμεις ἐν αὐλαῖς, ἢ πολιτείαις, οὐκ ἐνοχλήσουσιν¹⁸⁸ ἡμᾶς, ἀλλὰ μᾶλλον εὐφρανοῦσι, τὴν αὐτῶν¹⁸⁹ ἐλευθερίαν, καὶ τὸ καθαρόν τοῦ βίου καὶ ἀνύδριστον ἀντιτιθέντας. Ἄπας γὰρ ἔ ὑπὲρ γῆς καὶ ὑπὸ γῆν χρυσὸς αἰὶ ἀντάξις ἀρετῆς, κατὰ Πλάτωνα. Καὶ τὸ τοῦ Σόλωνος ἔχειν αἰεὶ δεῖ πρόχειρον.

Ἄλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς οὐ διαμετόμεθα
τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον¹⁹⁰.

οὐδὲ γε βοῆς δεδειπνισμένων¹⁹¹ θεάτρων, οὐδὲ τιμᾶς ζηλώσομεν καὶ προεδρίας παρ' εὐνοῦχοις καὶ παλλακῆς καὶ σαρραπείαις¹⁹² βασιλέων. Ζηλοῦν γὰρ οὐδὲν, οὐδὲ καλόν, ἐξ αἰσχροῦ φύμενον. Ἄλλ' ἐπιτυφλοῦται¹⁹³ τὸ φίλον περὶ τὸ φιλούμενον, ὡς φησιν ὁ Πλάτων, καὶ παρέχουσι μᾶλλον ἡμῖν οἱ ἐχθροὶ ἀσχημοῦντες αἰσθήσιν¹⁹⁴. Δεῖ δὲ μήτε τὸ χαῖρον ἐφ' οἷς ἀμικρῶνται, ἀργὸν¹⁹⁵ εἶναι, μήτε τὸ λυπούμενον ἐφ' οἷς κατορθοῦσιν, ἀλλ' ἐπιλογίζεσθαι δι' ἀμφοτέρων ὅπως τὰ μὲν φυλαττόμενοι, βελτίους ὦμεν αὐτῶν, τὰ δὲ μιμούμενοι μὴ χείρονες.

¹⁸⁰) Χωρίζεται. ¹⁸¹) Τοῦ φυτοῦ τῆ ἀπὸ τῆς γῆς. ¹⁸²) Τὸ ἐν σοὶ βῆσκανον. ¹⁸³) Ἡρεθε, νὰ προσέχωμεν κατὰ τί δύνανται νὰ μᾶς ὑπερτερήσωσιν. ¹⁸⁴) Νομίζων ὅτι ὁ ἐχθρὸς τοῦ τὸν ὑπερτερεῖ ἐν ἀρχαῖς κτλ. ¹⁸⁵) Ἴσως πάσχειν. ¹⁸⁶) Ἀρχίζων ἀπὸ τοῦ νὰ λυπηταὶ κατὰ τι, καὶ νὰ ζηλεύῃ, καὶ καταπῶν εἰς τὸ νὰ βυθισθῇ εἰς τὸν σθόνον κτλ.

¹⁸⁷) Φέρεται πρὸς τὸ δύναμεις. ¹⁸⁸) Δι' τοιαῦτα καρπώσεται. ¹⁸⁹) Τὴν ἡμῶν αὐτῶν. ¹⁹⁰) Περικοπὴ στίχων τοῦ Σόλωνος. ¹⁹¹) Θεάτρων δεικνούς δακνόμενων τὸ δὲ εἰς ἄλλας ἐκδόσεις ληροῦμένων ἀποσκορμισσίων ὅπως ὡς Ἑλληνικῆς φωνῆς ἑλλότοιον λέγεται. ¹⁹²) Ἴσως καὶ σαρραπείαις ἢ καὶ σαρραπείαις. ¹⁹³) Ἴσως ἐπὶ τυφλοῦται κτλ. καὶ ὀβελισσίου ὁ δὲ μετὰ τὸ δεῖ. ¹⁹⁴) Μᾶλλον ἐννοοῦμεν τὸν ἐχθρὸν ὡς ἀσχημοῦντες. ¹⁹⁵) Οὕτω ἢ χαρὰ διὰ τὰ σφάλματά των νὰ μᾶς ἔναι ἀνωφελῆς.

ΕΚ ΤΩΝ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΗΘΙΚΩΝ

ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

Πί τις ἂν ἔχοι εἰπεῖν περὶ τῆς τῶν ἐλευθέρων¹ παιδῶν ἀγωγῆς, καὶ τίνας² γράμματα σπουδαῖοι ἂν ταῖς τέχναις ἀποβαῖεν³, εἴτε σκεψώμεθα⁴. Βέλτιον δ' ἴσως ἀπὸ τῆς γενέσεως ἀρξασθαι⁵ πρῶτον. Τοῖς τοίνυν ἐπιθυμοῦσιν ἐνδόξων τέχνων γενέσθαι πατράσιν⁶ ὑποδείκνυ⁷ ἂν ἔγωγε μὴ ταῖς τυχοῦσαι⁸ γυναίξει συνικεῖν⁹. . . . Τοῖς γὰρ μητρῶθεν, ἢ πατρῶθεν, οὐκ εὐγεγονόσιν¹⁰ ἀνεξάλειπτα παρακολουθεῖ τὰ τῆς δυσγενείας ὀνειδῆ παρὰ πάντα¹¹ τὴν βίον, καὶ πρόχειρα τοῖς ἐλέγχειν καὶ λοιδορεῖσθαι βουλομένοις¹². Καὶ σοφοὶ ἦν ἄρα ὁ Ποικτήης¹³, ὅς φησιν

Ὅταν δὲ κρηπίς¹⁴ μὴ καταβληθῆ γένους
Ὁρθῶς, ἀνάγκη δυστοχεῖν τοὺς ἐκγόνους.

Καλὸς οὖν παρῆρησις¹⁵ θησαυρὸς¹⁶ εὐγένεια¹⁷, ἧς δὴ πλεῖστον λόγον ποιητέον τοῖς νομίμου παιδοποιίας γλιχομένοις¹⁸. Καὶ μὲν δὴ καὶ τὰ φρονήματα τῶν ὑπόγαλκων καὶ κισθῆλον¹⁹ ἐχόντων τὸ γένος, σφάλλασθαι καὶ ταπεινοῦσθαι πέφυκε²⁰. Καὶ μάλα ὀρθῶς ὁ λέγων Ποικτήης²⁰ φησι

Δουλοῖ²¹ γὰρ ἄνδρα, κἂν θρασυεπλαγχνῆς τις ᾖ,
Ὅταν συνειδῆ πατὴρς ἢ μητὴρς κακὰ.

Ὅσπερ ἀμέλει²² τούναντίον μεγαλαυχίας ἐμπύμπλονται καὶ φρυάγματα²³ οἱ γονίων διαστήμων²⁴. Διό, ἂντον γόνυ τὸν Θεμιστοκλέους²⁵ πολλάκις λέγουσι φάναι καὶ πρὸς πολλοὺς, ὡς, ὅτι ἂν αὐτὸς βούληται, τοῦτο καὶ τῷ δῆμῳ συνδοκεῖ²⁶ τῷ τῶν Ἀθηναίων· ἃ μὲν γὰρ αὐτὸς ἐθέλει, καὶ ἡ μήτηρ²⁷, ἃ δ' ἂν ἡ μήτηρ, καὶ Θεμιστοκλῆς· ἃ δ' ἂν Θεμιστοκλῆς καὶ πάντες Ἀθηναῖοι. Πάνω δ' ἄξιον ἐπαινεῖν καὶ Λακεδαιμονίους τῆς μεγαλοφροσύ-

¹) Διότι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐπέχετο νανομοποιημένη ἡ δουλεία, καὶ εἰς τῶν δούλων τὰ τέκνα εἶν ἐξέδικτο ἢ αὐτῆ ἀνατροφή ὡς εἰς τὰ τῶν ἐλευθέρων. ²) Πράγματι. ³) Ἦθελον ἀποδοῦ, γίνε (οἱ καλῶς) σπουδαῖοι, ἐμβριθῆς κατὰ τοὺς τρόπους. ⁴) Ἄς σκεψώμεθα. ἢ εἰ δὲ σύνταξις· εἴτε τεχ. τί τις ἂν ἔχοι. ⁵) Νὰ ἀρξώμεθα. ⁶) Ἀντικείμενον ἐπίτοπροσωποῦν τῷ ὑποκειμένῳ, κατ' ἰδιωτισμὸν τῆς Ἑλληνιστῆς. ⁷) Ἦθελα συμβουλεύσει. ⁸) Μὲ ὄνομα τοῦ τυχοῦ, χωρὶς δηλ. νὰ φρονεῖται περὶ τοῦ ἐποταί τινὲς εἶσιν. ⁹) Νὰ νυμφεύωνται.

¹⁰) Δηλ. γενοῦσιν ἐκ καλῶν πατέρων ἢ μητέρων. ¹¹) Εἰς ὅλον τὸ διάστημα τοῦ βίου.

¹²) Ὅταν δηλ. θέλησὶ λοιδορεῖσθαι τινεα, εἰρήσκει· πρόχειρον λοιδορεῖσθαι δὲ ἐν γενεῇ ἢ ἐκ καλῶν γονίων. ¹³) Ὁ Περικλῆς ἐν Ἡρακλῆ μαινομένῳ, στίχ. 1261. ¹⁴) Βάσις.

¹⁵) Θησαυρὸς, χορηγῶν τὸ πλεονέκτημα τοῦ παρῆρησιζέσθαι. ¹⁶) Τὸ ἐκ καλῶν γονίων γεννησθαι. ¹⁷) Ἐπιδομεῖσιν. ἢ δοτικὴ ὡς ὑποκείμενον τοῦ ῥηματικῆς. Τοῖς γλιχομένοις εἰς ποιητέον, ἦτοι τοῖς γλιχομένοις δεῖ ποιεῖν. ¹⁸) Παραβάλλει τὸ γένος χρυσῶς νομίμασι, κισθῆλον εἰς διὰ χαλκοῦ. ¹⁹) Πέφυκε τοιαῦτα, ὡστε σφάλλασθαι. ²⁰) Ἐβρ. Ἰππόλοτος, 423. ²¹) Τὰ κακὰ, τὰ ἐλαττώματα τοῦ πατρὸς καὶ μητρός, ταπεινοῦσι. ²²) Ἔλεος λαμβανόμενον ὡς ἐκτὸς πάντως. ²³) Ἐπάρσασε. ²⁴) Γίσι. ²⁵) Γίον. ²⁶) Ἐξέκει.

²⁷) Ἐθέλει.

νης⁷⁷ οὕτως Ἀρχίδαμον τὸν βασιλεῖα ἑαυτῶν ἐχημίωσαν γέγρασιν, ὅτι μικρὰν τὸ μέγεθος⁷⁸ γυναῖκα γάμφ λαβεῖν⁷⁹ ὑπέμεινον, ὑπειπόντες, ὡς οὐ βασιλείας, ἀλλὰ βασιλέσκους παρὰ σθέν αὐτοῖς διανοοῖτο... Καὶ περὶ μὲν τῆς γενέσεως τῶσαῦτα ἐγράψα μοι⁸⁰.

Περὶ δὲ τῆς ἀγωγῆς καὶ οὐ λεκτέον⁸¹. Καθόλου μὲν εἰπεῖν⁸², ἃ κατὰ τῶν τεχνῶν⁸³ καὶ τῶν ἐπιστημῶν λέγειν εἰώθαμεν, ταῦτόν καὶ κατὰ τῆς ἀρετῆς φατίον ἔσθαι⁸⁴ ὡς εἰς τὴν παντελῆ⁸⁵ δικαιοπραγίαν τρία δεῖ συνδραμεῖν, φύσιν, καὶ λόγον, καὶ ἔθος. Καλῶ δὲ λόγον μὲν, τὴν μάρτησιν ἔθος δὲ, τὴν ἀσκήσιν. Εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἀρχαί, τῆς μαθήσεως· αἱ δὲ χρήσεις, τῆς μελέτης· αἱ δ' ἀκρότητες, πάντων⁸⁶. Καθ' ὃ δ' ἂν λειψῆ⁸⁷ τούτων, κατὰ τοῦτ' ἀνάγκη χολῆν γίνεσθαι τὴν ἀρετὴν. Ἡ μὲν γὰρ φύσις ἀνευ μαθήσεως τυρλόν⁸⁸ ἢ δὲ μάρτησις δίχα φύσεως ἐλλείπει⁸⁹ ἢ δ' ἀσκήσις χωρὶς ἀφοῦν ἀτελής. Ὅσπερ δ' ἐπὶ τῆς γεωργίας πρῶτον μὲν ἀγαθὴν ὑπόκειται δεῖ τὴν γῆν, εἶτα δὲ φυτουργὸν ἐπιστήμονα, εἶτα τὰ σπέρματα σπουδαῖα⁹⁰ τὸν αὐτὸν τρόπον⁹¹ γῆ μὲν ἔοικεν ἡ φύσις, γεωργῶ δὲ ὁ παιδεύων, σπέρματα δὲ αἱ τῶν λόγων ὑποβήκαι⁹², καὶ τὰ παραγγέλλματα. Ταῦτα πάντα διατεταμένως⁹³ εἰποιμι, ὅτι συνῆλθε καὶ συνέπνευσεν⁹⁴ εἰς τὰς τῶν πατρ' ἅπασιν ἀδομένων⁹⁵ ψυχὰς, Πυθαγόρου καὶ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος, καὶ τῶν ὄσοι ὁδοῦς ἀειμνήστου τετυγμένασιν. Εὐδαίμενοι μὲν οὖν καὶ θεοφιλέ⁹⁶, εἰ τοῦ⁹⁷ ταῦτα πάντα θεῶν τις ἀπέδωκεν· εἰ δὲ τις οἶται, τοὺς οὐκ εὐπερικότες⁹⁸, μαθήσεως καὶ μελέτης τυρλόντας ὁδοῦς πρὸς ἀρετὴν, οὐκ ἂν τὴν τῆς φύσεως ἐλάττωσιν⁹⁹ εἰς τοῦδεχόμενον¹⁰⁰ ἀναδραμεῖν¹⁰¹, ἴστω πολλοῦ, μᾶλλον δὲ τοῦ παντός, διαμαρτάνων¹⁰². Φύσει μὲν γὰρ ἀρετὴν διακρίνει φρόνησις, φαυλότητα δ' ἐπακοροθῆ διδασχῆ καὶ τὰ μὲν βάρδια τοὺς ἀμελοῦντας φεύγει¹⁰³, τὰ δὲ χαλεπὰ ταῖς ἐπιμελείαις ἀλλίσκεται¹⁰⁴. Καταμάχαις δ' ἂν, ὡς ἀνάσμιον πρῶγμα καὶ τελεσιουργὸν ἐπιμελεια καὶ κόπος ἐστίν, ἐπὶ πολλά τῶν γενομένων ἐπιδέρμα¹⁰⁵. Σταγόνες μὲν γὰρ ὕδατος πέτρας κοιλαίνουσι· αἰδοῦς δὲ καὶ χαλκὸς ταῖς ἐπαφαῖς τῶν χειρῶν ἐκτρέιδονται¹⁰⁶. οἱ δ' ἀμαρτάνουσι¹⁰⁷ τραγὸι πόνω¹⁰⁸ καμφθέντες οὐδ' ἂν, εἴτι γένοιτο¹⁰⁹, τὴν εἰς ἀρχῆς οὐκ αἰντο ἀναλαβεῖν εὐθιωρίαν¹¹⁰. τὰς γε μὴν καμπύλας τῶν ὑποκριτῶν βακτηρίας¹¹¹ ἀπευθύνειν, ἀμάρτανον¹¹²· ἀλλὰ τὸ παρὰ φύσιν τῷ κόπῳ τῶν κατὰ φύσιν ἐγένετο κρεῖττον¹¹³. Καὶ μὲνα ἄρα ταῦτα τὴν ἐπιμελείας

77) Ἐνεκα. 78) Ἐλλ. τῆς Κατά. 79) Κομπεύθηναι. 80) Ἄς εἶπω. 81) Ἄς εἶπω τὸ ἄρα πάντων. 82) Ἐν γένει μὲν. 83) Περὶ τῶν τεχνῶν. 84) Ἐπιπέδω. 85) ἀρχαί. Ἀρχαίαι μὲν ὁ παῖς μανθάνων, ἀσκήσις δὲ μελετῶν· φθάνει δὲ εἰς τελειότητα δι' ἀμφοτέρων.

87) Μείνη ἀτελής. 88) Χρῆμα, πρῶγμα ἔσθαι. 89) Καλά. 90) Ἐλλ. Κατά. 91) Διδασκαλίαι. 92) Διίσοιχοιόμενος. 93) Ὄμοῦ εἰσῆλθον καὶ ἐνεπνεύθησαν.

94) Φημιζομένων. 95) Ὑπὸ θεοῦ φιλοῦμενος. 96) Ἄνετι. ἐκείνης ὡ ἀπέδωκεν ὅτι.

97) Τοὺς ἀφοῦς. 98) Τὴν ἀφοῦσαν. 99) Ὅσον ἐπιδέρμαται, κατὰ τὸ εὐαρίον. 100) Ὅτι ἢ ἁλλοίφως τῆς φύσεως δόναται νὰ διορθωθῆ. 101) Ὅτι σφάλλει. 102) Καὶ τὰ ἐκκόλα αὐτὰ διακρίνουσι τοὺς ἀμελεῖς. 103) Καταρτοῦνται. 104) Ἐπιδέρμα καταμάχαις.

105) Τρέιδονται διὰ μόνης τῆς ἀρχῆς. 106) Τῶν ἀμαρτάνων. 107) Κατὰ κόπον. 108) Ὅτι οὐποτε καὶ ἂν σμῶθῆ. 109) Εὐθιότητα. 110) Βακτηρίας, τὰς ἀποίας ἐκρέτουσιν εἰς τὸ εἰσπρόν τινος ὑποκρίται, π. χ. οἱ γέροντες. 111) Ἀλόωατον. 112) Διὰ τοῦ κόπου τὰ πρῶτα φύσιν γίνονται ἐκκαλώτερα τῶν φυσικῶν.

ισχύον διαδείκνυσιν; Οὐκ ἄλλα καὶ μυρία ἐπὶ μυρία⁶⁵. Ἀγαθὴ γὰρ περικεν⁶⁶; ἀλλ' ἀμελεθεῖσα χειροτέρευται, καὶ ἔσω τῇ φύσει βελτίων ἐστὶ, τοσούτω μᾶλλον, ἐφαργεθεῖσα⁶⁷, δι' ἀμέλειαν ἐξαπόλλυται. Ἀλλ' ἐστὶ τις ἀπόκροτος⁶⁸ καὶ τραχυτέρα τοῦ θέντος; ἀλλὰ γεωργηθεῖσα παραυτίκα γενναίους⁶⁹ καρποὺς ἐξηγεῖται. Ποῖα δὲ δένδρα οὐκ, ὀλιγορρήθηντα⁷⁰ μὲν, στρεβλά⁷¹ φύεται, καὶ ἄκροτα καλλίσταται, τυχόντα δ' ὀρθῆς παιδαγωγίας⁷², ἔγκαρπα γίνονται, καὶ τελεπρόρα; Ποῖα δὲ σώματος ἰσχύς οὐκ ἐξαμβλοῦται καὶ καταρθίνας⁷³, δι' ἀμέλειαν καὶ τρυφὴν καὶ κηχεσίαν; τίς δ' ἀσθενὴς ῥῆσις οὐ τοῖς γυμνασασμένοις καὶ καταθλήσασιν⁷⁴ πλείστον εἰς ἰσχὺν ἐπέδωκε⁷⁵; Τίνες δ' ἵπποι καλῶς πωλοδαμνηθέντες⁷⁶, οὐκ εὐπαιθεῖς ἐγένοντο τοῖς ἀναβάταις; τίνες δ' ἀδάμαστοι μέιλαντες, οὐ σκληροκύνετες⁷⁷ καὶ θυμοσιεῖς ἀπέβησαν; Καὶ τί δεῖ τᾶλλα θαυμάζειν, ὅπου γε τῶν θηρίων τῶν ἀγριωτάτων ὄρωμεν πολλὰ καὶ τιθασσεύμενα καὶ χειροῦθη⁷⁸ γιγνόμενα τοῖς πόνοις⁷⁹; Εὐ δὲ καὶ ὁ Θετταλός, ἐρωτηθεὶς, τίνες εἰσὶν οἱ ἠπικώτατοι Θετταλῶν; ἔφη, οἱ πάρομοιοι πολεμῶν⁸⁰. Καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; καὶ γὰρ τὸ ἦθος ἐστὶ πολυχρόνιον καὶ τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς ἠθικὰς⁸¹ ἂν τις λέγῃ, οὐκ ἂν τι πλημμελεῖν ὀφείκειν⁸². Ἐνὶ δὲ περὶ τούτων ἔτι παραδείγματι χρυσάμενος, ἀπαλλάξομαι⁸³ τοῦ ἔτι περὶ αὐτῶν μηχανῆν. Λυκοῦργος γάρ, ὁ τῶν Λακεδαιμονίων νομοθέτης, δύο σκύλακας τῶν αὐτῶν γονέων λαδῶν, οὐδὲν⁸⁴ ὁμοίως ἀλλήλοισι ἤγαγεν⁸⁵. ἀλλὰ τὸν μὲν ἀπόφημε λέγων⁸⁶ καὶ σινάμορον⁸⁷, τὸν δ' ἐξηγεῖται⁸⁸ καὶ θηρῆν δυνατὸν εἰτά ποτε τῶν Λακεδαιμονίων εἰς ταῦτό συνειλεγμένων, Μεγάλη τοι⁸⁹ ῥοπή πρὸς ἀρετῆς κίβητις ἐστίν, ἄνδρες (ἔφη) Λακεδαιμόνιοι, καὶ ἔθη, καὶ παιδεῖται, καὶ διδασκαλίαι, καὶ βίων ἀγωγαί⁹⁰. καὶ ἐγὼ ταῦτα ὑμῖν αὐτίκα δὴ μάλιστα ποιήσω φανερά· εἴτα πρὸς αὐτῶν τοὺς δύο σκύλακας διακρίσει, καταθείς εἰς μέσον λαπάδα καὶ λαγῶν κατευθ⁹¹ τῶν σκύλακων καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τὸν λαγῶν ἤρξεν⁹², ὁ δ' ἐπὶ τὴν λαπάδα ὤρμησε. Τῶν δὲ Λακεδαιμονίων οὐδέπω συμβαλεῖν ἐχόντων⁹³, τί ποτ' αὐτῶ τοῦτο δύναται⁹⁴, καὶ τί βουλόμενος τοὺς σκύλακας ἐπεδείκνυσεν, Ὅσσοι γονέων (ἔφη) τῶν αὐτῶν ἀμρότεροι, διαφόρου δὲ τυχόντες ἀγωγῆς, ὁ μὲν λέγωνος, ὁ δὲ θηρευτῆς ἀποδείδωκε. Καὶ περὶ μὲν ἔθων καὶ βίων ἀρκείτω ταῦτα.

⁶⁵ Πόσας ἄλλας ἔλλα. ⁶⁶ Ἰπάρχει τις ἐκ φύσεως. ⁶⁷ Ἀργὴ ἀρεθεῖσα. ⁶⁸ Σκληρὰ.
⁶⁹ Καλοὺς. ⁷⁰ Ἀμεληθέντα. ⁷¹ Στραβά. ⁷² Ἀναί: ἐπιμαλίας. ⁷³ Φθίρεται.
⁷⁴ Εἰς τὴν ἀθλητικὴν ἀσκηθεῖται. ⁷⁵ Ἐκασθῆθη. ⁷⁶ Ἀσκηθέντες ὅταν ἦσαν πολλοί, καὶ ἵπποι. ⁷⁷ Βαρυκέραιοι, ἔχοντες τὸν αἰχμὴν σκληρὸν ὡς δυσκόλως νὰ κρήνηται διὰ τοῦ χαλκίδου. ⁷⁸ Ἦμερα, ἐμαρτυρήσαστα. ⁷⁹ Διὰ τῶν πόρων. ⁸⁰ Αἰεὶ θηρ. τῶν πολέμων εἰ κόποι τοὺς ἐχθροὺς.
⁸¹ Διὰ τῆς συνθεσίας προσκροτήτων ἢ διακροτήτων. ⁸² Παιδεῖται πρὸς τὰς ἀρετὰς. ⁸³ Οὐ δεῖσέ τις πλημμελεῖν, ἂν λέγῃ. ⁸⁴ Ἐἴλω ἀπαλλαγῆ τῆς ἀ-ἀρχῆς τοῦ νὰ μηχανῶν τὸν λόγον περὶ αὐτῶν. ⁸⁵ Κατ' αἰθρὴν ἔλεν τὸ ἐμπίστον ἔθην. ⁸⁶ Ἀνέβηκε. ⁸⁷ Λαίμαργον. ⁸⁸ Κυρίως ἐθαλόκακον· ἀλλὰ συνήθως ἀγαθὸν καὶ καλὸ φαγητό. ⁸⁹ Νὰ ζητῆ τὰ ἔθνη τῶν ζῶων εἰς τὸ κενήγειν. ⁹⁰ Δοτικὴ ἀρετικὴ ὡς νὰ ἔλεγε· οὐκ λέγω, οὐκ βουλοῦμαι. ⁹¹ Τὰ ἔθη, κτλ. ἐστὶ μεγάλη ῥοπή πρὸς κίβητις ἀρετῆς. Διὰ. ὅλα ταῦτα μεγάλως συντείνουσιν εἰς τὴν γέννησιν τῆς φρενῆς. Ἐθὼν δὲ τὸ ἔθνος ἐνικῶς, ἂν καὶ τὰ ὑποκείμενα δὲν ἦναι μόνον οὐδέτερα, ἀλλὰ τὰ ἐκλασθέντα ὅλα ὡς πράγματα, ἔθην καὶ ἐπιφέρει ταῦτα. ⁹² Ἀπέναντι. ⁹³ Ἐξήρθη. ⁹⁴ Οὐ δύναται μὲν ἔθνη. ⁹⁵ Τί σημαίνει τοῦτο, τί θέλει νὰ ἀποδείξῃ ἐ' αὐτοῦ.

Παιδί δὲ τροφῆς ἐχόμενον⁹⁸ ἂν εἶν λέγειν. Δεῖ δὲ (ὡς ἐγὼ ἂν φαίην) αὐτὰς τὰς μητέρας τὰ τέκνα τρέφειν, καὶ τοῦτοις ὑπέχειν⁹⁹ τοὺς μαστοὺς Συμπληρώσεσόν¹⁰⁰ τὰ γὰρ θείουσι, καὶ διὰ πλείονος ἐπιμελείας, ὡς ἂν ἐν ἑσθῆν¹⁰¹, καὶ (τὸ δὲ λεγόμενον) ἐξ ὀνύγων ἀπαλῶν ἀγαπῶσαι τὰ τέκνα Αἰ τίθηται δὲ καὶ αἱ τροφαὶ τὴν εὐνοίαν ὑποβολιμαίαν καὶ παρέγγρατον¹⁰² ἴχουσι, ἅτε μισθοῦ φιλοῦσαι. Ἀγλοῖ δὲ καὶ ἡ φύσις, ὅτι δεῖ τὰς μητέρας, ἢ γεννηθῆσαι, αὐτὰς τιθεῖν¹⁰³ καὶ τρέφειν. Διὰ γὰρ τοῦτο παντὶ ἕωφ' τεκόντι τὴν ἐκ τοῦ γάλακτος τροφὴν ἐχορήγησε. Σορὸν¹⁰⁴ δὲ ἄρα καὶ ἡ πρόνοια διερῶς ἐνέθηκε ταῖς γυναῖξι τοὺς μαστοὺς, ἵνα, καὶ εἰ δίδυμα τέκονεν, ἅπτας ἔχοιεν τὰς τῆς τροφῆς πηγὰς. Χωρὶς δὲ τούτων¹⁰⁵ εὐνοώτεραι τοῖς τέκνοις γίγνεται¹⁰⁶ ἂν, καὶ φιλητικώτεραι¹⁰⁷. Καὶ μὰ Δι' ὡς ἀπεικόντως. Ἡ συντροφία γὰρ ὡς περ' ἐπιπόνων¹⁰⁸ ἐστὶ τῆς εὐνοίας. Καὶ γὰρ τὰ θηρία τῶν συντροφόμενων ἀποσπώμενα, ταῦτα¹⁰⁹ ποιοῦντα φαίνεται. Μάλιστα¹¹⁰ μὲν οὖν (ὡς περ' ἔφη) αὐτὰς πειρατέον τὰ τέκνα τρέφειν τὰς μητέρας· εἰ δ' ἄρ' ἀδυνατῶς ἔχοιεν¹¹¹, ἢ διὰ σώματος ἀσθενείαν, (γένετο¹¹² γὰρ ἂν τι καὶ τοιοῦτον) ἢ πρὸς ἑτέρων τέκνων σπεύδουσαι γένεσιν¹¹³. Ἄλλὰ τὰς γε τίθηται καὶ τροφὰς, οὐ τὰς τυχεύσας, ἀλλ' ὡς ἐν¹¹⁴ μάλιστα σπουδαίας¹¹⁵ δοκιμαστέον ἐστί. Πρῶτον μὲν τοῖς ἴθεσις Ἑλληνίδας. Ὡς περ' γὰρ τὰ μέλη τοῦ σώματος εὐθὺς ἀπὸ γενέσεως πλάττειν τῶν τέκνων ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἵνα ταῦτα ὀρθὰ καὶ ἀστραθῆ¹¹⁶ εὐχεται τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξ ἀρχῆς τὰ τῶν τέκνων ρυθμίζειν προσήκει. Εὐπλαστον γὰρ καὶ ὑγρὸν¹¹⁷ ἢ νεότητι, καὶ ταῖς τούτων φυγαῖς ἀπαλαῖς ἐτι τὰ μαθήματα ἐντίθηται¹¹⁸. πᾶν δὲ τὸ σκληρὸν γαλειπῶς μαλάττεται. Καθάπερ γὰρ σφραγίδες τοῖς ἀπαλοῖς ἐναπομάττονται κηραῖς· οὕτως αἱ μαθήσεις ταῖς τῶν ἐτι παιδίων ἐναποματτονται. Καὶ μοι δοκεῖ Πλάτων ὁ δαιμόνιος ἐμμελῶς¹¹⁹ παραίνεσθαι ταῖς τίθηταις, μὴ τοῖς τυχεύσας μέλους τοῖς παιδίοις λέγειν, ἵνα μὴ τὰς τούτων φυγαῖς ἐξ ἀρχῆς ἀνοίας καὶ διαφθορᾶς ἀναπύμπλασθαι συμβαίη. Κινδυνεύει¹²⁰ δὲ καὶ Φωκυλίδης¹²¹ ὁ Ποιητὴς καλῶς παραίνεσθαι, λέγων.

Παιδ' ἐς' ἰόντα¹²² χρόν¹²³ δὲ καλὰ διδασκόμεν¹²⁴ ἔργα.

Οὐ τοίνυν οὐδὲ τοῦτο παραλίπειν ἄξιόν ἐστιν, ὅτι καὶ τὰ παιδία τὰ μέλλοντα τοῖς τροφίμοις ὑπερετεῖν¹²⁵, καὶ τοῦτοις σύντροφα γίνεσθαι, ζήτητέον¹²⁶, πρότιστα μὲν, σπουδαῖα τοῖς τρόποις ἐτι μέντοι Ἑλληνικὰ καὶ

⁹⁸) Τὸ ἐχόμενον, τὸ συνεχές. ⁹⁹) Κἢ διδασθαι εἰς αὐτά. ¹⁰⁰) Ἐπί. ¹⁰¹) Ἐκ καρδίας ὡς ἔδοξε αὐτοῖς τὸ ἐνταῦθα γάλα. ¹⁰²) Νέθον ἢ φησὶ. ¹⁰³) Κἢ τὸ βολώντων οἱ ἴθαι. ¹⁰⁴) Σορὸς. ¹⁰⁵) Ἐκτὸς δηλ. ὅτι εἶναι φυσικὸν νὰ τὰ τρέψωσι αἱ ἴθαι. ¹⁰⁶) Μάλιστα ἐπιπευκόμενοι νὰ τὰ ἀγαπῶσι. ¹⁰⁷) Τὸ ἐνταῦθα, τὸ χορδίζον. δηλ. τὸ ἀξίον τὴν εὐνοίαν ἐκ τῶν φυσικῶν ὀργάνων. ¹⁰⁸) Τὰ συντροφόμενα. ¹⁰⁹) Ὅσον τὸ δυνατόν. ¹¹⁰) Ἐν ἑσθῆν. ¹¹¹) Ἐπιβίβει, καλῶς ἀνατετραμμένης. ¹¹²) Ὅχι στραβῆ. ¹¹³) Παραπέλασθαι ἐπὶ νεότητι μὴ ὑγρὸν τι σῶμα (πυλόν), λαμβάνον εὐκόλως πᾶν σχῆμα. ¹¹⁴) Ἐνταπειθεῖται. ¹¹⁵) Ἐπὶ τῶν, ἐπὶ τῶν. ¹¹⁶) Φαίνεται. ¹¹⁷) Ποιητὴς τῶν χρόνων ἐπὶ Σόλωνος ἐκ κληθείου. Ὀλίγα εὐχεται τοῦ εὐλογεῖται. ¹¹⁸) Ὅντα. ¹¹⁹) Ἀνάγκη. ¹²⁰) Διδάσκων. ¹²¹) Ἐκτὸς τὸ κατὰ τῶν ἐσθῆν τὰ λαμβανόμενα διὰ νὰ ὑπερετεῖσι τὸ ἀνατετραμμένον κωδία. ¹²²) ἴθαι νὰ ζηρωμέν τὸ παιδί σπουδαῖα κατὰ τοὺς τρόπους.

περίτρανα λαλεῖν⁴²², ἵνα μὴ, συναντηθέντες⁴²³ βαρβάρους⁴²⁴ καὶ τὸ ἦθος μοχθηροῖς, ἀποφέρωνται⁴²⁵ εἰς τῆς ἐκείνων φαυλότητος. Καὶ οἱ παροικιαζόμενοι⁴²⁶ εἰς τὰς αἰσῶν, οὐκ ἀπο τρόπου⁴²⁷ λέγοντες, εἰ, ἂν χωλῶ παροικησάτω ὑποσκάξιν⁴²⁸ μαθησάτω.

Ἐπειδὴν τοίνυν ἡλικίαν λάθωσιν ὑπὸ παιδαγωγῶς τετάχθαι⁴²⁹, ἐνταῦθα δὴ πολλὴν ἐπιμέλειαν ἐκτέον ἐστὶ⁴³⁰ τῆς τούτων καταστάσεως, ὥς μὴ λάθωσιν⁴³¹ ἀνδραπόδους ἢ βαρβάρους ἢ καλιμβόλους⁴³² τὰ τέκνα παραδόντες⁴³³. Ἐπεὶ γὰρ τὸ γινόμενον πολλοῖς⁴³⁴, ὑπερκατάγλαστον⁴³⁵ ἐστὶ. Τῶν γὰρ δούλων τῶν σπουδαίων τοῖς μὲν γεωργοῖς ἀποδεικνύουσι⁴³⁶, τοῖς δὲ ναυκληροῖς, τοῖς δὲ ἐμπόροις, τοῖς δὲ οἰκονόμοις, τοῖς δὲ δανεισταῖς· ὅτι ὅταν εὖρωσιν ἀνδραπόδον οἰνόληπτον⁴³⁷ καὶ λίγνον, πρὸς πᾶσαν πραγματείαν⁴³⁸ ἀγχιπτον, τούτῳ φέροντες ὑποβάλλουσι⁴³⁹ τοὺς υἱούς. Δεῖ δὲ τὸν σπουδαῖον παιδαγωγὸν τοιοῦτον εἶναι τὴν φύσιν, οἷός περ ἦν ὁ Φοίνιξ⁴⁴⁰, ὁ τοῦ Ἀχιλλεύως παιδαγωγός. Τὸ δὲ πάντων μέγιστον καὶ κυριώτατον τῶν εἰρημέων ἔργουαί φράσιον⁴⁴¹. Διδασκάλους γὰρ ζητητέον τοῖς τέκνοις, οἳ καὶ τοῖς βίοις⁴⁴² εἰσὶν ἀδιάβλητοι, καὶ τοῖς τρόποις ἀνεπλήρητοι, καὶ ταῖς ἐμπειρίαις ἀριστοί. Πηγή γὰρ καὶ ῥίζα καλοκαγαθίας, τὸ νομίμου⁴⁴³ τυχεῖν παιδείας⁴⁴⁴. Καὶ καθάπερ τὰς γάρακας⁴⁴⁵ οἱ γεωργοὶ τοῖς φυτοῖς παρατίθεισιν, οὕτως οἱ νόμιμοι τῶν διδασκάλων ἐπιμελεῖς⁴⁴⁶ τὰς ὑποθήκας⁴⁴⁷ καὶ παρακρίσεις παραπηγνύουσι⁴⁴⁸ τοῖς νέοις, ἵν' ὁρθὰ τούτων βλαστάνῃ τὰ ἦθη. Νῦν δὲ τις καὶ καταπτύσει τῶν πατέρων ἐνίων⁴⁴⁹, οἵτινες πρὶν δοκιμάσαι τοὺς μέλλοντας διδάσκειν, εἰ ἀγνοίαν, (ἴσθ' ὅτε καὶ εἰ ἀπειρίαν) ἀνθρώποις ἀδοκίμοις καὶ παραστήμοις⁴⁵⁰ ἐγγειρίζουσι τοὺς παῖδας. Καὶ οὕτω τοῦτο ἔστιν καταγέλαστον, εἰ καὶ εἰ ἀπορίαν αὐτὸ πράττουσιν ἐκεῖνο δὲ ἐσχελάτως⁴⁵¹ ἄτοπον τὸ ποῖον; ἐνίστα γὰρ εἰδότες, αἰσθημένων μᾶλλον αὐτοῖς τούτο λεγόντων⁴⁵², τὴν ἐνίων τῶν παιδευτῶν ἀπειρίαν ἅμα καὶ μοχθηρίαν, ὁμοῦς τούτοις ἐπιτρέπουσι⁴⁵³ τοὺς παῖδας· εἰ μὲν ταῖς τῶν ἀρεσκομένων ἠπτόμενοι⁴⁵⁴ κολακείαις εἰσὶ δὲ εἰ δεομένους χαριζόμενοι⁴⁵⁵ φίλοις παρόμοιοι

422) Ζητητέον αὐτὸ λαλεῖν. Ἑλληνικὰ δὲ ἠλλείπει τοῦ ῥήματος, ὡς παρ' ἡμῶν ἐναι Ἑλε-
λημειά. Περίτρανα δὲ καθαρός. 423) Συναντηθέντες, πλησιάζοντες καὶ λαμβάνοντες τὸ
ἴδιον, μεταφορ. 424) Ἡὲς μὴ Ἑλλήν ἦν βάρβαρος. 425) Ἀποφέρωνται μεθ' ἑαυτῶν με-
ρος κ. 426) Οἱ λέγοντες παροικίας. 427) Ἀναρμοδίως. 428) Ἡὲ χωλῶ ἐλαφρῶ.
429) Τοιοῦτον ὥστε νὰ ἐταχθῶσι, νὰ ἦθελον ταχθῆ. 430) Πρέπει νὰ ἔχωσιν (οἱ γονεῖς)
431) (Οἱ γονεῖς). 432) Εἰς ἀκαταστάτους ἢ κακοτρόπους ἀνθρώπους. 433) Μὴ τὸν καὶ
παραδόντες. 434) Ἰπὸ πολλῶν. 435) Εἰς ὑπερβολὴν γέλαστον. 436) Καθίστασι.
437) Μήδου, κυριώτατον ἀπὸ εἰνόν. 438) Ἐγγειρίζουσι. 439) Ἰπὸ τούτων.
440) Πῆξ τοῦ Ἀμύντορος, βασιλέως τῆς Ἀργίας, φυγὼν τὴν πατρίδα κτ., ἦλθεν εἰς θεο-
μαλίαν, ὅπου ἀνέβρεθε τὴν Ἀχιλλεῖα. 441) Ἐργουαί, μᾶλλον νὰ εἴπω. 442) Ὡς πρὸς τὴν
ἦν τῷ βίῳ διαγωγῆν. 443) Ὁρθῆς, καταλλήλου. 444) Τὸ τυχεῖν παιδείας ἐστὶ κτήν.
445) Τοῖς κόλλαις πρὸς στῆριγμα. 446) Ἐπίθετον τοῦ ὑποθήκας ἢ παρακρίσεις.
447) Διδασκαλίας. 448) Στρώθουσι ὅπως στῆρίζουσι θελ. τὴν διαγωγῆν τῶν νέων ἐν
μεταφορῆς τῶν κόλλων. 449) Βεβαιῶτα, πρέπει νὰ πείσῃ κατ' ἐπίνοιαν. 450) Ἀγχιπτον, ὡς
εἰς εἰδέλα κεραιότατα. 451) Ἐσχελάτως. 452) Ἐν ᾧ καὶ τινες ἀποδοῦσιν αὐτοῖς λήγοντες
τούτω ἢ (πιδανώτατον) εἰδὲτι ἄλλοι εἰδὲ, μᾶλλον αὐτῶν νοήμονες, οὕτως κτ. λέγονται.
453) Παρατρέφουσι. 454) Ἐνδίδοντες εἰς τὰς κολακείας ἐπίνοιαν εἰ ὁμοῦς τοῖς ἀρεσκομένοις.
455) Ἰδοὶ δὲ οὕτως εἰ παρὰ τούτω χαριζόμενοι.

ποιούντες, ὡς περ ἂν εἴητε τῷ σώματι κάμων⁴⁵⁵, τὸν οὖν ἐπιστήμη⁴⁵⁶ δι-
 σθέντα ἂν σώσει παραλίπων, εἰς τὸ χαρίζομενος, τὸν δὲ ἀπειρίαν ἀπολέ-
 ψαντα ἂν⁴⁵⁷ αὐτὸν προσέλοιτο⁴⁵⁸, ἢ νύκλιρον τὸν ἄριστον ἀρεῖς τὸν χαρίζο-
 μενον δοκιμάσει, φθῶν δεχθέντος⁴⁵⁹. Ζεῦ καὶ Θεοὶ πάντες⁴⁶⁰, πατήρ τις κα-
 λούμενος⁴⁶¹, πλείω λόγον τῆς τῶν θεομένων⁴⁶² ποιεῖται χάριτος⁴⁶³ ἢ τῆς τῶν
 τέκνων παιδεύσεως; Εἶπ' οὐκ εἰκότα πολλάκις ὁ Κράτης⁴⁶⁴ ἐκείνος ὁ πα-
 τὴρ εἶπεν, ὅτι, εἴπερ ἄρα δυνατόν ἦν, ἀναδάντα ἐπὶ τὸ μετεωρότατον⁴⁶⁵
 τῆς πόλεως ἀνακραγεῖν⁴⁶⁶ μένος, Ὡ ἀνθρώποι ποῖ φέρεσθε, οἵτινες γαρμά-
 των μὲν κτήσεως περὶ⁴⁶⁷ πᾶσιν ποιεῖσθε σπουδῆν⁴⁶⁸, τῶν δ' υἱῶν⁴⁶⁹, οἷς
 ταῦτα καταλείψετε, μικρὰ⁴⁷⁰ φροντίζετε; Τούτοις δ' ἂν ἐγὼ γε προσθίην,
 ἔπι οἱ τοιοῦτοι πατέρες παραπλήσιον ποιοῦσιν, οἷον εἴητε τοῦ μὲν ὑποδή-
 ματος φροντίζοι, τοῦ δὲ ποδὸς ὀλιγώρως ἔχοι⁴⁷¹. Πολλοὶ δὲ εἰς τοσοῦτον
 τῶν πατέρων προβαίνουσι φιλαργυρίας⁴⁷² ἅμα καὶ μισοτεκνίας, ὡσθ', ἵνα
 μὴ πλείονα μισθὸν τελείωσιν⁴⁷³, ἀνθρώπους τοὺς μηδενὸς τιμῆς⁴⁷⁴ αἰροῦν-
 ται τοῖς τέκνοις παιδεύτας, εὖωνον ἀμαθίαν διώκοντες⁴⁷⁵. Ἡ⁴⁷⁶ καὶ Ἀρίστιπ-
 πος⁴⁷⁷ οὐκ ἀκόμψως, ἀλλὰ καὶ πᾶν ἀστεῖως, ἐπέσκωψε τῷ λόγῳ πατέρα
 νοῦ καὶ φρονῶν κενόν⁴⁷⁸. Ἐρωτήσαντος γάρ τινος αὐτὸν, πόσον αἰτοῖη μι-
 σθὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ τέκνου παιδεύσεως⁴⁷⁹, Χιλίας, ἔφη, δραχμῆς. Τοῦ δὲ,
 Ἡράκλειος⁴⁸⁰, εἰπόντος, ὡς ὑπέροχον τὸ αἴτημα⁴⁸¹ δύναμαι γὰρ ἀνδράποδον
 γιλιῶν⁴⁸² πρίασθαι. Τοιγαροῦν (εἶπε) δύο ἕξεις ἀνδράποδα, καὶ τὸν υἱόν,
 καὶ ὃν ἂν πρίαῃ. Τὸ δὲ ὅλον πῶς οὐκ ἄτοπον, τῇ μὲν δεξιᾷ συνείηκεν τὰ
 παιδία δέχεσθαι τὰς τροφὰς⁴⁸³, κἂν προτείνεις⁴⁸⁴ τὴν ἀριστεράν, ἐπιτιμᾶν,
 μηδεμίαν δὲ ποιεῖσθαι πρόνοιαν τοῦ λόγων ἐπιδεξίων καὶ νομίμων ἀ-
 κούειν⁴⁸⁵. Τί οὖν συμβαίνει τοῖς θαυμαστοῖς⁴⁸⁶ πατέραςιν, ἐπειδὴν κακῶς μὲν
 θρέψωσι, κακῶς δὲ παιδεύωσι τοὺς υἱεῖς, ἐγὼ φράσω ὅταν γὰρ εἰς ἄν-
 δρας ἐγγραφέντες⁴⁸⁷, τοῦ μὲν υἱαίνοντος καὶ τεταγμένου⁴⁸⁸ βίου καταφρο-
 νήσωσιν, ἐπὶ δὲ τὰς ἀτάκτους καὶ ἀνδραπώδεις ἡδονὰς ἑαυτοῖς κρημνίσω-
 σι⁴⁸⁹, τότε δὴ μεταμέλονται τὴν τῶν τέκνων προδεδοκότες⁴⁹⁰ παιδεῖαν, ὅτε
 οὐδὲν ὄφελος τοῖς ἐκείνων ἀδικήμασιν⁴⁹¹ ἀδημονοῦντες. Οἱ μὲν γὰρ αὐ-

455) Ἀβύστος ὄν. 456) Διὰ τῆς ἐπιστήμης τὸν ἰατρὸν. 457) Δυνατόμενον νὰ τὸν ἀπο-
 λίσθῃ, νὰ τὸν θανατώσῃ. 458) Ἐπροτίμα. 459) Διότι τὸν παρεκάλειτε φίλος.

460) Ἐπιφώνημα. 461) Ἀνθρώπος, ὅστις καλεῖται πατήρ.

462) Παρακαλοῦστων. 463) Περισσότερον φροντίζει νὰ κάμῃ χάριν. 464) Θεοδῶλος κων-
 στὸς φιλόσοφος, μαθητὴς τοῦ Διογένητος. 465) Ἐψηλότατον. 466) Ὅτι (ἀναδῶν, ἀνεκράϊος
 ἦν) τὸ σχῆμα ἀπὸ κοινοῦ, ἢ ἑλλειπει. 467) Περί κα. 468) Σπουδάζετε, φροντίζετε.

469) Ἐξ ὄν. υἱῶν. 470) Ὀλίγων. 471) Ὀλιγοῦρῳ, παραμειλῆ. 472) Πολλοὶ τῶν πατέ-
 ρων προβαίνουσιν εἰς τοσοῦτον φιλαργυρίας, εἰς τοσοῦτην φιλαργυρίαν. 473) Πληρώσει.

474) Εὐδηνόως, εὐδαιμόνως τιμῆν, εἶσαν, ἔχοντες. 475) Ἐπιζητούντες εὐδηνὴν ἀμάθειαν.

476) (Ἐφ') ἢ (αἰτίῃ), διὰ τοῦτο. 477) Κορηναῖος, μαθητὴς τοῦ Σωκράτους. 478) Ἐστε-
 ρημένον. 479) Διὰ τὴν παιδεύσιν. 480) Ἐπιφώνημα. 481) Ἀνεὶ γιλιῶν, διὰ γιλιῶν.

482) Συνείηκεν τὰ παιδία δέχεσθαι τὰς τροφὰς τῇ δεξιᾷ χειρὶ. 483) Τὰ παιδία προτείνει
 484) Τοῦ ἀκούειν (νὰ ἀκούωσι) τὰ παιδία λόγων. 485) Ἐφρονικῶς. 486) φθίσαντες (οἱ
 Δοὶ) εἰς ἀνδρικὴν ἡλικίαν. Λέγει δὲ ἐγγραφέντες, διότι εἰς Ἀθήνας οἱ νόμοι ἐνεγρά-
 φοντο εἰς τὰ ἀρχιερδικὰ βιβλία ὅταν ἴγνοντο ἔρθεοι, 10 ἐτῶν, καὶ πάλιν ὅταν ἀνέστη
 30 ἐτῶν. 487) Ἰγνῶσι καὶ τακτικῶ. 488) Δοθῶσι. Τὸ δὲ κρημνίσωσιν ἱερωνικῶς.

489) Ὅτι ἐπρόβλεπον, ἡμέλησον. 490) Διὰ τὰ ἀδικήματα.

491) Ὅτι ἐπρόβλεπον, ἡμέλησον. 492) Διὰ τὰ ἀδικήματα.

τῶν¹⁹¹ κώλακας καὶ παρσίτους ἀναλαμβάνουσιν¹⁹², ἀνθρώπους ἀσχημούς καὶ καταράτους, καὶ τῆς νεότητος ἀνατροπίας καὶ λυμῶνας... οἱ δὲ κατολοῦν-
γεῦσιν¹⁹³. οἱ δὲ εἰς κύβους καὶ κώμους¹⁹⁴ ἐξοκέλουσιν ἤδη δὲ τινες καὶ
τῶν νεανικωτέρων ἀπτοῦνται κακῶν¹⁹⁵. κίττοφοροῦντες¹⁹⁶, καὶ μίαν ἡδονὴν
θανάτου τιμῶμενοι¹⁹⁷. Φιλοσόφῳ δὲ ἐμίλησαντες¹⁹⁸ οὗτοι, οὐ τοῖς ἴσοις
πράγμασι¹⁹⁹ ἐαυτοῖς ἀν καταπειθεῖς παρέσγοντο²⁰⁰...

Συνελθὼν²⁰¹ τοῦτον ἐγὼ φημι, καὶ χρησμολογεῖν²⁰² μᾶλλον ἢ παραινεῖν
δοξαίμην ἢ εἰκότως, ὅτι, ἐν πρώτῳ, μέσον καὶ τελευταῖον ἐν τοῦτοις κεφάλαιον²⁰³,
ἀγαθῶν, σπουδαῖα καὶ παιδεία νόμιμός ἐστι καὶ ταῦτα²⁰⁴ σοφὰ καὶ
συνεργὰ πρὸς ἀρετὴν καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν φημί. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα τῶν
ἀγαθῶν ἀνθρώπινα καὶ μικρὰ, καὶ οὐκ ἀξιοσπούδαστα καθέστηκεν²⁰⁵. Εὐγένεια
καλὸν μὲν, ἀλλὰ προγόνων ἀγαθόν²⁰⁶. Πλοῦτος δὲ τίμιον²⁰⁷ μὲν, ἀλλὰ
τύχῃς κτήμα. ἐπειδὴ τῶν μὴ ἐχόντων πολλάκις ἀφείλετο²⁰⁸, τοῖς δ' οὐκ
ἐπίστασι φέρουσα προστρέγχει²⁰⁹ καὶ ὁ πολὺς πλοῦτος σκοπὸς ἔκκειται τοῖς
βουλεμένοις βελάντια τοξεύειν²¹⁰, κακοῦργοις οἰκέταις καὶ συκοφάνταις²¹¹,
καὶ τὸ μέγιστον²¹², ὅτι καὶ τοῖς πονηροτάτοις μέτεστι²¹³. Δόξα γε μὴν σε-
μνόν²¹⁴, ἀλλ' ἀθέβαιον. Κάλλος δὲ περιμάχτηον μὲν, ἀλλ' εὐμετάστατον²¹⁵.
Ἰσχυς δὲ ζῆλον μὲν, ἀλλὰ νόσφ' εὐάλωτον καὶ γήρα²¹⁶. Τὸ δὲ εἶδος, εἴτις
ἐπὶ τῇ τοῦ σώματος βίωσιν φρονεῖ²¹⁷, μαθήτω γνώμης διαμαρτάνων²¹⁸. Πό-
στον²¹⁹ γάρ ἐστιν ἰσχυς ἀνθρώπινη, τῆς τῶν ἄλλων ζῶων δυνάμειος, λέγω
δὲ, εἶδος ἐλεφάντων, καὶ ταύρων, καὶ λεόντων. Παιδεία δὲ τῶν ἐν ἡμῖν²²⁰
μόνον ἐστὶν ἀθάνατον καὶ θεῖον. Καὶ εἶδος τὰ πάντων ἐστὶ κυριώτατα ἐν
ἀνθρώπινῃ φύσει, νοῦς καὶ λόγος. Καὶ ὁ μὲν νοῦς ἀρχικός ἐστὶ τοῦ λόγου²²¹,
ὁ δὲ λόγος ὑπηρετικός τοῦ νοῦ τύχη μὲν ἀνάλωτος²²², συκοφαντία δὲ ἀνα-
φαίρετος, νόσφ' ἀδιάφορος, γήρα δ' ἀλύμαντος. Μόνος γάρ ὁ νοῦς πα-
λαιούμενος ἀνηθᾶ²²³. καὶ ὁ γήρας, τὰλλα πάντ' ἀφαιρῶν, τῷ γήρα προσ-
τίθεται τὴν ἐπιστήμην. Ὅ γε μὲν πόλεμος, χειμαρῶν εἶκτην²²⁴ πάντα σύρειν
καὶ πάντα παραφέρειν, μόνην οὐ δύναται παιδείαν παρελθεῖν²²⁵. Καὶ μοι
δοκεῖ Σπύλων²²⁶ ὁ Μεγαρεὺς φιλόσοφος ἀξιωμακόμενεντον ποιῆσαι ἀπόκρισιν

191) Τῶν παίδων. 192) Δίχονται ὡς συνεργήσουσιν των. 193) Καταγίνονται εἰς συμπόσια.
194) Σερφαντώματα, πατινάδας. 195) Παραδίδονται εἰς ἰσχυρότερα, μεγαλύτερα κακὰ.
196) Φεροῦντες κισσὸν ὡς αἱ Βάκχαι, μεθύοντες. 197) Δηλ. θεωροῦντες ἄξιον τὸ θεῖον καὶ θεοῦ
εἶναι μίαν μὲν ἡδονὴν καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον. 198) Συναναστραφέντες. 199) Εἰς τοιαῦτα
πράγματα. 200) Δὲν ἤθελον πειθεῖ, παραδοῦθ. 201) Ἐν βραχυλογίᾳ. 202) Ὅτι λέγω
χρησμολογῶ. 203) Κυριώτερον μέρος. 204) Συνεχιστικὰ. 205) Ἐπέσγουσι. 206) Εἶναι
κατὰ τῶν προγόνων, ὅχι ἡμῶν αὐτῶν. 207) Πολύτιμον. 208) Ἢ τύχη τὸ ἀφείρεται, τὸ
ἐφαίρει πολλάκις ἀπὸ τοῦ ἐχόντος. Ὅ δὲ ἀντιφρονισμὸς πρὸς δήλωσιν τοῦ τάχους τῆς
ἐφαίρεστος. 209) Ὅ πολὺς πλοῦτος κείται ὡς σκοπὸς, σημαθὶ εἰς τοὺς κακοῦργους οἰκέ-
τας, δεοὶ θέλουσι νὰ τοξεύωσι κατὰ τῶν βαλαντιῶν. 210) Ἀνθρώποι κακότροποι ἐν Ἀθῆν.
συκοφαντοῦντες συζῶν ἐξ ἐπαγγέλματος τοὺς πολίτας εἰς εὐν ἔθμεν διὰ τὸ λαμβάνουσι
πρῆματα. 211) Ὅ μέγιστος λόγος κατὰ τοῦ πλοῦτου εἶναι. 212) Μέτεστι πλοῦτος καὶ τοῦ
π. Καὶ εἰ πονηροὶ ἴσουσι πλοῦτον. 213) Ἐνερμον πρᾶγμα. 214) Πολύτιμον. 215) Ἐθίμην
πέλειτον. 216) Κιχᾶται ἀπὸ νόσου καὶ γήρας. 217) Ἰσχυς φρονεῖ. 218) Ὅτι ἐφάλλεται
219) Πόσον μέρος. 220) Τῶν πραγμάτων ὅσα ἔχμεν ἡμεῖς. 221) Ἀρχαί τοῦ λόγου
ἐφαίρει τὸν λόγον. 222) Μὴ ἀλυσκόμενος, μὴ κυριεύμενος ἀπὸ τῆς τύχης. 223) Ὅσον
καλαιώνας, τόσον νεώτερος γίνεται. 224) Ὅς χειμαρῶν. 225) Κὰ ἀφαιρέσει.
226) Φιλόσοφος ἐκ Μεγάρων, μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος, περὶ τὸ 300 Π. Χ.

ὅτι Ἀγαθήριος²²⁷ ἐξανδραποδισάμενος τὴν πόλιν, εἰς ἔδαφος κατέβαλε²²⁸ καὶ τὸν Στίλωνα ἔφρετο, μὴ τι ἀπολωλεκώς εἶη²²⁹, καὶ ὅς²³⁰, «Ὁ δὲ ἄρα²³¹, εἶπε. Πόλεμος γὰρ οὐ λαρυραγωγὴ ἀρετῆν». Σόφρωνος δὲ καὶ συνφῶδός²³² καὶ ἡ Σωκράτους ἀπόκρισις ταύτη φαίνεται. Καὶ γὰρ οὗτος, ἐρωτήσαντος αὐτὸν ὅς μοι δοκεῖ, Γοργίου²³³, τὴν²³⁴ ἔχει περὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως²³⁵ ὑπόληψιν, καὶ εἰ νομίζεις τούτον εὐδαιμόνη εἶναι, Οὐκ οἶδα, ἔφησε, πῶς ἀρετῆ καὶ παιδείας ἔχει²³⁶. ὡς τῆς εὐδαιμονίας ἐν τούτοις, οὐκ ἐν τοῖς τυχεροῖς ἀγαθοῖς κειμένης²³⁷.

Ὅσοιο δὲ παραινῶ τῆς παιδείας τῶν τέκνων μηδὲν ποιεῖσθαι προδραγαίτερον²³⁸, οὕτως αὖ πάλιν φημί δεῖν τῆς ἀδιαφθόρου καὶ ὑγιανούσης ἔχεσθαι²³⁹ τῶν δὲ πανηγυρικῶν λόγων²⁴⁰ ὡς πορρωτάτω τοῖς υἱεῖς ἀπέχων²⁴¹. Τὸ γὰρ τοῖς πολλοῖς²⁴² ἀρέσκειν, τοῖς σοφοῖς ἔστιν ἀπαρέσκειν²⁴³. Μάλιστα δὲ μου τῷ λόγῳ²⁴⁴ καὶ Εὐριπίδους λέγων

Ἐγὼ δ' ἀκούφας²⁴⁵ εἰς ὄχλον δοῦναι λόγον²⁴⁶.

Εἰς ἡλικίας²⁴⁷ δὲ κηλίγους πορρωτέρως²⁴⁸.

Οἱ δ' ἐν σοφοῖς²⁴⁹

Φαῦλοι²⁵⁰, παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν²⁵¹.

Ὅρῳ δ' ἔγωγε τοὺς τοῖς συρρετώδεσιν ὄχλοις ἀρεστῶς καὶ κεχαρισμένως²⁵² ἐπιτηδεύοντας λέγειν, καὶ τὸν βίον²⁵³ ὡς τὰ πολλὰ²⁵⁴ ἀσώτους καὶ φιληδόνους ἀποβαίνοντας. Καὶ νῆ Δι' εἰκότως. Βί γὰρ ἄλλοις ἴδοντες παρασκευάζοντες, ἀμελοῦσι τοῦ καλοῦ, σχολῆ²⁵⁵ γ' ἂν τῆς ἰδίας ἡδυπαθείας καὶ τρυφῆς ὑπερέκω τὸ ὄρθον καὶ ὑγιεῖς ποιήσαιντο, ἢ σῶφρον ἀντὶ τοῦ ἔρπνου διώξαιεν²⁵⁶. Πρὸς δὲ τούτοις, τί ἂν τοῖς παιῶν χρηστὸν ἕτερον διδάξαιμεν, καὶ τίσιν ἀγαθοῖς ἐπιρροῦσθαι²⁵⁷ παραινέσαιμεν; Καλὸν γὰρ τοῖς²⁵⁸ μηδὲν εἰκῆ²⁵⁹ μήτε λέγειν μήτε πράττειν, καὶ κατὰ τὴν προομίαν. «Χαλεπὰ τὰ καλὰ». Οἱ δ' αὐτοσχέδιοι τῶν λόγων πολλὰς εὐχερείας καὶ ραδιουργίας²⁶⁰ εἰσι πλήρεις, οἷον, ὅθεν ἀρκτέον, οἷον, ὅποι πικρτέον ἔστιν, εἰδῶτων²⁶¹. Χωρὶς δὲ τῶν ἄλλων πλημμελημάτων, οἱ ἂν ἐκ τοῦ παραχρήμα²⁶² λέγουσιν, εἰς ἀμετρίαν²⁶³ δεινὴν ἐπιπίπτουσι καὶ πολυλογίαν. Σκέψις δὲ οὐκ ἔξ τῆς ἰκνουμένης συμμετρίας τὸν λόγον ἐκπίπτειν²⁶⁴. Ὁ Περικλῆς, ὡς

²²⁷ Ὁ Μακεδὼν, υἱὸς τοῦ Ἀντιγόνου, ὁ Πολιορκητὴς καλούμενος. ²²⁸ Κατεδάρισε. ²²⁹ Ἐχε χάσει. ²³⁰ Οὗτος. ²³¹ Ὁ γὰρ δὲ. ²³² Συνφῶδουσα, ὁμοία. ²³³ Περιφήμιος φήτωρ ἐκ Αἰοντίου τῆς Σικελίας, διδασκαλὸς τοῦ Ἰσοκράτους. ²³⁴ Ἡσίαν. ²³⁵ Τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν. ²³⁶ Πῶς ἔχει, πῶς διέκκεται ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴν, πόσῃν ἔχει ἀρετῆν. ²³⁷ Διότι καίτοι. ²³⁸ Νὰ μὴ θεωρῶμεν οὐδὲν σπουδαιότερον. ²³⁹ Νὰ ἐναγκαλιζώμεθα τὴν ἀδιαφθόρον παιδείαν. ²⁴⁰ Τὰ πανηγυρικὰ φηλοπρήματα, τοὺς ἐπιδεικτικὰς λόγους. ²⁴¹ Νὰ μακρύνωμεν ὅσον ἔμποροῦμεν περισσύτερον. ²⁴² Εἰς τὸν ὄχλον. ²⁴³ Ἀρέσκωντες, ἢ ζητῶν νὰ ἀρέσκῃ εἰς τὸν ὄχλον, ἀπαρέσκει εἰς τοὺς πολλοὺς. ²⁴⁴ Τῷ λόγῳ μου. ²⁴⁵ Ἀρφές. ²⁴⁶ Νὰ ἐμιλῶ, νὰ ἐξηγῶ τι. ²⁴⁷ Ὁμῆλικας. ²⁴⁸ Σοφώτερος εἶμι δοῦναι λόγον. ²⁴⁹ Μεταφῶ τῶν σοφῶν. ²⁵⁰ Κακοὶ φαινόμενοι. ²⁵¹ Φαίνονται μουσικώτεροι, ἀρέσκοντες λέγοντες. ²⁵² Μὴ τρόπον ὅσπερ νὰ ἀρέσκωσι. ²⁵³ Κατὰ τὸν βίον, τὸν τρόπον τοῦ ζῆν. ²⁵⁴ Ὅς ἐπὶ τὸ πλείστον. ²⁵⁵ Μόλις, οὐλαμῶς. ²⁵⁶ Ἦθειλον ἐπιδιώξει, ἐπιζητήσει. ²⁵⁷ Νὰ ἐπιμελῶνται. ²⁵⁸ Καλὸν ἔστι μὴ λέγειν. ²⁵⁹ Ἀπερισκέπτως. Αὕτη εἶναι μία ἀπὸ τῶν παραινέσεων, μηδὲν εἰκῆ λέγειν ἢ πράττειν. ²⁶⁰ Εὐκόλου ἐργασίας ἐπομένως ἀτέγων. ²⁶¹ Τῶν λεγόντων τοὺς λόγους τούτους. ²⁶² Ἀπροπαρασκευάως. ²⁶³ Εἰς ἀμέτρους λόγους. ²⁶⁴ Ὅταν σκερθεῖ τις πρὶν ἐμιλῆσαι, ὁ λόγος τοῦ μένει εἰς τὸ ἔρις τῆς ἀναγκαίας συμμετρίας.

ἑμὴν ἀκοῦσιν παραδέδοται²⁰⁵, καλούμενος ὑπὸ τοῦ δήμου²⁰⁶, πολλάκις οὐχ ὑπῆκουσε, λέγων ἀσύτακτος²⁰⁷ εἶναι. Ὡσαύτως δὲ καὶ Δημοσθένης, ζῆλω- τῆς τῆς τούτου πολιτείας γενόμενος, καλούσων αὐτὸν τῶν Ἀθηναίων σύμ- βουλον, ἀντέδαινε²⁰⁸, ὄφ' συντέταγμαί, λέγων. Καὶ ταῦτα μὲν ἴσως ἀδέ- σποτος²⁰⁹ ἐστὶ καὶ πεπλάσμενη παράδοσις. Ἐν δὲ τῷ κατὰ Μειδίου²¹⁰ τῆς τῆς σκέψεως ὠφέλειαν ἐναργῶς παρίστη²¹¹. Φησὶ γοῦν Ἐγὼ δ' ἐσκέψαι μὲν, ὦ Ἀθηναῖτι, σφαι, κοῦκ ἂν ἀργηθεῖν καταμεμελετηκίναί²¹² γε ὡς ἐνὴν μάλιστα ἐμοί²¹³, καὶ γὰρ ἂν ἄθλιος ἦν, εἰ τοιαῦτα παθὼν καὶ πά- στων ἡμῶν, ὧν περὶ τούτων ἐρεῖν ἐμελλον²¹⁴. Τὸ δὲ δὴ παντάπασι ἐποδοκίμαζεν τῶν λόγων τὴν ἐτοιμότητα²¹⁵, ἢ πάλιν αὐ ταύτην οὐκ ἐπ' ἄ- θλιος²¹⁶ ἀσχεῖν, οὐ φαίην ἂν ἐγώ γε²¹⁷ ἀλλ' ὡς ἐν φαρμάκου μοῖρα²¹⁸ τοῦτο ποιητέον ἐστὶ. Μέχρι δὲ τῆς τῶν ἀνδρῶν ἡλικίας οὐδὲν ἐκ τοῦ παρατυχόν- τος²¹⁹ ἀξίω λέγειν²²⁰ ἀλλ' ὅταν τις ριζώσῃ τὴν δύναμιν²²¹, τότε, τῶν κειρῶν καλούντων, ἐλευθεριάζειν τοῖς λόγοις²²² προσῆκον. Ὡσπερ γὰρ εἰ πολὺν χρόνον δεθέντες, κἂν λυθεῖεν ὑστερον, ἀπὸ τῆς πολυχρονίου τῶν δεσμῶν συνηθείας οὐ δύναμειο βαδίζειν, ὑποσκελίζονται²²³. τὸν αὐτὸν τρόπον οἱ πολλῶ χρόνῳ τὸν λόγον σφίγγαντες, κἂν εἴποτε ἐκ τοῦ παραγεῖμα²²⁴ δετή- σαιεν εἰπεῖν, οὐδὲν ἦτορον τὸν αὐτὸν τῆς ἐρμηγείας²²⁵ χαρακτῆρα φυλάσσου- σι. Τὸ δ' ἐπὶ παιδας ὄντας ἐπὶ καιροῦ²²⁶ λέγειν, ματαιολογίας τῆς ἐ- σχάτης αἴτιον καθίσταται. Ζωγράφος, φασίν, ἄθλιος Ἀπελλεῖ δείξας εἰκό- να, Ταύτην, ἔρη, νῦν γέγραφα²²⁷ ὁ δὲ, Καὶ ἦν μὴ λέγῃς, εἶπεν, εἶδα, ὅτι ταχὺ γέγραπται θαυμάζω δὲ, πῶς οὐχὶ τοιαύτας πλείους γέγραφας. Ὡ- περ τοίνυν (ἐπανάγω²²⁸ γὰρ πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς τοῦ λόγου ὑπόθεσιν) τὴν θεατρικὴν καὶ παρατράγωδον²²⁹, οὕτως αὐ πάλιν καὶ τὴν μικρολογίαν τῆς λέξεως καὶ ταπεινώσιν παραινῶ διευλαθεῖσθαι²³⁰ καὶ φεύγειν²³¹ ἢ μὲν γὰρ ὑπέρογκος²³², ἀπολλέουτος²³³ ἐστίν²³⁴ ἢ δὲ ἰσχυρὴ λίαν, ἀνικηλῆκτος²³⁵. Καθά- περ δὲ τὸ σῶμα οὐ μόνον ὑγιεινόν, ἀλλὰ καὶ εὐεκτικόν²³⁶ εἶναι γρή²³⁷ καὶ τὸν λόγον ὡσαύτως οὐκ ἄνοσον μόνον, ἀλλὰ καὶ εὐρωσον²³⁸ εἶναι δεῖ. Τὸ μὲν γὰρ ἀσφαλὲς ἐπαινεῖται μόνον, τὸ δ' ἐπικίνδυνον²³⁹, καὶ θαυμάζεται. Τῆνδε²⁴⁰ τυγχάνω γνώμην ἔχων καὶ περὶ τῆς ἐν τῇ ψυχῇ διαθέσεως²⁴¹ οὕτε γὰρ θρασὺν, οὕτ' ἀτολμον καὶ καταπληγᾶ²⁴² προσῆκον εἶναι²⁴³. τὸ μὲν γὰρ

205) Ὡς ἐκ παραδόσεως ἠκούσαμεν. 206) Νᾶ ἐμιλήσῃ. 207) Ἀπροπαράσκευος. 208) Ἐναντιοῦτο. 209) Ἀθεῖα. 210) Ἄδρος τοῦ Δημοσθένους. 211) Ὁ Δημοσθένης. 212) Ὅτι ἐμιλήσῃ. 213) Ὅσον περισσότερο ἤδυναμην. 214) Παρημέλου ἐκείνα ἔσα ἐμελλον νὰ εἰπῶ περὶ αὐτῶν. 215) Τὸ ἐκ τοῦ προχείρου ἐμιλεῖν. 216) Εἰς πράγ- ματα εἶτα λόγον. 217) Ὡς φάρμακον, ὡς ἱατρικόν. 218) Ἐκ τοῦ προχείρου. 219) Ὅταν τις ριζώσῃ κατὰ τὴν δύναμιν, ἐνδυναμοῦθῃ. 220) Νᾶ ἐμιλῇ ἐλευθέρως, ἀπροπαράκευ- τος. 221) Σκουτέπτοι. 222) Ἐκ τοῦ προχείρου. 223) Τῆς ἐκφράσεως τῶν ἰδεῶν των. 224) Εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν, ἐκ τοῦ προχείρου. 225) Ἐξωγράφῃ. 226) Ἐπιστρέφω. 227) Κακῶς μνησμένην τὴν τραγωδίαν ὅθεν ὑπερβολικὴν, κερπηρικὴν, παράδοξον. 228) Νᾶ φεθῆται, ἢ ἀπορεθῆται. 229) Ἡ ἐγκώδης καὶ ὑπὲρ τὸ δέον ἐμφαντικὴ λέ- ξις. 230) εἶναι ἀγροῦκος, ἀηδής. 231) Μὴ ἐκκλητέουσα. 232) Ὑγιεινὸν εἶναι, ὅταν δὲν ἦναι ἀρρωστον, εὐεκτικὸν δὲ ὅταν ἔχῃ ἢ τὴν κρᾶσιν καλὴν καὶ μὴ ἀπακτεμένην εἰς φθορείαν. 233) Ὅχι μόνον καλὸς, ἀλλὰ καὶ ἰσχυρὸς νὰ ἦναι ὁ λόγος. 234) Τὸ δὲ κινδύνων κτώμενον, ὡς ὅταν ἰσχυρὸς λόγος πείθῃ εἰς δύσκολόν τι. 235) Αὐτὴν ταύτην. 236) Καταφθισμένην, ἐκκλητέον. 237) Τὸν παῖδα.

εις ἀντιστοιχίαν, τὸ δὲ εἰς ἀνδραποδιάν⁵⁰⁴ περιστάται⁵⁰⁵. ἔνταυρον δὲ τὸ τὴν μίεσιν ἐν ἅπασιν τέμνειν⁵⁰⁶ ἐπιμελέστατα. Βούλομαι ὁ, ἕως ἐτι μένυμαί⁵⁰⁷ τῆς παιδείας, ὡς ἔγω εἶδον⁵⁰⁸ περὶ αὐτῆς, εἰπεῖν, ὅτι τὸν μοδὸν⁵⁰⁹ λέγον πρώτον μὲν ἀμουσίας τὸ μικρὸν ποιῶμαι⁵¹⁰ τεκμηρίον ἔπειτα δὲ καὶ πρὸς τὴν ἀσκήσιν ἀψίκορον, καὶ πάντῃ ἀνεπίμονον⁵¹¹ εἶνενομίζω. Μουσικία γὰρ ἐν ἅπασιν ἐστὶ πλήσιμῶν⁵¹² τε καὶ πρόσαντες⁵¹³ ἢ δὲ ποικιλία τερπνὸν καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οἷον ἀκούσασιν ἢ θεάσασιν.

Δεῖ τοίνυν τὸν παῖδα τὸν ἐλεύθερον μὴ μὲν τῶν ἄλλων τῶν κλαυμάτων ἐγκυκλίῳν⁵¹⁴ παιδευμάτων μὴ ἀνῆκον μὴ ἀθέκτον εἶναι⁵¹⁵, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκ παραδομῆς⁵¹⁶ μαθεῖν, ὡς περὶ γεύματος ἕνεκεν⁵¹⁷, (ἐν ἅπασιν γὰρ τὰ τέλειον⁵¹⁸ ἀδύνατον) τὴν δὲ φιλοσοφίαν προσθεῖναι⁵¹⁹. Ἐγὼ δὲ οἱ εἰκότος παραστήσαι τὴν ἑμαυτοῦ γνώμην ὡς περὶ γὰρ περιπλεῦσαι μὲν πολλὰς πόλεις καλόν, ἐνοικῆσαι δὲ τῇ κρατίστῃ χρήσιμον. . . . Διὸ δὲ τῆς ἄλλης παιδείας ὡς περὶ κεφάλαιον⁵²⁰ ποιεῖν τὴν φιλοσοφίαν. Περὶ μὲν γὰρ τὴν τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν οὐτάς εἶρον ἐπιστήμας οἱ ἄνθρωποι, τὴν ἱατρικὴν καὶ γυμναστικὴν⁵²¹. Ἐν ἡ μὲν τὴν ὑγίαν, ἢ δὲ τὴν εὐεξίαν ἐνστήσει⁵²². Τῶν δὲ τῆς ψυχῆς ἀρρώσθημάτων καὶ παθῶν ἡ φιλοσοφία μόνη φάρμακόν ἐστι. Διὰ γὰρ ταύτην⁵²³ ἐστὶ καὶ μετὰ ταύτης γινώσκειν, τί τὸ καλόν, τί τὸ αἰσχρόν, τί τὸ δίκαιον, τί τὸ ἀδίκον, τί τὸ συλλήβδην⁵²⁴ σίριστόν⁵²⁵, τί φεικτόν, πῶς θεοῖς, πῶς γονεῦσι, πῶς πρεσβυτέροις, πῶς νόμοις, πῶς ἀλλοτρίοις⁵²⁶, πῶς ἀρχουσι, πῶς φίλοις, πῶς γυναίξει, πῶς τέκνοις, πῶς οἰκέταις χρηστέον ἐστίν⁵²⁷. ὅτι δεῖ θεοῖς μὲν σέβασθαι, γονεῖς δὲ τιμᾶν, πρεσβυτέρους αἰδέσθαι, νόμοις πειθαρχεῖν ἀρχουσιν ὑπέκτειν, φίλοις ἀγαπᾶν, πρὸς γυναῖκας σωφρονεῖν, τέκνων στερκτικὸς εἶναι⁵²⁸, δούλους μὴ περιυβρίζειν τὸ δὲ μέγιστον, μὴ ἐν ταῖς εὐπραγίαις περιυβρεῖς⁵²⁹, μὴ ἐν ταῖς συμφοραῖς περιλύτους ὑπάρχειν, μὴ ἐν ταῖς ἡδοναῖς ἐκλύτους⁵³⁰ εἶναι, μὴ ἐν ταῖς δοξαῖς ἐκπαθεῖς⁵³¹ καὶ θρηνώδεις. Ἄπειρ ἔγω πάντων τῶν ἐκ φιλοσοφίας περιγινωμένων ἀγαθῶν πρεσβύτατα κρίνω. Τὸ μὲν γὰρ εὐγενῶς εὐτυχεῖν, ἀνδρός· τὸ δ' ἀνεπιφθόνως, εὐηνίου ἀνθρώπου⁵³², τὸ

⁵⁰⁴) Ἀνδραποδιή κατάσταση. ⁵⁰⁵) Καταντῆ. ⁵⁰⁶) Νὰ διατρέχῃ τις εἰς τὴν μίεσιν ἔδον εἶμαιν ἔδον, ὡς παρ' ἡμῖν κόπτω δρόμον. Σοφοκλ. Φοῖνισ. 1. Ἐτὴν ἐν ἱατρικῇ αἰσθῶν τέμνων ἔδον. ⁵⁰⁷) Ἐν ᾧ ἀκίμη ἀνοσίρω. ⁵⁰⁸) Πῶς δεξίζω. ⁵⁰⁹) Μουδονοσ. Ὅσον εἶα τὰ κῶλα, αἱ περίοδοι ἔχουσι τὸν αὐτὸν τρόπον. ⁵¹⁰) Θεωρῶ.

⁵¹¹) Τὸν ὅποιον εὐκόλως χορταίνει, ἀηδιάζει τις, καὶ δὲν δύναται νὰ τὸν ὑποφέρει ἐπὶ πολλὸν καιρὸν. ⁵¹²) Φέρων πλήσιμων. ⁵¹³) Ἀνηφορικόν, ἔδεν ἀχληρόν. ⁵¹⁴) Ἐγκύκλια, τὸ στοιχειώδη μαθήματα· πρὸς τοὺς ἀρχαίους ἡ γραμματικὴ, ἡ ποιητικὴ, ἡ ἱστορικὴ, ἡ μαθηματικὴ, ἡ μουσικὴ, ἢ ὅσα ἄλλα ἀποτελοῦσιν ὀλόκληρον τὸν κύκλον τῶν μαθημάτων.

⁵¹⁵) Νὰ μὴν ἀρῆνωμον τὸν παῖδα νὰ ἴναι ἀνῆκρος μὴτε ἀθέκτος, δηλ. χωρὶς νὰ ἴδῃ αἰεὶ νὰ ἀκούσῃ. ⁵¹⁶) Ἐν παράδω. ⁵¹⁷) Ὅπως μόνον τὰ γεῦσθαι. ⁵¹⁸) Δηλ. τὸ νὰ ἴναι ἐπὶ εὐεξίαν εἰς θεοῖς. ⁵¹⁹) Νὰ ἔχῃ τὸ ἔργον τοῦ. ⁵²⁰) Δύναμαι. ⁵²¹) Ἀπίδοτος τοῦ: ἄσπερ. Ἐκρεῖται νὰ ἴναι: εὐτω. ⁵²²) Ευρωτέρον μέρος. ⁵²³) Περιλαμβάνει ὅλας τὰς ἀσκήσεις τοῦ σώματος, τὴν παιδαγωγικὴν, τὴν ἀρχαῖαν, τὴν ἱππευτικὴν, κτλ. ⁵²⁴) Τίθησιν ἐν αὐτῷ.

⁵²⁵) Ἐξ αἰτίας αὐτῆς, δι' αὐτῆς. ⁵²⁶) Ἐν γένει. ⁵²⁷) Ἐκλογῆς ἄξιον. ⁵²⁸) Ἐπίκει. ⁵²⁹) Πρέπει νὰ μεταχειρίζηται τις. ⁵³⁰) Νὰ ἀγαπᾶ τις. ⁵³¹) Δηλ. ὑπὲρ τὸ ἔδον περιχερεῖται. ⁵³²) Πικραλαλιμένους, ἐκδότους. ⁵³³) Ἐμπαθεῖς. ⁵³⁴) Ὅσον μεταχειρίζηται τις.

Ἐ τοῖς λογισμοῖς περιεῖναι τῶν ἡδονῶν⁵²⁸, σοφῶν τὸ δὲ ὄργη κατακρα-
τεῖν⁵²⁹, ἀνδρὸς οὐ τοῦ τυχόντος ἐστὶ. Τελείους ὁ ἀνθρώπου ἡγεῖσθαι τοὺς
δυναμένους τὴν πολιτικὴν δύναμιν⁵³⁰ μίξαι καὶ κινᾶσαι τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ
δυσκὴν ὄντων μεγίστων ἀγαθῶν⁵³¹, ἐπιδόλου⁵³² ὑπάρχειν ὑπολαμβάνω, τοῦ
τε κοινοφελούς βίου, πολιτευομένου⁵³³, τοῦ τε ἀκόμενος⁵³⁴ καὶ γαληνοῦ, δια-
τρίδοντας περὶ φιλοσοφίαν. Τριῶν γὰρ ὄντων βίων⁵³⁵, ὧν ὁ μὲν ἐστὶ πρα-
κτικὸς, ὁ δὲ θεωρητικὸς, ὁ δὲ ἀπολαυστικὸς⁵³⁷, ὁ μὲν⁵³⁸ ἐκλυτός⁵³⁹ καὶ δούλος
τῶν ἡδονῶν, ζωῆς καὶ μικροπρεπῆς ἐστὶν ὁ δὲ θεωρητικὸς τοῦ πρακτικοῦ
διαμετάνων⁵⁴⁰, ἀνωρελῆς ὁ δὲ πρακτικὸς, ἀμοιρῆσας φιλοσοφίας, ἀμοιρῆσας
καὶ πλιμελῆς⁵⁴¹. Περαιτέον οὖν εἰς δύναμιν⁵⁴² καὶ τὰ κοινὰ πράττειν⁵⁴³
καὶ τῆς φιλοσοφίας ἀντιλαμβάνεσθαι⁵⁴⁴ κατὰ τὸ παρῶν τῶν καιρῶν⁵⁴⁵. Οὕ-
τως ἐπολιτεύσατο Περικλῆς, οὕτως Ἀργύτας⁵⁴⁶ ὁ Ταραντῖνος, οὕτω Δίων⁵⁴⁷
ὁ Συρακούσιος, οὕτως Ἐπαμεινώνδας ὁ Θηβαῖος ὧν ἕκαστος Πλάτωνος ἐγέ-
νετο συνουσιαστής⁵⁴⁸. Καὶ περὶ μὲν παιδείας οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ πλείονα λέ-
γοντα διατρίδειν. Πρὸς δὲ τοῖς εἰρημέτοις χρήσιμον, μᾶλλον δὲ ἀναγκαῖόν
ἐστὶ, μὴδὲ τῆς τῶν παλαιῶν συγγραμμάτων κτήσεως ὀλιγώρως ἔχειν⁵⁴⁹,
ἀλλὰ καὶ τούτων παιεῖσθαι συλλογὴν κατὰ τὸ γεωργῶδες⁵⁵⁰, τὸν γὰρ αὐ-
τὸν τρόπον ὄργανον τῆς παιδείας ἢ χρῆσις τῶν βιβλίων ἐστὶ, καὶ ἀπὸ πη-
γῆς τὴν ἐπιστήμην τρεῖν⁵⁵¹ συμβέδωκεν.

Οὐ τοίνυν ἄξιον οὐδὲ τὴν τῶν σωμάτων ἀγωνίαν⁵⁵² παρορᾶν, ἀλλὰ πέμ-
πόντας ἐς παιδοτρίβου⁵⁵³ τοὺς παῖδας ἱκανῶς ταῦτα διαπονεῖν⁵⁵⁴, ἅμα μὲν
τῆς τῶν σωμάτων εὐρυθμίας ἕνεκεν, ἅμα δὲ καὶ πρὸς ῥώμην. Καλοῦ γὰρ
γῆρας θεμέλιον ἐν παισὶν⁵⁵⁵ ἢ τῶν σωμάτων εὐεξία. Καθάπερ οὖν ἐν εὐδίᾳ
τὰ πρὸς τὸν χειμῶνα⁵⁵⁶ προσῆκε παρασκευάζειν, οὕτως ἐν νεότητι τὴν εὐ-
ταξίαν καὶ τὴν σωφροσύνην ἐρόειον εἰς τὸ γῆρας ἀποτίθεσθαι. Οὕτω⁵⁵⁷ δὲ
δεῖ ταμιεύεσθαι⁵⁵⁸ τὸν τοῦ σώματος κόπον, ὡς μὴ καταξήρουσιν⁵⁵⁹
πρὸς τὴν τῆς παιδείας ἐπιμέλειαν ἀπαγορεύειν⁵⁶⁰. Κατὰ γὰρ Πλάτωνα,
ὅπιοι καὶ κόποι⁵⁶¹ μαθήμασι πολέμοιοι. Ἄλλ' ὁ πάντων ἐστὶ κυριώτατον

τὴν εὐτυχίαν εὐγενῶς, χωρὶς νὰ ὑπερροῦθῃ, ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι ἀνήρ. Ὄταν δὲ τὴν με-
ταχειρίζεται χωρὶς νὰ ἐπιστρέψῃ ἐφ' ἑαυτὸν εὐδόνον, ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι πρῶτος, ἀγαθὸς ἄν-
θρωπος. ⁵²⁹ Διὰ τοῦ ἁρεθῆ λόγου νὰ ὑπερισχύσῃ τῶν ἡδονῶν. ⁵³⁰ Νὰ κυριεύσῃ τὴν ὄρ-
γὴν του. ⁵³¹ Τὴν δύναμιν ἢν ἔχουσιν ἐν ταῖς πολιτικαῖς ἀρχαῖς. ⁵³² Δυσκ. ἀρεθ. Δυσ-
ἀγαθὰ δὲ ἔννοεῖ τὸν κοινοφελῆ καὶ τὸν ἀκόμειτον βίον. ⁵³³ Ἐπιτυγχάνοντα. Κορίζω
ὅτι ἐπιτυγχάνουσι, τὸν κοινοφελῆ βίον καὶ. ⁵³⁴ Ὄταν πολιτεύονται. ⁵³⁵ Τοῦ ἀκόμενου
τῶν ἡδέων. ⁵³⁶ Τρόπον τοῦ βίου. ⁵³⁷ Πρακτικὸς, ὁ ἐνεργητικὸς, ὁ τῶν δημοσίων ἄν-
θρωπων. Θεωρητικὸς ὁ τῶν φιλοσόφων. Ἀπολαυστικὸς, ὁ τῶν ἰδιωτῶν, τῶν φιληδονῶν.

⁵³⁸ Ὁ τρίτος. ⁵³⁹ Παρὰ τὸν βίον. ⁵⁴⁰ Ὄταν μακροῦθῃ. ⁵⁴¹ Κακὸς καὶ ἐπαρθε-
νος. ⁵⁴² Τὸ κατὰ δύναμιν. ⁵⁴³ Ἐπιτελεῖν τὴν πατρίδα. ⁵⁴⁴ Λογολοῦσθαι εἰς τὴν
φιλοσοφίαν. ⁵⁴⁵ Καθὼς παρορᾶσθαι εὐκαιρίας, οἱ καιροί. ⁵⁴⁶ Φιλόσοφος ἐκ Τε-
ραντος τῆς Ἰταλικῆς, φίλος τοῦ Πλάτωνος. ⁵⁴⁷ Συγγενῆς τοῦ Συρακούσιου Διονυσίου,
ἐλευθερώσας τὴν Συρακούσας ἀπὸ τῶν τύραννων. ⁵⁴⁸ Συντροφός. ⁵⁴⁹ Νὰ μὴ παραμελῇ
τὴν ἀπόκτησιν. ⁵⁵⁰ Κατὰ τὸν τρόπον τῶν γεωργῶν, ὡς ἐκεῖνοι συλλέγουσι τοὺς καρποὺς
ἐκ τῶν πρόσφορα ἔργαλα. ⁵⁵¹ Παρατηρεῖν, σπουδαίνει. ⁵⁵² Τὴν ῥωμαστικὴν.

⁵⁵³ Τὸν προσημασθέν. ⁵⁵⁴ Νὰ ἀσκῶνται ταῦτα. ⁵⁵⁵ Ἡ εὐεξία ἐν παισὶν, ἐν ὅσῳ
εἶναι τις παῖς. ⁵⁵⁶ Τὴ ἀναγκαῖα διὰ τὴν τρικυμίαν. ⁵⁵⁷ Κατὰ σοκοῦτον τρόπον, τῶσον
μονον. ⁵⁵⁸ Νὰ καταξήρουσιν τὸν κόπον ὡς εἰς ταμιεῖον. ⁵⁵⁹ Ὅσοι νὰ μὴ γινώμεθα κα-
τέηροι. ⁵⁶⁰ Νὰ ἀπαυθεύμεν πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν. ⁵⁶¹ Οἱ ὑπερβολικοὶ κόποι.

τῶν εἰρημένων, σπεύδω λέγειν. Πρὸς γὰρ τοὺς στρατιωτικοὺς ἀγῶνας τοὺς
 παῖδας ἀσκητέον, ἐν ἀκοντισμοῖς αὐτοῖς καταβλῶντας, καὶ τοξείαις καὶ
 θύραις. Τὰ γὰρ τῶν ἠττωμένων ἐν ταῖς μάχαις ἀγαθὰ, τοῖς νικῶσιν ἀθίκα
 πρόκειται· πόλεμος δὲ ἐσκιατραφημένην σωμάτων ἔστιν⁵⁶² οὐ δέχεται ἰσ-
 χιὸς δὲ στρατιώτης πολεμικῶν ἀγῶνων ἔθας⁵⁶⁵, ἀθλητῶν καὶ πολεμίων
 φάλαγγας διαθεῖ⁵⁶⁴. Τί οὖν ἂν τις εἴποι⁵⁶⁵; σὺ δὲ δὴ περὶ τῆς τῶν ἐλευθέ-
 ρων παίδων ἀγωγῆς ὑποσχόμενος παραγγέλματα δώσειν, ἔπειτα φαίην
 τῆς μὲν τῶν πένητων καὶ δημοτικῶν⁵⁶⁶ παραμελῶν ἀγωγῆς, μόνους δὲ τοῖς
 πλουσίοις ἁμοναῖς⁵⁶⁷ τὰς ὑποθήκας διδόναι. Πρὸς οὐ⁵⁶⁸ οὐ χαλεπὸν ἀπαν-
 τῆσαι. Ἐγὼ γὰρ μάλιστα ἂν βουλοίμην, πᾶσι κοινῇ χρῆσιμον εἶναι τὴν
 ἀγωγὴν εἰ δὲ τινες ἐνδεῶς τοῖς ἰδίοις πράττοντες⁵⁶⁹ ἀδυνατήσωσι τοῖς ἐ-
 μοῖς χρῆσασθαι παραγγέλμασι, τὴν τύχην αἰτιάσθωσαν⁵⁷⁰, οὐ τὸν ταῦτα
 συμβουλεύοντα. Πειρατέον μὲν οὖν εἰς δύναιεν⁵⁷¹ τὴν κρατίστην ἀγωγὴν
 ποιῆσθαι τῶν παίδων, καὶ τοῖς πένησιν⁵⁷² εἰδὲ μὴ, τῇ γε δυνατῇ χρῆσιον.
 Καὶ ταῦτα μὲν δὴ τῷ λόγῳ παρεφορισάμην⁵⁷³, ἵν' ἐφεξῆς καὶ τὰλλα τὰ
 φέροντα πρὸς τὴν ὀρθὴν τῶν νέων ἀγωγὴν, συνάξω.

Κακεῖνό φημι δεῖν τοὺς παῖδας ἐπὶ τὰ καλὰ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἄγειν⁵⁷⁴
 παραινέσει καὶ λόγοις, μὴ μὰ Δία πληγαῖς μηδ' αἰκισμοῖς⁵⁷⁵. Δοκεῖ γάρ
 σου ταῦτα τοῖς δούλοις μᾶλλον, ἢ τοῖς ἐλευθέροις πρέπειν· ἀποναρκῶσι⁵⁷⁶
 γὰρ καὶ φρίττουσι πρὸς τοὺς πόνους, τὰ μὲν διὰ τὰς ἀλγηδύνας τῶν πλη-
 γῶν, τὰ δὲ καὶ διὰ τὰς θύρας. Ἐπαινοὶ δὲ καὶ φόβοι πάσης εἰσὶν αἰκίας
 ὠφελιμώτεροι τοῖς ἐλευθέροις· οἱ μὲν ἐπὶ τὰ καλὰ παρορμῶντες, οἱ δὲ ἀπὸ
 τῶν αἰσχρῶν ἀνείργοντες⁵⁷⁷. Δεῖ δ' ἐναλλάξ⁵⁷⁸ καὶ ποικίλως χρῆσθαι ταῖς
 ἐπιπλήξεσι καὶ τοῖς ἐπαίνοις· κάκειδ' ἂν ποτε εὐφρανῶνται⁵⁷⁹, ταῖς ἐπιπλήξε-
 σιν ἐναίσχυνθαι⁵⁸⁰ καὶ πάλιν ἀνακαλεῖσθαι τοῖς ἐπαίνοις· καὶ μιμεί-
 σθαι τὰς τιθῆς, αἵτινες, ἐπειδὴ τὰ παιδία κλαυθμυρίσωσιν, εἰς παρηγορίαν
 πάλιν τὸν μισθὸν ὑπέχουσι. Δεῖ δὲ αὐτοὺς μηδὲ τοῖς ἐγκωμίοις ἐπαίρειν καὶ
 φροῦ⁵⁸¹ χαλισθῆναι γὰρ ταῖς ὑπερβολαῖς τῶν ἐπαίνων καὶ θρύπτονται. Ἦδη
 δὲ τινες ἐγὼ εἶδον πατέρας, εἰς τὸ λίαν φιλεῖν⁵⁸² τοῦ μὴ φιλεῖν αἴτιον κα-
 τίστη. Τί οὖν ἔστιν, ὃ βούλομαι λέγειν; ἵνα τῷ παραδείγματι φωτεινότε-
 ρον⁵⁸³ ποιῆσω τὸν λόγον. Σπεύδοντες γὰρ τοὺς παῖδας ἐν πᾶσι τάχιον πρῶ-
 τεῦσαι⁵⁸⁴, πόνους αὐτοῖς ὑπερμέτρους ἐπιβάλλουσι, εἰς ἀπαυδῶντες ἐκπί-
 τεῦσαι⁵⁸⁵.

⁵⁶²) Ἐξιν σωμάτων τριφυλίων εἰς σκίαν. ⁵⁶³) Ὁ στρατιώτης καὶ ἰσχυρὸς ἂν ἔναι, ἀλλ' εἰδόμενος εἰς στρατ. ἀγῶνας. ⁵⁶⁴) Σπρώγγει, νικῶ. ⁵⁶⁵) Τοῦτο εἶναι ἐνοστατικὴν ὅτι ἐποθεῖται ὅτι τῷ ἀποτελεῖται ὁ ἀναγν. ⁵⁶⁶) Τῶν κοινῶν παίδων τοῦ δήμου. ⁵⁶⁷) Συμφωνεῖς μὲ μόνους τοὺς πλουσίους διὰ τὰ τοῖς διδῆς διδασκαλίαν (ἢ πιθανώ-
 ερον) τὸ Ὁμονοεῖς. ἀνεῖ Ὁμονοεῖς, συμφωνοῦς, ὅτι ἄλλου τύπου μὴ ἀπαντωμένου ἐν τοῖς λεξικοῖς. ⁵⁶⁸) Τοὺς ταῦτα λέγοντας. ⁵⁶⁹) Ἐνδεῖς ὄντες. ⁵⁷⁰) Ἄς κατηγορῶσιν, ὡς αἰτιῶνται. ⁵⁷¹) Τὸ κατὰ δύναιεν. ⁵⁷²) Πειρατέον τοῖς πένησιν ὡς δοκιμάζουσι οἱ κίνητες. ⁵⁷³) Ἐπρόθετα ἐκ περισσοῦ. ⁵⁷⁴) Τοὺς παῖδας ἀντικείμενον τοῦ ἄγειν, νὰ φέρωμεν τοὺς παῖδας. ⁵⁷⁵) Βατάνους. ⁵⁷⁶) Οἱ παῖδες. ⁵⁷⁷) Ἐμκολλίζοντες. ⁵⁷⁸) Πότε ἐκπικνον, πότε ἐπιπλήξιν. ⁵⁷⁹) Ὅταν κατὰ πολὺ χαίρωνται. ⁵⁸⁰) Αἰσχύνειν, καταστῆλαιν. ⁵⁸¹) Ἢθ' τοὺς ἐμπνέωμεν ὑπερῆφάνειαν. ⁵⁸²) Τὸ ὅτι κατὰ πολὺ ἡγάπων τοὺς παῖδας τῶν, ἔγειναι αἰτία νὰ μὴ τοὺς ἀγαπῶσι. ⁵⁸³) Μᾶλλον ἀληθύτερον. ⁵⁸⁴) Βιάζομενοι ἕστε εἰ παῖδες νὰ φροῦσι πρώτοι.

κτους³³⁵, καὶ ἄλλως βαρυνόμενοι ταῖς κακοπαθείαις οὐ δέχονται τὴν μά-
θησιν εὐθύως³³⁶. Ὅσπερ γὰρ τὰ φυτὰ τοῖς μὲν μετρίοις ὕδασι τρέφεται,
τοῖς δὲ πολλοῖς κνίγεται, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ψυχὴ, τοῖς μὲν συμμέ-
τροις³³⁷ αὐξεται πόνοις, τοῖς δὲ υπερβάλλουσι βαπτίζεται³³⁸. Δυσίον οὖν
ἴσως παισὶν ἀναπνοὴν³³⁹ τῶν συνεχῶν πόνων, ἐνθυμουμένους, ὅτι πᾶς ὁ
βίος ἡμῶν εἰς ἀνεσίαν καὶ σπουδὴν διήραται· καὶ διὰ τοῦτο οὐ μόνον ἐργη-
ροσις³⁴⁰, ἀλλὰ καὶ ὕπνος εὐρέθῃ οὐδὲ πόλεμος, ἀλλὰ καὶ εἰρήνη· οὐδὲ
χειμῶν, ἀλλὰ καὶ εὐδία· οὐδὲ ἀνεργοὶ πράξεις, ἀλλὰ καὶ ἑορταί. Συνελόντι
δὲ εἰπεῖν³⁴¹, ἡ ἀνάπαυσις τῶν πόνων ἀριτυμὰ ἐστὶ. Καὶ οὐκ ἐπὶ τῶν ζώων
μόνον τοῦτο ἴσως τις γενόμενον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀφύγων· καὶ γὰρ τὰ
τόξα καὶ τὰς λύρας ἀνέμεν³⁴², ἵνα ἐπιτεῖναι³⁴³ δυναθῶμεν. Καθόλου δὲ σώ-
ζεται, σῶμα μὲν, ἐνδεία καὶ πληρώσει³⁴⁴. ψυχὴ δὲ, ἀνεσίαν καὶ πόνον. Ἀ-
ξιον δὲ ἐπιτιμᾶν τῶν πατέρων ἐπίοις, οἵτινες παιδαγωγοῖς καὶ διδασκάλοις
ἐπιτρέψαντες τοῖς υἱοῖς, αὐτοὶ τοῖς τούτων μαθήσεως οὔτε αὐτόπται³⁴⁵ γί-
νονται τοπαράπαν, οὔτε ἀντήκοι, πλεῖστον τοῦ δέοντος ἀμαρτάνοντες³⁴⁶.
Αὐτοῖς γὰρ παρ' ὀλίγας ἡμέρας³⁴⁷ δεῖ δοκιμασίαν λαμβάνειν τῶν παιδῶν
ἀλλὰ μὴ τὰς ἐλπίδας ἔχειν ἐν μισθωτοῦ διαθήσει· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι³⁴⁸ πλείονα
ποιήσονται τὴν ἐπιμέλειαν τῶν παιδῶν, μέλλοντες ἐκάστοτε δίδόναι τὰς
εὐθύνας³⁴⁹. Κάνταῦθα δὲ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ ἱπποκόμου χάριεν, ὡς οὐδὲν
οὕτω παίνει τὸν ἵππον ὡς βασιλέως ὄφθαλμός. Πάντων δὲ μάλιστα τὴν
μνήμην τῶν παιδῶν ἀσκεῖν καὶ συναθίζειν³⁵⁰. αὕτη γὰρ ὡσπερ τῆς παι-
δείας ἐστὶ ταμεῖον καὶ διὰ τοῦτο μητέρα τῶν Μουσῶν ἐμυθολόγησαν εἶναι
τὴν Μνημοσύνην³⁵¹, αἰνετούμενοι καὶ παραδουλοῦντες, ὅτι οὕτως οὐδὲν γεν-
νῶν καὶ τρέφειν, ὡς ἡ μνήμη, πέρικε³⁵². Καὶ τοίνυν ταύτην κατ' ἀμφο-
τέρα³⁵³ ἀσκησίον, εἴτ' ἐκ φύσεως μνήμονες εἶεν οἱ παῖδες, εἴτε καὶ τοῦ-
ναντίον ἐπιλήθμονες. Τὴν γὰρ πλεονεξίαν τῆς φύσεως ἐπιρρώσομεν³⁵⁴, τὴν
δ' Ἠλειψὶν ἀναπληρώσομεν καὶ οἱ μὲν τῶν ἄλλων ἔσονται βελτίους, οἱ
δ' ἑαυτῶν³⁵⁵. Τὸ γὰρ Ἡσιόδειον³⁵⁶ καλῶς εἴρηται,

Εἰ γὰρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖ³⁵⁷.

Καὶ θαμὰ τοῦθ' ἔρδοις,³⁵⁸ τόξα κεν³⁵⁹ μέγα καὶ τὸ³⁶⁰ γένειτο.

Μὴ λανθανέτω³⁶¹ τοίνυν μηδὲ τοῦτο τοῖς πατέρας, ὅτι τὸ μνημονικὸν τῆς
μαθήσεως μέρος³⁶² οὐ μόνον πρὸς τὴν παιδείαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς τοῦ βίου

³³⁵ Μακρόνονται τοῦ σκοποῦ τὸν ὁποιῶν διόκουσι. ³³⁶ Εὐπειθῶς. ³³⁷ Μετρίοις.

³³⁸ Ὑβρίζεται, κνίγεται. ³³⁹ Ἀνάπαυσιν. ³⁴⁰ Ἡ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου ὅταν εἴη
καμύπτει. ³⁴¹ Ἐν βραχυλογίᾳ. ³⁴² Καλαρώνομεν. ³⁴³ Νῆ τευτόνομεν περισσότερον.

³⁴⁴ Διὰ τῆς ἀλληλεδιαδόχου νηστείας καὶ τροφῆς. ³⁴⁵ Δὲν ἐπιτηροῦσι βλέποντες ἢ
ἐκόντες τὰ μαθήματα τῶν. ³⁴⁶ Μεγάλως ἐφάλλοντες κατὰ τοῦτο. ³⁴⁷ Ἐκάθε ὀλίγας
ἡμέρας. ³⁴⁸ Οἱ μισθωτοὶ διδασκαλοὶ. ³⁴⁹ Νῆ δίδωσι λόγον, νῆ ἐξετάζηται ἡ διδασκαλία
τῶν. ³⁵⁰ Ἀναθεὶν τὸ δεῖ. ³⁵¹ Κατὰ τὴν μυθολογίαν αἱ ἐννέα Μοῦσαι ἦσαν θυγατέρες

τῆς Μνημοσύνης. ³⁵² Οὐδὲν γεννᾷ καὶ τρέφει τόσα πράγματα ὅσα ἡ μνήμη.

³⁵³ Εἰς ἀμφοτέρας τῆς περιστάσεις, εἴτε εἰσὶ μνήμονες, εἴτε ἐπιλήθμονες.

³⁵⁴ Θέλομεν ἐπιρῶσαι τὸ ἐκ φύσεως πλεονέκτημα, ὅταν ὑπάρχῃ. ³⁵⁵ Οἱ μνήμονες
λοκαίμενοι, θέλουσι γίνεσθαι καλλήτεροι τῶν ἄλλων· οἱ δὲ ἐπιλήθμονες γίνονται καλλή-
τεροι ἀπ' ὅτι ἦσαν. ³⁵⁶ Ἑλλ. ἔπος. ³⁵⁷ Ἄν καταθεῖται, προσθέτω. ³⁵⁸ Καὶ συνε-
χῶς πράττει τοῦτο. ³⁵⁹ Τυχῶς ἔν. ³⁶⁰ Τοῦτο. ³⁶¹ Ἄς μὴ ἀγνωοῦσιν οἱ πατέρες.

³⁶² Τὸ μέρος τῆς μαθήσεως ὡς ἀφορᾷ τὴν μνήμην.

πράξεις, οὐκ ἐλαχίστην συμβάλλεται μοῖραν⁴¹⁸. Ἡ γὰρ τῶν γεγενημένων
πράξεων μνήμη τῆς περὶ τῶν μελλόντων εὐδουλίας⁴¹⁹ γίνεται παράδειγμα.

Καὶ μὲν τοὶ καὶ τῆς αἰσχρολογίας ἀπακτίον⁴²⁰ τοὺς υἱεῖς. Δόγος γὰρ
ἔργου σκῆ⁴²¹, κατὰ Δημόκριτον⁴²². Εἰτά γε μὴν ἐντευκτικοὺς⁴²³ αὐτοὺς εἶναι
παρασκευαστέον καὶ φιλοπροσηγόρους⁴²⁴ οὐδὲν γὰρ, ὡς τὰ ἀνέντευκτα τῶν
ἡθῶν⁴²⁵, ἐστὶν οὕτως ἀξιομίσητον. Ἐπι τοίνυν οἱ παῖδες ἀμισεῖς γίνονται
εἴ ἂν τοῖς συνοῦσι⁴²⁶, μὴ παντελῶς ἐν ταῖς ζητήσεσιν ἀπαραχώρητοι⁴²⁷ γι-
γόμενοι. Οὐ γὰρ τὸ νικᾶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἡττᾶσθαι ἐπίστασθαι καλόν,
ἐν οἷς⁴²⁸ τὸ νικᾶν βλαβερὸν ἐστὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς καὶ νίκη Καθμεία⁴²⁹. Ἐγὼ
δὲ μάρτυρα τούτων Εὐριπίδην τὸν σοφὸν ἐπαγαγέσθαι⁴³⁰, λέγοντα·

Δούην λεγόντων⁴³¹, θατέρου θυμουμένου,

Ὅ μὴ ἀκτιεῖναι τοῖς λόγοις σφώτερος.

Ἄ τοίνυν τῶν εἰρημένων οὐδενὸς ἡττόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐπιτηδευ-
τέα⁴³² τοῖς νέοις, καὶ δὴ λεκτέον⁴³³. Ταῦτα δὲ ἐστὶ, τὸν βίον ἀτρυφήτον⁴³⁴
ἀσχεῖν, τὸ τὴν γλῶτταν κατέχειν⁴³⁵, τὸ τῆς ὀργῆς ὑπεράνω γίνεσθαι⁴³⁶,
τὸ τῶν χειρῶν κρατεῖν⁴³⁷. Τούτων ἕκαστον ἴδιον⁴³⁸ ἐστὶ σκεπτέον ἐστὶ
δὲ ἐπὶ παραδειγμάτων γνωριμώτερα⁴³⁹. Οἶον, ἵνα ἀπὸ τοῦ τελευταίου πρῶ-
τον ἀρξώμαι, τὰς χειρὰς τινες ὑποσχόντες λήμμασιν ἀδίκους⁴⁴⁰, τὴν δόξαν
τῶν προθεβιωμένων ἐξέχεαν⁴⁴¹, ὡς Γύλιππος⁴⁴² ὁ Δακεδαίμονιος, τὰ σακ-
κία τῶν χρημάτων παραλίπας, φυγὰς ἀπηλάθη τῆς Σπάρτης. Τό γε μὴ
ἀόργητον⁴⁴³ ἀνδρὸς ἐστὶ σοφοῦ⁴⁴⁴. Σωκράτης μὲν γὰρ, λακτίσας αὐτὸν
νεανίσκου θραστὸς μάλα καὶ βδελυροῦ, τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἔρων ἀγανακτούν-
τας καὶ σπαράζοντας⁴⁴⁵, ὡς καὶ εὐώκειν⁴⁴⁶ αὐτὸν ἐθέλειν. Ἀρα, ἔφησε, καὶ
εἰ με ὄνος ἐλάττισεν, ἀντιλακτίσαι τούτον ἡξιώσατε ἂν⁴⁴⁷; οὐ μὴν ἐκεῖνός
γε παντελῶς κατεπρόξματο⁴⁴⁸. πάντων δ' αὐτὸν ὀνειδιζόντων καὶ λακτιστήν
ἀπακαλούντων, ἀπήγγελετο. Ἀριστοφάνους δὲ, ὅτι τὰς Νεφέλας⁴⁴⁹ ἐξέφερε⁴⁵⁰,
παντοίας πᾶσιν ὕβριν αὐτοῦ κατασκευδαννύντος⁴⁵¹, καὶ τίνος τῶν παρόντων,

⁴¹⁸) Δὲν συνελεῖθ' ὄλιγον. Μοῖραν δὲ, μέρος. ⁴¹⁹) Γίνεται παράδειγμα ὡςτὲ νὰ σκέπηται τις καλῶς περὶ τοῦ μελλόντος. ⁴²⁰) Πρέπει νὰ ἐμποδίζωμεν. ⁴²¹) Ὁ λόγος εἶναι σκῆ τῶ ἐργου, ἐπομένως κακὸς ὡς ἀποδεικνύει ὅτι καὶ τὰ ἔργα εἰσὶ κακὰ. Σκῆ δὲ ἰωνικῶς. ⁴²²) Φιλόσοφος ἐξ Ἀδελφῶν, σύγχρονος τοῦ Σωκράτους. ⁴²³) Εὐκάλως, εὐγενεῖς εἰς τὰς ἐντεταίσεις. ⁴²⁴) Τὰ δύσκολα ἤθη, τὰ ἄγρια. ⁴²⁵) Νὰ ζῆσαι τοιοῦτοι πρὸς ἐκείνους μεθ' ὧν σφῶσιν, ὥστε νὰ μὴ μισῶνται. ⁴²⁶) Μὴ θέλοντες νὰ ἐνδῶσωσιν, ὅταν ζητῶσι (συζητῶσι) τι. ⁴²⁷) Εἰς ἐκεῖνα τὰ πράγματα, ἢ ἐκεῖνας τὰς περιστάσεις ὅταν. ⁴²⁸) Νίκη τὴν ὅτι με ἴδιον βλάβην, ἢ πολλὰ ἀκριβῶ ἀγοράζει ὁ νικητὴς· ἐπακράτης δὲ ἡ παροιμία ἀπὸ τῆν ἀλληλοκτονίαν τῶν ἀδελφῶν Ἐτεοκλέης κ' Πολυνείκης εἰς Θήβας, ὧν ἡ Ἀκρόπολις ἐκαλεῖτο Καθμεία. ⁴²⁹) Ἐγὼ νὰ φέρω. ⁴³⁰) Ὅταν δύο ἐμιλῶσιν. ⁴³¹) Ἄξια ὡςτὲ νὰ τὰ πρέσβωσιν. ⁴³²) Λεκτέον ἐκεῖνα ἃ ἐστὶν ἥττον οὐδενὸς τῶν εἰρημένων. ⁴³³) Λυσιπροσφῆς.

⁴³⁴) Νὰ κρατῶσι τὴν γλῶσσάν των, νὰ μὴ ἐμιλῶσι πολλὰ, οὐδὲν' αὐθαδείζωσι. ⁴³⁵) Νὰ μὴ κωλύωνται ἀπὸ τῆν ὀργῆν. ⁴³⁶) Νὰ μὴ πλεονεκτῶσι. ⁴³⁷) Πέσον καλόν. ⁴³⁸) Καλλίστερο θέλωσι γνωρισθῆ διὰ παραδειγμάτων. ⁴³⁹) Εἰς ἀδίκους λήψεις, ἀδικα κέρδη, δόντες τὰς χεῖρας, δηλ. ἀδικα κέρδη λαβόντες. ⁴⁴⁰) Ἐγχεσαν, ἀπόλυσαν τὴν δόξαν τοῦ προτέρων βίαι, τῶν προθεβιωμένων (πράξεων). ⁴⁴¹) Στρατηγὸς τῆς Σπάρτης, νικήσας τοὺς Ἀθηναίους ἐν Σαρακοσίαις. Μετὰ δὲ τὴν ἄλυσιν τῶν Ἀθηνῶν, σκελλομένων χρημάτων ἐκείθεν εἰς τὴν Σπάρτην, ἐρωράθη ὅτι ἤνοιξε λαθραίως τὰ σακκία διὰ νὰ κλέψῃ, καὶ ἐξωρίσθη.

⁴⁴²) Τὸ μὴ ὀργίζεσθαι. ⁴⁴³) Ἰδιον. ⁴⁴⁴) Μετ' ὀργῆς κινεμένης. ⁴⁴⁵) Νὰ τὸν ἐγκαλέσωσιν εἰς τὸ δικαστήριον. ⁴⁴⁶) Ἠθέλατε ἀκτιεῖσαι νὰ τὸν λακτίσω ἢ ἐγὼ; ⁴⁴⁷) Καταπρόξματι, μόνος εὐχρηστος χρόνος. Δὲν ἔμειναν ἀτριώρητος. ⁴⁴⁸) Κωμῶδης δ' ἦς ὁ Λαίρτος θάνας ὕβριζει τὸν Σωκράτην. ⁴⁴⁹) Παρέρρησι. ⁴⁵⁰) ἐκχυόντος κατ' αὐτοῦ τοῦ Σωκράτους.

τὰ τοιαῦτα ἀνακωμωδοῦντος⁴²³, Οὐκ ἀγανακτεῖς, εἰπόντος, ὦ Σώκρατες; Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε, ἔφησεν⁴²⁴ ὡς γὰρ ἐν συμποσίῳ μεγάλῳ τῷ θεάτρῳ⁴²⁵ σκώπτουμαι. Ἀδελφὰ τούτοις καὶ σύζυγα⁴²⁶ φανήσονται πεποιθηκότες Ἀρχύτας ὁ Ταραντίνος καὶ Πλάτων. Ὁ μὲν γὰρ ἐπανεληθὼν ἀπὸ τοῦ πολέμου (στρατηγῶν δὲ ἐτόγγανε), γῆν καταλαβὼν κηχερωμένην⁴²⁷, τὸν ἐπιτρόπον⁴²⁸ καλέσας αὐτῆς, Ὀμῶσας ἄν⁴²⁹, ἔφησεν, εἰμὴ λίαν ὀργιζέμενη. Πλάτων δὲ, δοῦλω λίγνῳ⁴³⁰ καὶ βδελυρῷ θυμῳθέεις, τὸν τῆς ἀδελφῆς υἱὸν Σπεύσιππον καλέσας, Τούτον, ἔφησεν, ἀπελθὼν κρότησον⁴³¹ ἐγὼ γὰρ πάνυ θυμοῦμαι. Χαλεπά⁴³² δὲ ταῦτα καὶ δυσμίμητα, φαίη τις ἄν. Οἶδα κἀγώ. Πειρατίου οὖν εἰς ἄσον οἶόν τ' ἐστὶ, τούτοις παραδείγμασι χρωμένους, τὸ πολὺ τῆς ἀκρατοῦς καὶ μαινομένης ὑφαιρεῖν ὀργῆς⁴³³. Οὐδὲ γὰρ ἐς τὰλλα ἐνάξιλλοι ταῖς ἐκείνων⁴³⁴ ἐσμέν οὔτ' ἐμπειρίας, οὔτε καλοκαγαθίας· ἀλλ' οὐδὲν ἤτρον ἐκείνων⁴³⁵, ὥσπερ Θεῶν ἱεροφάνται καὶ θεοῦχοι τῆς σοφίας ὄντες⁴³⁶, ὅσα πῆρ ἐσὶν ἐν δυνατῷ, ταῦτα μιμεῖσθαι καὶ περικίλλειν⁴³⁷ ἐπιχειροῦμεν. Τὸ τολῆν τῆς γλώττης κρατεῖν (περὶ τούτου γὰρ ὥσπερ ὑπεθέμην⁴³⁸, εἰπεῖν λοιπόν⁴³⁹) εἴτις μικρὸν καὶ φαῦλον ὑπέληψε⁴⁴⁰, πλεῖστον διαμαρτάνει τοῦ δέοντος. Σοφὸν γὰρ εὐκαιρὸς σιγῆ⁴⁴¹, καὶ παντός λόγου κρείττων. Καὶ διὰ τοῦτό μοι δοκεῖ, τὰς μυστηριώδεις τελετὰς εἰ παλαιοὶ κατέδειξαν, ἵνα ἐν ταύταις σιωπᾶν ἐθισθέντες, ἐπὶ τῆν τῶν ἀνθρωπίνων μυστηρίων πίστιν τὸν ἀπὸ τῶν Θεῶν μεταφέρωμεν φόβον⁴⁴². Καὶ γὰρ αὐ, σιωπήσας μὲν οὐδεὶς μετενόησε, λαλήσαντες δὲ, παμπληθεῖς⁴⁴³. Καὶ τὸ μὲν σιγήτην⁴⁴⁴ ἔξειπεν ῥάδιον, τὸ δὲ ἔρηθην ἀναλαβεῖν ἀδύνατον. Μυρίους δ' ἔγωγε οἶδα ἀκούσας⁴⁴⁵ ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιπεσόντας διὰ τὴν τῆς γλώττης ἀκρασίαν⁴⁴⁶. Ἄν τοὺς ἄλλους παραλιπῶν, ἐνὸς ἢ δυοῖν, τύπου ἔνεκεν⁴⁴⁷, ἐπιμνησθήσομαι... Ἐνάμιλλα δὲ τούτοις καὶ σύζυγα καὶ Θεόκριτος⁴⁴⁸ ὁ σοφιστῆς εἶπέ τε καὶ ἔπαθε, καὶ πολὺ δεινότερα. Ἀλεξάνδρου γὰρ πορφυρέας ἐσθήτας καλεῦσαντος κατασκευάζειν τοὺς Ἕλληνας, ἵνα ἐπανεληθὼν τὰ ἐπινίκια⁴⁴⁹ τοῦ πολέμου τοῦ κατὰ τῶν βαρβάρων θύσεις, καὶ τῶν ἔθνῶν κατὰ κεφαλὴν εἰσφερόντων ἄργυρον⁴⁵⁰, Πρώτερον μὲν, ἔφησεν, ἡμφισθέτου⁴⁵¹, νῦν δ' ἤσθημαι⁴⁵² σαφῶς, ὅτι ὁ πορφυρέας Ὀμήρου θάνατος⁴⁵³

⁴²³) Τῶν παρόντων τινοὶ εἰπόντες, ἀνακωμωδοῦντος τὰ τοιαῦτα τοῦ Ἀριστοφάνους, ἐν ᾧ ἐκωμῶδει. ⁴²⁴) Ἐν τῷ θεάτρῳ, ὡς ἐν μεγάλῳ συμποσίῳ· διότι εἰς τὰ συμποσία ἐγένοντο σκώματα πρὸς χαριεντισμόν. ⁴²⁵) Ὅμοια καὶ παραβαλλόμενα τούτοις. Τὸ ἀδελφὰ, ἐπιθετικῶς. ⁴²⁶) Εὐρῶν μίαν γῆν τοῦ ὀκαλλιέργητον. ⁴²⁷) Τὴν ἐπιράτην. ⁴²⁸) Ἐδούλος εἰμὴ μὲν, ἤθελα εἰ τιμωρήσει. ⁴²⁹) Δαιμόργῳ. ⁴³⁰) Δειρὶ τον. ⁴³¹) Δύσκολα.

⁴³²) Νὰ ἀφαιρῶσι τὸ περισσότερον μέρος τῆς ἀκρατοῦς ὀργῆς των. ⁴³³) Τοῦ Σωκράτους, τοῦ Πλάτωνος κτλ. ⁴³⁴) Ὅχι ὀλιγότερον ἀπὸ ἐκείνων. ⁴³⁵) Ὡς ἂν ἡμεῖς ἱεροφάνται καὶ θεοῦχοι (ἴδω τὰ γράμματα ἱερῶν) τῆς σοφίας τῶν θεῶν. Τοῦτο δὲ ἦν ἐλθόντως ὁ Πλάτωνος. ⁴³⁶) Δοκιμάζειν. ⁴³⁷) Ὡς προθέμην. ⁴³⁸) Μοὶ μένει νὰ εἶπω. ⁴³⁹) Ἄν πάντες εἴτελεθον ὅτι εἶναι μικρὸν πρῶγμα. ⁴⁴⁰) Σοφὸν πρῶγμα εἶναι νὰ σιωπᾶ κἀν ἄσπρῳ. ⁴⁴¹) Ἐθίζεσθαι εἰς τὸν φόβον ἀπὸ τὰ θεῶν, φυλάττοκεν πιστῶς τὰ ἀνθρώπινα πράγματα. ⁴⁴²) Μετενόησαν. ⁴⁴³) Εἶναι εὐκόλον νὰ εἶπῃ τις ἐκείνο τὸ ὅποιον ἀπειρώπησα.

⁴⁴⁴) Ἦκουσα καὶ ἤξεῖρα ὅτι μύρια κτλ. ⁴⁴⁵) Διότι ἐν ἰκράτου τῆς γλώττης. ⁴⁴⁶) Διὰ τὴν χρονομεθυσίαν ὡς τύπος, ὡς παράδειγμα. ⁴⁴⁷) Σοφιστῆς Ἰλαῖς, συγγενὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου. ⁴⁴⁸) Θυσίαν εὐχαριστήριον διὰ τὴν νίκην. ⁴⁴⁹) Διδόντων ἑσθῆτας ὡς πορὸν κατὰ κεφαλὴν, κεφαλαίτικον. ⁴⁵⁰) Ἠμφισθέτου πρὸς ἑμαῖσιν, ἐπικίλλει. ⁴⁵¹) Ἐνόησα. ⁴⁵²) Ὁ Ὀμηρὸς ἐνομάζει ἐνίοτε τὸν θάνατον Πορφυρέου, ἵνα εἴη τὸ γυ-

εὐπείᾳ ἴσται. Ἐξ ὧν ἔχθησαν ἐκτίθησάτο τὸν Ἀλέξανδρον. Ἀντίγονον δὲ τὸν βασιλεία τῶν Μακεδόνων, ἐπιερόβηλλον ὄντα⁴⁷², τὴν πύρωσιν προσέρων⁴⁷³, εἰς οὐ μετρίαν ὁρμὴν κατέστησεν. Τὸν γὰρ ἀργυμάγειρον Εὐτροπίωνα γεγενημένον ἐν τάξει ἐκπέμφας⁴⁷⁴, παραγενέσθαι πρὸς αὐτὸν ἤξει, καὶ λόγον δοῦναι καὶ λαβεῖν⁴⁷⁵. ταῦτα δὲ ἀπαγγέλλοντος ἐκείνου πρὸς αὐτὸν⁴⁷⁶, καὶ κολλάκις προσόντος, Εὐ οἶδα, ἔφησεν, ὅτι ὁμόν με θέλεις τῷ Κύνωπα παραθεῖναι⁴⁷⁷. ὀνειδίζων, τῷ μὲν⁴⁷⁸, ὅτι πικρός⁴⁷⁹, τῷ δὲ, ὅτι μάγειρος ἦν ἰσχυρός. Τοιγαροῦν, εἰπὼν, τὴν κεφαλὴν οὐχ ἔξεις, ἀλλὰ τῆς ἀθυροστομίας ταύτης καὶ μανίας ὥσπερ οἴκην⁴⁸⁰, ἀπήγγειλε τὰ εἰρημένα τῷ βασιλεῖ· καὶ ὁ μὲν πέμψας ἀνεῖλε⁴⁸¹ τὸν Θεόκριτον. Παρὰ πάντα⁴⁸² δὲ ταῦτα, ἔπερ ἔστιν ἱεροπρεπέστατον, συνειστέον τοὺς παῖδας τάληθῃ λέγειν τὸ γὰρ φιλοῦσθαι, δουλοπρεπὲς καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις μισεῖσθαι ἄξιον, καὶ οὐδὲ μετρίως⁴⁸³ δούλοις συγγνωστόν. . . .

Ἐγὼ δὲ, ἐπειδὴ περὶ τῆς τῶν παίδων εὐταξίας εἰρηκα καὶ κοσμιότητος, καὶ ἐπὶ τὴν τῶν μεираκίων⁴⁸⁴ ἤλικίαν ἦδη μεταθήσομαι, μικρὰ παντάπασιν εἰπὼν⁴⁸⁵.

Πολλάκις γὰρ κατεμεμψάμην τοὺς μογηρῶν ἐθῶν γεγονότας εἰσηγητὰς⁴⁸⁶, οἵτινες τοῖς μὲν παισὶ παιδαγωγούς καὶ διδασκάλους ἐπέστησαν, τὴν δὲ τῶν μεираκίων ὁρμὴν ἄνετον εἶπασαν νέμεσθαι⁴⁸⁷. δεόν⁴⁸⁸ αὖ τοῦναντίον, πλείω ποιῆσθαι τούτων εὐλάβειαν⁴⁸⁹ καὶ φυλακὴν ἢ τῶν παίδων. Τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὅτι τὰ μὲν τῶν παίδων πλημμελήματα μικρὰ καὶ παντελῶς εἰσὶν ἰάσιμα⁴⁹⁰, παιδαγωγῶν ἴσως ὀλιγοῖα⁴⁹¹, καὶ διδασκάλων πρὸς ἀγωγὴν ἀνεχουστία⁴⁹². τὰ δὲ τῶν ἡδὴ νεανισκευομένων⁴⁹³ ἀδικήματα πολλάκις ὑπερφυᾶ γίνεται καὶ σγέτλια, ἀμετρία γαστροῦ⁴⁹⁴, καὶ κλοπαὶ πατρῶων χρημάτων, καὶ κῦβοι, καὶ κῶμοι, καὶ πόσοι καὶ τ' ἄλλα. Οὐκοῦν τὰς τούτων ὁρμᾶς ταῖς ἐπιμελείαις δεσμεύειν καὶ κατέχειν προσήκειν. Ἀταμίευτον⁴⁹⁵ γὰρ τῶν ἡδονῶν ἡ ἀκμὴ, καὶ σκιστροτικόν⁴⁹⁶, καὶ γαλινοῦ δεόμενον⁴⁹⁷. Ὡσθ' οἱ μὴ τῆς ἤλικίας ταύτης ἐξρωμένως ἀντιλαμβανόμενοι⁴⁹⁸ τῇ διανοίᾳ, διδόντες ἐξουσίαν ἐπὶ τὰ ἀδικήματα λαμβάνουσι⁴⁹⁹. Δεῖ τοίνυν τοὺς ἐμφορὰς πατέρας παρὰ τούτων⁵⁰⁰ μάλιστα τὸν καιρὸν φυλάττειν, ἐργηγορεῖναι, σφραγιζεῖν τοὺς μεираκίσκους, διδάσκοντας, ἀπειλοῦντας, δεομένους, συμ-

νόμακον εἶρα. Τὸν φόρον δὲ τῆς πορπόρας εἶπε λοιπὸν ὁ Θεόκριτος πορπόριον θάνατον.

⁴⁷²) Ἐγὼ οὐκ ἔχω ὀφθαλμὸν. ⁴⁷³) Ὀνειδίζων οὐτῶν τὴν πύρωσιν του. ⁴⁷⁴) Ὁ Ζυγίγονος. ⁴⁷⁵) Νὰ συνομιλήσῃ μαζὴ του. ⁴⁷⁶) Τοῦ Εὐτροπίωνος πρὸς τὸν Θεόκριτον.

⁴⁷⁷) Νὰ μὴ δόσῃς νὰ μὴ φάγῃ. Τὸ παρατίθημι λέγεται ἐπὶ τῶν βρωμάτων τὰ ἐκείνη τῶν θησῶν εἰς τὴν τράπεζαν. Κύνωπα δὲ εἶπε τὸν μονόβηλλον βασιλέα. ⁴⁷⁸) Τῷ βασιλεῖ.

⁴⁷⁹) Τυφλός. ⁴⁸⁰) Ὡς τιμωροῦν διὰ τὴν ἀθυροστομίαν σου. ⁴⁸¹) Ἐρόντισε.

⁴⁸²) Ἐπὶ ὅλα. ⁴⁸³) Εἰς τοὺς ἐπιστολὴν καλοῦσε. ⁴⁸⁴) Ἡ δὲ 13 μέχρι 18 ἐτῶν ἤλικία.

⁴⁸⁵) Ἐπὶ ὅλα. ⁴⁸⁶) Διδάσκων. ⁴⁸⁷) Νὰ βιάσῃ, νὰ ἀσκήσῃ. ⁴⁸⁸) Ἀπόλυτοι θεσμοὶ καὶ ἀντι γοναῖς εἰς τὰ ἀπρόσωπα. Ἐν ᾧ πρέπει. ⁴⁸⁹) Προσγῆν. ⁴⁹⁰) Εἰδὲν ἔλατο.

⁴⁹¹) Εἰς τὰ ταῦτα ὀλιγοῖα, ἀδιαφορία πρὸς τοὺς παιδαγωγούς. ⁴⁹²) Πάσκασι πρὸς τοὺς διδασκάλους των ἐπὶ τῆς ἀνατροφῆς των. ⁴⁹³) Διατυρωμένων ὡς νεανίσκων.

⁴⁹⁴) Πολυφαγία. ⁴⁹⁵) Ἀνεχουστία, μὴ δυναμένη νὰ φυλακθῇ. ⁴⁹⁶) Ἐξουσία ἀναστροφῆς. ⁴⁹⁷) Ἐρῆμο, κρήνη. ⁴⁹⁸) Οἱ μὴ κρατοῦντες τὴν ἐξουσίαν ταύτην διὰ τῆς βενίας. ⁴⁹⁹) Δίδουσι χωρὶς νὰ θέλωσι, χωρὶς νὰ προσέβησι. ⁵⁰⁰) Εἰς τὰ δόσθημα ταῦτα.

βουλεύοντας, ὑπισχυμένους, παραδείγματα δεικνύοντας, τῶν μὲν³⁰³ διὰ φιληδονίαν συμφορὰς περιπεσόντων, διὰ δὲ κριτερίαν ἔπειναν καὶ δόξαν ἐγαθὴν περιποισαμένων³⁰⁴. Δύο γὰρ ταῦτα ὡςπερὶ στοιχεῖα τῆς ἀρετῆς εἰσιν, ἔλπις τε τιμῆς, καὶ φόβος τιμωρίας· ἡ μὲν γὰρ ὀρυκτικώτερος πρὸς τὰ κάλλιστα τῶν ἐπιτηδεύματων³⁰⁵, ἡ δὲ ὀκνηρὸς πρὸς τὰ φαῦλα τῶν ἔργων ἀπεργάζεται. Καὶ καθόλου δὲ ἀπειρογενὲς προσίκει τοὺς παῖδας τῆς πρὸς τοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους συνουσίας³⁰⁶, ἀποφέρονται³⁰⁷ γὰρ τι τῆς τούτων κακίας. Τοῦτο δὲ παρήγγελε καὶ Πυθαγόρας αἰνίγμασιν³⁰⁸, ἅπερ ἐγὼ παραθεῖς ἐξηγήσομαι· καὶ γὰρ ταῦτα πρὸς ἀρετῆς κτήσιν συμβάλλεται βροπιήν³⁰⁹ αὐχ' ἐλαγίστην, οἶον, Μὴ γεύεσθαι μελανούρων³¹⁰, τουτέστι, μὴ συνδιατρέβειν μίλασιν ἀνθρώποις διὰ κκοκνήθειαν³¹¹. Μὴ δὲ ζυγὸν³¹² ὑπερβαίνειν ὅτι³¹³ δεῖ τῆς δικαιοσύνης πλεῖστον ποιεῖσθαι λόγον³¹⁴, καὶ μὴ ταύτην ὑπερβαίνειν. Μὴ δὲ ἐπὶ γούνακα³¹⁵ καθίσει· φεύγειν ἀργίαν, καὶ προνοεῖν, ὅπως τὴν ἀναγκαίαν παρασκευάσωμεν τροφήν. Μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιάν³¹⁶ ἀντὶ τοῦ, προγεῖρω· οὐ δεῖ συναλλάσσειν³¹⁷. Μὴ φορεῖν στενὸν σακτύλιον, ὅτι δεῖ τὸν βίον ἐπιτηδεύειν³¹⁸, καὶ μὴ δεῖν³¹⁹ δεσμῶ προσάπτειν αὐτόν. Πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν ἀντὶ τοῦ, μὴ ἐρεθίζειν θυμούμενον³²⁰, οὐ γὰρ προσίκειν, ἀλλ' ὑπέκειν τοῖς ὀργιζομένοις. Μὴ ἐσθίειν καρδίαν μὴ βλάπτειν τὴν ψυχὴν³²¹, ταῖς φροντίσιν αὐτὴν κατατρέγοντα. Κυάμων ἀπέγεσθαι³²², ὅτι οὐ δεῖ πολιτεύεσθαι³²³, κυάμευται³²⁴ γὰρ ἦσαν ἔμπροσθεν³²⁵ αἱ ψήροσοριαί, δι' ὧν πέρας ἐπέθισαν ταῖς ἀργαῖς³²⁶. Σιτίον εἰς ἀμίδα μὴ ἐμβάλλειν ἐπιστμαίνει γὰρ, ὅτι εἰς πονηρὰν ψυχὴν ἀστείον λόγον ἐμβάλλειν οὐ προσίκειν³²⁷. ὁ μὲν γὰρ λόγος τροφὴ διανοίας ἐστὶ τοῦτον ὃ ἀκάθαρτον ἢ πονηρία ποιεῖ τῶν ἀνθρώπων. Μὴ ἐπιστρέφεσθαι ἐπὶ τοῖς ὅροις ἐλλόντας³²⁸, τουτέστι, μέλλοντας ἀποθνήσκειν, καὶ τὸν ὅρον τοῦ βίου πλησίον ὄντα ὄρωντας, φέρειν³²⁹ εὐκόλως καὶ μὴ ἀθυμαῖν. Ἀνκιάμφω δὲ ἐπὶ τὴν ἐξ ἀρ-

³⁰³) Παραδείγματα τῶν μὲν τῶν μὲν νέων. ³⁰⁴) Αποκτείνων. ³⁰⁵) Τῶν πράξεων. ³⁰⁶) Συναισθηστροφῆς. ³⁰⁷) Μεταλαμβάνουσι. ³⁰⁸) Τὰ αἰνίγματα ταῦτα τοῦ Πυθαγόρου ἦσαν κρυπτομῶδες τινὲς ἤθηκαὶ διδασκαλίαι, εὐμνημόνευτοι διὰ τὸ σχῆμά των. ³⁰⁹) Αἰδουσι βοήθειαν. ³¹⁰) Μελανούρι, εἶδος γυθίου. ³¹¹) Ἀνθρώπους τοὺς ὅποιους μαυρίζει, ἀσχηματίζει ἢ κακίθειαι. ³¹²) Τὴν Ζυγαρίαν. ³¹³) Ἐνκοκνὸν ὅτι. ³¹⁴) Φροντίζειν τὰ μέγιστα. ³¹⁵) Μίτρον σίτου, ἕως ἔρκει εἰς τὴν τροφήν ἑνὸς ἀνθρώπου. ³¹⁶) Νὰ μὴ βάλλωμεν τὴν δεξιάν εἰς παντοῦς δεξιάν· νὰ μὴ δίδωμεν εἰς καθένα τὸ γέρι. ³¹⁷) Νὰ κωλύωμεν συμφορὰς. ³¹⁸) Ἐπιμαλίσθαι. ³¹⁹) Τὸ ἀπεκρίματον τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἐξεργηται ἐκ τοῦ αἵμ. Ὅτι δεῖ δεῖν. Τοῦτο ἔβαλεν εἰσεῖν κακίτηλον. Ἐξεργηται λοιπὸν ἐκ τοῦ Παρήγγελεν, ὡς καὶ τῶν παραγγελιῶν τὰ ἀπάρματα· ἢ συνεκτύθη τὸ ὅτι οὐ δεῖ, εἰς εἰκόλον ἀπάρματον ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ ὑπενοουμένου ἐννοῶν, ἐπιστμαίνω ἢ εἶλος (καὶ τοῦτο νομίζω πιθανώτερον) εἶναι ἃ ἀπάρματα τοῦ δέω, ὄρω, καὶ ἢ ἀπὸς ἢ τὸ προσάπτειν προσετίθη μεταγενεστέρως· ἀλλ' ἐκτὸς τούτου, φαίνεται ὅτι ἐξέλεγε καὶ τὸ ἐπίθετον ὄντων ἐκ τοῦ πρώτου κόλου τῆς φράσεως, ἥτις εἶπεν αὐτῶ· ὅτι δεῖ τὸν βίον ὄντων ἐπιτηδεύειν, καὶ μὴ δεῖν δεσμῶ αὐτόν. ³²⁰) Ἀνθυρόπον. ³²¹) Τὴν ἰδίαν ἀκατοῦ ψυχῆν. ³²²) Τοῦτην τὴν ποιοσίαν κατὰ γράμμα λαμβάνουσα εἰ μεταγενέστερα Πυθαγόρειοι, εἰν ἔρωγον ποτὶ κυκλία, εἰς νὰ μὴ φάγωσι τὰ ἀνακτοῖς ζωόφρα, τὰ περιέχοντα, κατὰ τὸ Πυθαγόρειον δόγμα τῆς μεταψυχώσεως, ἀνθρώπων ψυχῶν. ³²³) Νὰ πολιτευόμεθα τις εἰς τὰ πολιτικά. ³²⁴) Διὰ κυάμων ἀντὶ ψήρων γινόμενα. ³²⁵) Ἄλλοτε. ³²⁶) Ἐκείνοτε οἱ ὄργοντες διὰ νὰ ἐκλεχθῶσιν ἄλλοι. ³²⁷) Καθὼς καὶ ἡ Χριστὸς παραγγέλλει, « Μὴ δότε τὰ ὄργα τοῖς κισι, μηδὲ τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν βάλλετε ἔμπροσθεν τῶν χοίρων κ. ³²⁸) Ἐλλὸν τις εἰς τὰ ὄργα νὰ δύν ἀπιστρέφῃ. ³²⁹) Νὰ ὑποφέρωμεν.

χης τοῦ λόγου πρόθεσιν ἀπάντων μὲν γάρ, ὅπερ ἔφη³²⁹, τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων ἀπάγειν³³⁰ δεῖ τοὺς παῖδας, μάλιστα δὲ τῶν κολάκων. Ὅπερ γὰρ πολλάκις καὶ πρὸς πολλοὺς τῶν πατέρων διατελῶ λέγων³³¹, καὶ νῦν ἀν ἀπομιμνήσκω οὐδὲν ἔστιν ἐξωλέστερον, οὐδὲ μᾶλλον καὶ θάττον ἐκτραχηλίσσον τὴν νεότητά, ὡς τῶν κολάκων, οἱ καὶ τοὺς πατέρας καὶ τοὺς παῖδας προβάλλουσιν ἐκτραβήσασθαι³³², τῶν μὲν τὸ γῆρας ἐπιλυποῦν³³³, τῶν δὲ τὴν νεότητά ποιοῦντες, τῶν δὲ συμβουλευμάτων³³⁴ δέλεαρ ἀφύλακτον³³⁵ προπαίοντες τὴν ἡδονήν. Τοῖς παισὶ τοῖς πλουσίοις οἱ πατέρες νήρειν παραινοῦσιν, οἱ δὲ³³⁶ μεθύειν σωρονεῖν, οἱ δὲ ἀσελγαίνειν³³⁷ φυλάττειν³³⁸, οἱ δὲ δαπανᾶν φιλεργεῖν, οἱ δὲ βραθυμείν στιγμὴ χρόνου πᾶς ὁ βίος ἐστὶ, λέγοντες³³⁹. Ζῆν καὶ οὐ παραζῆν³⁴⁰ προσήκει τί δὲ φρονιστέον ὑμῖν τῶν τοῦ πατρὸς ἀπειλῶν; κρονόλητρος³⁴¹ καὶ σοροδαίμων³⁴² ἐστὶ· καὶ ματέωρον εὐτόν ἀράμενοι³⁴³, τὴν ταχίστην ἐξοίσουμεν³⁴⁴. . . . Μιαρὸν τὸ φῦλον, ὑποκριταὶ φίλιας, ἀγευστοὶ παρρησίας³⁴⁵, πλουσίων μὲν κολάκεις, πενήτων δὲ ὑπερόπται³⁴⁶, ὡς ἐκ Λυρικῆς τέχνης ἐπὶ τοὺς νέους ἀγόμενοι, σεσηρῶτες³⁴⁷, οἱ δὲ τρέφοντες³⁴⁸ γελῶσι, καὶ ψυχῆς ὑποβολιμαῖα καὶ νόθα μέρη βίου³⁴⁹ πρὸς δὲ τὸ τῶν πλουσίων νεῦμα ζῶντες, τῆ τύχῃ μὲν ἐλεύθεροι, τῆ προαιρέσει δὲ δούλοι· ὅταν δὲ μὴ ὑβρίζωνται, τότε ὑβρίζεσθαι δοκοῦντες³⁵⁰, ὅτι μὴ μάτην παρατρέφονται³⁵¹. Ὅστε, εἰ τῷ³⁵² μέλει τῶν πατέρων τῆς τῶν τέκνων εὐαγωγίας³⁵³, ἐκδιωκτέον τὰ μισορὰ ταῦτα θρέμματα. Ἐκδιωκτέον δὲ καὶ τὰς τῶν συμφορητῶν μοχθηρίας. Καὶ γὰρ οὗτοι τὰς ἐπεικειστότας³⁵⁴ φύσεις ἱκνῶσι διαφθεῖρειν εἰσι.

Ταῦτα μὲν οὖν καλὰ καὶ συμφέροντα· ἃ δὲ μέλλω λέγειν, ἀνθρώπινα³⁵⁵. Οὐδὲ γὰρ αὐτὸ πάλιν τοὺς πατέρας ἐγώ γε ἀξίῳ τελείως σκληροῦς καὶ ταχυεῖς εἶναι τὴν φύσιν, ἀλλὰ πλλαγοῦ καὶ συγχωρησαί τινα τῷ νεωτέρῳ τῶν ἀμαρτημάτων³⁵⁶, καὶ ἐαυτοὺς ἀναμνηστικῶς ὅτι ἐγένοντο νέοι. Καὶ καθάπερ ἰατροὶ τὰ πικρὰ τῶν φαρμάκων τοῖς γλυκίστοις χυμοῖς καταμιγνύουσιν τὴν τέρψιν ἐπὶ τὸ συμφέρον πάροδον εὖρον³⁵⁷, οὕτω δὲ τοὺς πατέρας

³²⁹) Ὡς προείπα. ³³⁰) Νὰ μακρῶνουμεν. ³³¹) Διηνεκῶς λέγω. ³³²) Ἀρνούζουσι ἐντέλειαι, βίχθρον. ³³³) Αὐτηγρόν. ³³⁴) Τῶν συμβουλῶν τῆς ὁποίας τοὺς εἰδουσι. ³³⁵) Καθ' οὗ μὲν δυνατὰί τις νὰ προσυλαχθῆ. ³³⁶) Κόλακεις. ³³⁷) Οἱ μὲν πατέρες σωρονεῖν, οἱ δὲ κολάκεις ἀσελγαίνειν. ³³⁸) Νὰ φυλάττωσι τὰ γράμματα των. ³³⁹) Λέγοντες: Πῶς ὁ βίος ἐστὶ κολάκεις ἀσελγαίνειν. ³⁴⁰) Νὰ μεθύειν, ἀπαινοῦσι βραθυμείν. ³⁴¹) Κακοζῆν. Ταῦτα λέγουσιν ἀκέρη καὶ κολάκεις. ³⁴²) Ἀφροῦν ὡς ὁ Κρόνος, ὁ γεροντότερος ὄλων τῶν θεῶν. Συναμωραμένος. ³⁴³) Δαίμων τῆς σοροῦ, τοῦ νεκρικοῦ φορέου· ὁ ἔχων ἓνα πῖδα εἰς τὸν τέρπον, ἐκτραπύγρω. Λέγουσιν αὐτὰ περὶ τοῦ πατρὸς. ³⁴⁴) Σηκώσαντες, αὐτὸν, τὸν πατέρα, ὡς ἡλῆ, εἰς τὸν ἄϊρον. ³⁴⁵) Θέλωμεν τὸν ἐκρέαι, νὰ τὸν θάψωμεν. ³⁴⁶) Μὴ γυθόντες, μὴ γνωρίζοντες εὐλοκρίνειαν. ³⁴⁷) Ὑπερήσανοι πρὸς τοὺς πένητας. ³⁴⁸) Μισοσυλλέγοντες τὸ σῆμα, πρὸς τοὺς πένητας. ³⁴⁹) Οἱ κολακεύμενοι, τῶν ὁποίων εἰσι παρὰ τοῖς.

³⁵⁰) Οἱ κολάκεις εἰσὶν ὑποβολιμαῖα μέρη τῆς ψυχῆς καὶ νόθα μέρη τοῦ βίου. ³⁵¹) Θεωροῦσιν ὡς ὕβριν τὸ νὰ μὴ ὑβρίζωνται. ³⁵²) Νομίζουσιν ὅτι τρέφονται μάτην. ³⁵³) Δεῖ τρέφονται ἐπ' αὐτῷ τούτῳ διὰ τὸ νὰ ὑβρίζωνται· τὸ δὲ μὴ παρέλκον. ³⁵⁴) Ἄν εἰς τὴν τῶν πατέρων μέλη, ἀν φροντίζη τις τῶν πατέρων. ³⁵⁵) Καλῆς ἀγωγῆς. ³⁵⁶) Τὰς καλῆς φύσεως. ³⁵⁷) Ἀπλάθῃ, ἦτον ἀσπυρὰ, καὶ οἷα δύνανται νὰ ἐκτελῶσιν οἱ ἄνθρωποι. ³⁵⁸) Συγχωρησαί τῷ νεωτέρῳ (εἰς τὸν υἱὸν ὅστις εἶναι νεώτερος) τινὰ τῶν ἀμαρτημάτων. ³⁵⁹) Εὖρον τὴν τέρψιν (τὴν ἐκ τοῦ γλυκοῦ) πάροδον, δηλ. τρόπον αὐτὸν νὰ φθάσωσι εἰς τὸ συμφέρον, δηλ. τὴν πόνον τῶν πικρῶν φαρμάκων.

τὴν τῶν ἐπιτιμημάτων ἀποτομίαν⁵⁵⁸ τῇ πραότητι μὴ γίνουσι⁵⁵⁹, καὶ τοῖς μὲν⁵⁶⁰ ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν παιδῶν ἀρνεῖται καὶ χαλάσαι⁵⁶¹ τὰς ἡνίας, τοῖς δ' αὖ πάλιν ἀντιτείνει καὶ μάλιστα μὲν, εὐκόλως φέρειν⁵⁶² τὰς ἀμαρτίας εἰ δὲ μὴ γε, προσοργισθέντας, ταχέως ἀπορλεγμαῖναι⁵⁶³. Μᾶλλον γὰρ οὐδὲν ἴσχυον εἶναι δεῖ τὸν πατέρα ἢ βαρῦθυμον⁵⁶⁴, ὡς⁵⁶⁵ τὸ γε δυσμενὲς καὶ δυσκατάλλακτον⁵⁶⁶ μισοτεκνίας οὐ μικρὸν τεκμήριον ἔστιν. Καλὸν δὲ, ἕνα τῶν ἀμαρτημάτων μὴδὲ εἶδέναι δοκεῖν⁵⁶⁷, ἀλλὰ τὸ τοῦ γήραος ἀμβλυώτερον καὶ οὐκ αἴσθησεν ἐπὶ τὰ γινόμενα μεταφέρειν⁵⁶⁸, ὡς⁵⁶⁹ ἕνα τῶν πρατομένων ἐρωτᾶς μὴ ὄρν, καὶ μὴ ἀκούειν ἀκούοντας. Φίλων ἀμαρτήματα φέρουσι εἰ θαυμαστόν, εἰ τέκνων⁵⁷⁰; δοῦλων πολλάκις κραυγαίωντων μέθην οὐκ ἐξηλέγξαμεν ἐρεῖσω ποτὲ, ἀλλὰ καὶ χορήγησον⁵⁷¹. ἡγανάκτισάς ποτε, ἀλλὰ καὶ σύγγνωθ'· ἐβουκόλησέ ποτε εἰ οἰκέτου⁵⁷², τὴν ὀργὴν κάτασχε' ἐξ ἀγροῦ ποτε ζεύγος ἀρεῖλετο⁵⁷³, ἔλθέ ποτε χλιζὴς μέθης ἀποπνέων⁵⁷⁴, ἀγνόησον μύρων⁵⁷⁵ ἀπέξων, σίγησον οὕτω σκιστῶσα νεότης πωλοδαμνεῖται⁵⁷⁶. Πειρατέον δὲ τοῖς τῶν ἡδονῶν ἤτοκος⁵⁷⁷ καὶ πρὸς τὰς ἐπιτιμῆσεις δυσσχέτους⁵⁷⁸ γάμψα καταζεύξαι· δεσμὸς γὰρ οἷσος τῆς νεότητος ἀσφαλέστατος. Ἐγγυᾶσθαι⁵⁷⁹ δὲ δεῖ τοῖς υἱοῖς γυναῖκας μῆτε εὐγενεστέραις πολλῶ, μῆτε πλουσιωτέρας τὸ γὰρ, «τὴν κατὰ στυγὸν ἔλα⁵⁸⁰», σοφὸν ὡς οἱ γε μακρῶ⁵⁸¹ κρείττους⁵⁸² ἐαυτῶν λαμβάνοντες, οὐ τῶν γυναικῶν ἄνδρες, τῶν δὲ προικῶν δοῦλοι λαμβάνουσι γινόμενοι⁵⁸³.

Βραχεία δὲ προσθεῖς αὐτοῖς, περιγράψω τὰς ὑποθήκας⁵⁸⁴. Πρὸ πάντων γὰρ⁵⁸⁵ δεῖ τοῖς πατέρας τῷ μὴδὲν ἀμαρτάνειν⁵⁸⁶, ἀλλὰ πάντα ἃ δεῖ, πράττειν, ἑναργῆς ἑαυτοῦ παράδειγμα τοῖς τέκνοις παρέχειν, ἵνα πρὸς τὸν αὐτῶν βίον, ὡς περ κάτοπρον ἀποβλέποντες⁵⁸⁷, ἀποτρέπωνται τῶν αἰσχυρῶν ἔργων καὶ λόγων. Ὡς οἴτινες, τοῖς ἀμαρτάνουσιν υἱοῖς ἐπιτιμῶντες, τοῖς αὐτοῖς ἀμαρτήμασι περικίπτουσιν, ἐπὶ τῷ ἐκαίῳ ὀνόματι λαμβάνουσιν ἐαυτῶν κατηγοροὶ γινόμενοι⁵⁸⁸. Οἱ δ' ὄλως φεύγως ζῶντες, οὐδὲ τοῖς δοῦ-

⁵⁵⁸) Τὰς ἀσθενεῖς ἐπιπλήξεις. ⁵⁵⁹) Ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἁγίου ἢ τὸ ἀνωτέρω δὴ γραπτέον δεῖ. ⁵⁶⁰) Ποτὲ μὲν. ⁵⁶¹) Νὰ ἀρνησθῆι χαλαρὰς, νὰ ἐνδίδωσι. ⁵⁶²) Νὰ ὑποφέρωσι τὰ σφάλματα τῶν. ⁵⁶³) Ἐν ὀργισθῆσι, νὰ πραυθῶσι ταχέως. ⁵⁶⁴) Ὁσέθιμος, ὁ ταχέως θυμῶν βαρῦθυμος, ὁ διαρκῶς καὶ πολῶ. ⁵⁶⁵) Ἄσπετα. ⁵⁶⁶) Ἡ διέθεσις τοῦ μὴ θέλοντος νὰ πραυθῆ, νὰ συγγωγῆσθῆ. ⁵⁶⁷) Νὰ φρίνωται οἱ πατέρες οὐ δὲν τὰ γνωρίζουσι.

⁵⁶⁸) Νὰ μεταφέρωσι, νὰ ἐφαρμῶσιν τὴν ἀμβλυωσίαν καὶ τὴν κορότητα τοῦ γήραος εἰς τὰς πράξεις τῶν παιδῶν. Ἄθλ. νὰ προσποιῶνται ὅτι ἀμβλυωποῦντες καὶ, διὰ τὸ γῆρας, δὲν εἶδον. ⁵⁶⁹) Ὅσπετα. ⁵⁷⁰) Εἰ φέρουσι, ἂν ὑποφέρωμεν ἀμαρτήματα τέκνων;

⁵⁷¹) Ἐδείχθη ποτὲ φειδωλὸς πρὸς τὰ τέκνα σου, δηλ. σοῦ ἐξήτησον γράματα καὶ εἰν τοῖς ἐδοσε; καλῶς. ἀλλὰ εἰς ἄλλην περίστασιν πάλιν, δὲς τοῖς. ⁵⁷²) Σὲ ἡπίστερα, ποταχειροθεῖς ὄργανον πρὸς τοῦτο τινα τῶν οἰκετῶν. ⁵⁷³) Ἀφῆρασιν, ἐκλεψὶν' ἐξω ὁ συγγραφεὶς φαίνεται ὑπὲρ τὸ δέον ἐπισκεχῆ. ⁵⁷⁴) Μυρτίων χλιζὴν μέθην. ⁵⁷⁵) Εἰς τὰς ἐραπίδας καὶ ξεφαντώματα ἤλειφοντο μύρον. ⁵⁷⁶) Δαμάζεται, παιδαγωγεῖται.

⁵⁷⁷) Κυριευομένους ἀπὸ τῆς ἡδονῆς. ⁵⁷⁸) Νὰ ὑπακούοντας εἰς ἐπιπλήξεις. ⁵⁷⁹) Πειρατέον. ⁵⁸⁰) Πρὸς τὴν τοῦ ἔλα, ἔλαθω, ἐπιζητεῖ τὴν ὁμοίαν σου. ⁵⁸¹) Ποτὲ γενεῖταις. ⁵⁸²) Γίνονται χωρὶς νὰ τὸ ἔνοχῶσιν οἱ ἄνδρες ἀλλὰ δοῦλοι.

⁵⁸³) Τελειώσω τὰς παραινέσεις. ⁵⁸⁴) Ἀρχηματικὸς καὶ ὄχι αἰτιολογητὸς. ⁵⁸⁵) Εἰς τὸ μὴ ἀμαρτάνειν, εἰς τὸ νὰ μὴ σφάλωσιν οἱ παῖδες. ⁵⁸⁶) Οἱ παῖδες.

⁵⁸⁷) Χωρὶς νὰ τὸ ἡθέλμων κατηγοροῦσιν ἑαυτοὺς ἐκ' ὀνόματι τῶν υἱῶν τῶν, κατανοοῦσιν τοὺς υἱοὺς τῶν.

λοισ παρρησίαν ἄγουσιν³⁹⁹ ἐπιτιμῶν, μήτοιγα δὲ⁴⁰⁰ τοῖς υἱοῖς. Χωρὶς δὲ τούτων, γένοιτο ἂν αὐτοῖς⁴⁰¹ τῶν ἀδικημάτων σύμβουλοι καὶ διδάσκαλοι. Ἦκου γὰρ γέροντες εἶσιν ἀναίσχυτοι, ἐνταῦθ' ἀνάγκη καὶ νέους ἀναίδεσάτους εἶναι. Παιρατέον οὖν εἰς τὸν τῶν τέκνων σωφρονισμόν πάνθ', ὅσα προσήκειν, ἐπιτηδεύειν, ζηλώσαντας τὴν Εὐρυδίχην⁴⁰², ἥτις Ἰλλυρίς οὖσα καὶ τριβάρβαρος⁴⁰³, ὅμως ἐπὶ τῇ μαθήσει⁴⁰⁴ τῶν τέκνων, ὅψ' ἔτης ἡλικίας ἤλασε παιδείας⁴⁰⁵. Ἰκανῶς δ' αὐτῆς τὴν φιλοτεκνίαν σημαίνει τοῦπίγραμμα, ὅπερ ἐπέθηκε ταῖς Μούσαις.

Εὐρυδίχη Ἰερακολιήτις τὸν δ'⁴⁰⁶ ἀνέθηκε Μούσαις, εὐκτατον⁴⁰⁷ ψυχῇ ἐλούσα πέδον. Γράμματα γὰρ, μνημεῖα λόγων⁴⁰⁸, μήτηρ γεγραυτῶν⁴⁰⁹ Παίδων ἡδόντων, ἐξεπόνθησε μαθεῖν⁴¹⁰.

Τὸ μὲν οὖν πάσας τὰς προειρημένας συμπεριλαβεῖν⁴¹¹ παραινέσεις, εὐχῆς ἴσως ἔργον⁴¹² ἐστὶ τὸ ἐπὶ τὰς πλείους ζηλώσαι, καὶ αὐτὸ μὲν εὐμοιρίας⁴¹³ δεόμενον ἐστὶ καὶ πολλῆς ἐπιμελείας ἀνυστόν⁴¹⁴ δ' οὖν ἀνθρωπίνῃ φύσει καθίστηκεν.

³⁹⁹) Ἐχουσι τὴν τόλμην. ⁴⁰⁰) Ποῦ ἔμεινον. Ἀκόμη ὀλιγώτερον. ⁴⁰¹) Οἱ ἴδιαι ἀπαρ-
εόντες, ἤθελον γίνεσθαι εἰς αὐτοὺς, τοὺς υἱοὺς, σύμβουλοι. ⁴⁰²) Ὅχι ἡ γυνὴ τοῦ Ἰερρέως,
ἣν ἀπεθανεύσαν ὁ ἀνὴρ τῆς ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ ἤδου πρῶτος τὸν Κέρβερον διὰ τῆς λύρας τοῦ,
ἀλλ' ἄλλη τις μεταγενεστέρη, ἄλλως δὲ ἄγνωστος. ⁴⁰³) Βαρβαρωτάτη, ⁴⁰⁴) Διὰ τὴν
μάθησιν. ⁴⁰⁵) Ἐπιχειροῦσε νὰ παιδαυθῇ. ⁴⁰⁶) Τρίπων ἴσως ἡ ἀνδριάντα, ὑπὸ τὸν ὅποιον
ἦν γεγραμμένον τὸ ἐπίγραμμα. ⁴⁰⁷) Ἐπαυτοῦν. ⁴⁰⁸) Τὰ γράμματα λέγει μνημεῖα τῶν
λόγων, διότι γρηγοροῦσιν εἰς αὐτῶν τὴν ἀπομνημόνευσιν. ⁴⁰⁹) Ἰκάρησα, ἐκ τοῦ Γῆα
Ἰνωράως. ⁴¹⁰) Ἐχοπίσσε νὰ μάθη γράμματα. ⁴¹¹) Οἱ γονεῖς νὰ συμπεριλάβωσι, νὰ ἐπι-
σησῶσι καὶ νὰ ἐκτελέσωσι. ⁴¹²) Εὐκτατον. ⁴¹³) Ἀπαιτεῖ εὐτυχίαν, εὐνοϊκῶς, καλῶς καὶ
ἁγνῶς. ⁴¹⁴) Καταρτυτόν.